

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GİRİŞİMCİLİK VE İNOVASYON ANABİLİM DALI

GÖÇMEN GİRİŞİMCİLERİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ VE GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK
ÜZERİNE ALGILARI

Yüksek Lisans Tezi

SEVCAN GÜNGÖRDÜ

İZMİR-2018

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GİRİŞİMCİLİK VE İNOVASYON ANABİLİM DALI

GÖÇMEN GİRİŞİMCİLERİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ VE GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK
ÜZERİNE ALGILARI

Yüksek Lisans Tezi

SEVCAN GÜNGÖRDÜ

DANIŞMANI: DOÇ. DR. ZEHRA NURAY NIŞANCI

İZMİR-2018

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Göçmen Girişimcilerin Kişilik Özellikleri ve Göçmen Girişimcilik Üzerine Algıları” adlı çalışmamın, tarafımdan akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

Sevcan GÜNGÖRDÜ

İmza

TS EN ISO
9001:2015

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ/PROJE SINAVI TUTANAK FORMU

Dok. No: FR/604/21

İlk Yayın Tar.: 03.10.2017

Rev. No/Tar.: 00/..

Sayfa 1 / 1

GÖNDEREN : Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Anabilim Dalı Başkanlığı
GÖNDERİLEN : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalımız Yüksek Lisans / Doktora Programı öğrencisi Sevcan GÜNGÖRDÜ ile ilgili Tez/Proje Sınav Tutanağı aşağıdadır.

Tarih:
Sayı :

Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı

İmza

SINAV TUTANAĞI

Tez/Proje Sınav Jürimiz tarafından incelenen Göçmen Girişimcilerin Kişilik Özellikleri ve Göçmen girişimcilik Üzerine Algıları başlıklı yüksek lisans / doktora tezi ile ilgili olarak jürimiz....6.1.2018 tarihinde toplanmış ve adı geçen öğrenciyi Tez/Proje Sınavına tabi tutmuştur. Sınav sonucunda adayın tezi hakkında OYÇOKLUĞU/OYBİRLİĞİ ile aşağıdaki karar verilmiştir.

KABUL

Kabul Edilen Yüksek Lisans / Doktora tezi:

- i) Bilime yenilik getirmiştir
- ii)Yeni bir bilimsel yöntem geliştirmiştir
- iii)Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulamıştır
- iv) Uygulama yapmıştır (sadece Yüksek Lisanssta geçerlidir)

RED

DÜZELTME *

Tez Sınav Jürisi	Unvanı ve Adı Soyadı
Tez Danışmanı	Doç.Dr. Zehra Xlway NISANCI
Üye	Yrd.Dok.Dr. Berna Teke SIVRIKAYA
Üye	Yrd.Dok.Dr. Filiz Enay BÖLÜKTEPE
Üye	
Üye	

Eki : Tez Değerlendirme Formu (Her bir jüri için).

* Tez sınavında düzeltme kararı verilmesi halinde jüri tarafından öngörülen düzeltmelere ilişkin bir jüri raporu eklenmelidir. Düzeltmeler için Ek süre her defasında en fazla yüksek lisans öğrencileri için 3 ay, doktora öğrencileri için 6 aydır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

GÖÇMEN GİRİŞİMCİLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNE ALGILARI

Sevcan GÜNGÖRDÜ

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Girişimcilik ve İnovasyon Anabilim Dalı

Günümüzde dünyanın pek çok yerinde göç hareketleri yaşanmakta ve bu hareketler hem buldukları bölgeyi hem de dünyanın kalanını ciddi şekilde etkilemektedir. Günümüzün küresel dünyasının en çok öne çıkan unsurlarından biri olan girişimcilik kavramı göç hareketleri ile de birleşerek göçmen girişimcilik kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, göçmen girişimcilerin kişilik özelliklerinin ve göçmen girişimciliğe ilişkin algılarının ortaya konmasıdır. Bu kapsamda araştırmada ekonomik açıdan büyük öneme sahip göçmen girişimciler ve göçmen girişimcilik detaylı bir biçimde ele alınmaktadır. Üç temel bölümden oluşan araştırmanın birinci bölümünde girişim, girişimci ve girişimcilik kavramları ayrıntılı bir biçimde ele alınmakta; ikinci bölümde göç, göçmenlik ve göçmen girişimcilik değerlendirilmektedir. Üçüncü bölüm, araştırmanın amacını gerçekleştirmek üzere uygulanan anket bulgularını içermektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, göçmen girişimcilerin motivasyonlarının yüksek olduğu, bağımsızlığa önem verdikleri ve yenilikçi oldukları anlaşılmıştır. Ayrıca etkin iletişim kurma ve fırsatları yakalama yeteneklerine sahip, sürekli genişleme arzusunda ve rekabetçi oldukları, risk alma eğiliminde oldukları bulgulanmıştır. Göçmen girişimciler, dürüst, güvenilir, katılımcı olmak gerektiğini; Türkiye’de göçmen girişimcilik faaliyetlerine verilen desteğin yetersiz olduğunu; göçmen girişimcilerle yerli girişimcilerin aynı haklara sahip olmadığını; göçmen girişimci olmanın kolay olmadığını ve göçmen girişimciler arasındaki dayanışmanın yetersiz olduğunu düşünmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, Girişimcilik, Göç, Göçmenlik, Göçmen Girişimcilik

ABSTRACT

Master Thesis

Personality Characteristics Of Immigrant Entrepreneurs And Perceptions On Immigrant Entrepreneurship

Sevcan GÜNGÖRDÜ

İzmir Kâtip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department of Entrepreneurship and Innovation Management Program

Today in many parts of the world migration movements occur and these movements affect both the region on which they take place and the rest of the world. In today's global world as one the most outstanding concepts entrepreneurship combines with migration movements and creates the concept of immigrant entrepreneurship.

The aim of this study is to reveal the personal characteristics of immigrant entrepreneurs and their perceptions about immigrant entrepreneurship. In this context, in this study immigrant entrepreneurs who have a great importance in economical terms and immigrant entrepreneurship are considered in detail.

In the first part of the study which consists of three main parts, the concepts of entrepreneurship, entrepreneur and enterprise are evaluated in detail; in the second part the concepts of immigration, migration and immigrant entrepreneurship are considered. The third part includes the results of the survey that was performed according to aim of the aim.

According to the findings of the research, it has been understood that immigrant entrepreneurs are highly, value independence and are innovative. They also have the ability to communicate effectively and capture opportunities, have a tendency to take risks, are always competitive and want to develop. Immigrant entrepreneurs think that they must be honest, trustworthy, participating; the support given to immigrant entrepreneurial activity in Turkey is insufficient, immigrant entrepreneurs do not have the same rights as domestic entrepreneurs; it is not easy to be an immigrant entrepreneur and there is a lack of solidarity among immigrant entrepreneurs.

Key Words: Entrepreneur, Entrepreneurship, Migration, Immigration, Immigrant Entrepreneurship

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
TUTANAK	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
TABLO LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİM, GİRİŞİMCİ VE GİRİŞİMCİLİK

1.1. GİRİŞİM	2
1.2. GİRİŞİMCİ	4
1.2.1. Girişimci Kavramı Yerine Kullanılan Kavramlar	5
1.2.2. Girişimcinin Temel İşlevleri	7
1.2.3. Başarılı Girişimcilerin Özellikleri	7
1.3. GİRİŞİMCİLİK	12
1.3.1. Girişimcilik Çeşitleri.....	17
1.3.2. Bir Süreç Olarak Girişimcilik	20
1.4. GİRİŞİMCİLİK DAVRANIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	21
1.4.1. Girişimcilikte Başarıyı Sağlayan Faktörler.....	25
1.4.2. Girişimcilikte Başarısızlığa Sebep Olan Faktörler	26
1.5. GİRİŞİMCİLİĞE DAİR TEMEL YAKLAŞIMLAR.....	27
1.5.1. Kişilik Özelliklerini Temel Alan Yaklaşım	28

1.5.2. Bilişsel Yaklaşım	29
1.5.3. Girişimsel Niyete Odaklanan Yaklaşım.....	29
1.5.4. Sosyal İlişkiler Ağları Yaklaşımı.....	29
1.6. TEMEL BİR GİRİŞİMCİLİK ÖRNEĞİ OLARAK AİLE ŞİRKETLERİ.....	30

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇ, GÖÇMEN VE GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK

2.1. SOSYOLOJİK BİR OLGU OLARAK GÖÇ	36
2.1.1. Ana Göç Dönemleri	40
2.1.2. Göç Teorileri.....	41
2.1.3. Göç Hareketlerinin Sebepleri.....	43
2.1.4. Göç Hareketlerinin Sınıflandırılması.....	45
2.2. GÖÇÜN YARATTIĞI ETKİLER.....	47
2.2.1. Göçün Göç Veren Ülke Üzerindeki Etkileri.....	47
2.2.2. Göçün Göç Alan Ülke Üzerindeki Etkileri.....	48
2.2.3. Göçün Göçeden Bireyler Üzerindeki Etkileri.....	48
2.2.4. Göçün Uluslararası Ticaret Üzerine Etkileri	49
2.2. GÖÇMEN	51
2.3. GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK	52
2.4. GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK İLE İLGİLİ YAKLAŞIMLAR	53
2.4.1. Arz Tarafı Yaklaşım	53
2.4.2. Talep Tarafı Yaklaşım	54
2.4.3. Etkileşim Modeli.....	54
2.4.4. Karma Yerleşiklik Yaklaşımı	55
2.4.5. Sahiplik Modeli.....	55
2.5. BİR SÜREÇ OLARAK GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK	56
2.5.1. Göçmen Girişimciliğe Yönlendiren Faktörler	57
2.5.2. Göçmen Girişimcilerin Karşılaşmak Durumunda Kaldığı Sorunlar.....	58

2.5.3. Göçmen Girişimcilik Üzerinde Etkili Olan Kaynaklar.....	59
2.6. GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK ALANINDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR	60
2.7. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİĞİN DURUMU	63
2.7.1. Danimarka’da Göçmen Girişimcilik.....	63
2.7.2. Almanya’da Göçmen Girişimcilik	63
2.7.3. İtalya’da Göçmen Girişimcilik	64
2.7.4. ABD’de Göçmen Girişimcilik	64
2.7.5. Kanada'da Göçmen Girişimcilik	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇMEN GİRİŞİMCİLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNE ALGILARI

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	66
3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	66
3.3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	67
3.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	67
3.5. ARAŞTIRMANIN KISITLARI	70
3.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	71
3.6.1. Araştırmanın Güvenilirlik Analizine Dair Bulgular	71
3.6.2. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular	72
3.6.3. Araştırmanın Tanımlayıcı Bulguları	78
3.6.4. Faktör Analizine Dair Bulgular	83
3.6.5. Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Girişimcilik, Göçmen Girişimcilik ve Kişilik Özellikleri.....	83
3.6.6. Araştırmanın Hipotez Sonuçları	94
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	96
KAYNAKÇA.....	103
EKLER	119

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil- 1: Girişimciliğin Kapsamına Giren Unsurlar	16
Şekil- 2: Girişimcilik Sürecinin Gelişiminde Hayat Tarihi Modeli.....	21
Şekil- 3: Girişimcilik Davranışını Etkileyen Bireysel Unsurlar	24
Şekil- 4: Aile Şirketlerinin Genel Çevre Faktörleri	31
Şekil- 5: Bir Aile Şirketi Planının Geliştirilmesi	34
Şekil- 6: Etkileşim Modelinin Yapısı	55
Şekil 7: Göçmen Girişimcilikte Sahiplik Modelinin Unsurları	56

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Girişimci ile Karıştırılan Kavramlar Arasındaki Temel Farklılıklar	6
Tablo 2: Girişimcilere Atfedilen Özellikler	10
Tablo 3: Literatürde Yer Alan Girişimcilikle İlgili Tanımlar	17
Tablo 4: Girişimcilik Ekosisteminde Yer Alan Unsurlar	22
Tablo 5: Aile Şirketlerinin Gelişim Evreleri ve Özellikleri	30
Tablo 6: Dünyanın En Eski 10 Aile Şirketi)	32
Tablo 7: Dünyanın En Büyük Aile Şirketleri	33
Tablo 8: Profesyonel Yönetim Tarzı İle Girişimci Yönetim Tarzının Karşılaştırılması	35
Tablo 9: Göçmen Girişimciliği Alanında Yapılmış Çalışmalar	
Tablo 10: Güvenilirlik Analizi	71
Tablo 11: Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	72
Tablo 12: Katılımcıların İşletmelerinin Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı	81
Tablo 13: Katılımcıların Çalışma Alanlarına Göre Dağılımı	82
Tablo 14: Katılımcıların İşlerini Kurmadan Önceki Durumlarına Göre Dağılımı	74
Tablo 15: Katılımcıların Girişimcilik Süresine Göre Dağılımı	75
Tablo 16: Katılımcıların Köken Ülkelerinden Ayrılma Sebeplerine Göre Dağılımı	75
Tablo 17: Katılımcıların İşletmelerinin Çalışan Sayısına Göre Dağılımı	75
Tablo 18: Katılımcıların İşletmelerini Kurarken Faydalandıkları Sermaye Kaynaklarına Göre Dağılımı	76
Tablo 19: Katılımcıların Ailelerinde Herhangi Bir Girişimcinin Bulunma Durumu Sorumluluklarına Göre Dağılımı	76
Tablo 20: Katılımcıların Ailelerindeki Girişimci Bireye Yakınlık Derecesine Göre Dağılımı	77
Tablo 21: Katılımcıların Girişimciliği Tercih Etme Nedenlerine Göre Dağılımı	77
Tablo 22: Katılımcıların Türkiye’de Girişimciliğe Dair Gördükleri Sorunlara Göre Dağılımı	78
Tablo 23: Kişilik Özellikleri Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma	78

Tablo 24: Girişimcilik Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma	78
Tablo 25: Göçmen Girişimcilik Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma.....	80
Tablo 26: Kişilik Özelliklerine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	81
Tablo 27: Girişimcilik Özelliğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	82
Tablo 28: Göçmen Girişimcilik Özelliğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları	83
Tablo 29: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları	83
Tablo 30: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları	84
Tablo 31: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	84
Tablo 32: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Medeni Duruma Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları	85
Tablo 33: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Medeni Duruma Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları ..	85
Tablo 34: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Medeni Duruma Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	85
Tablo 35: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Doğum Yerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F Testi Sonuçları	86
Tablo 36: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Doğum Yerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları ..	86
Tablo 37: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Doğum Yerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F Testi Sonuçları	87
Tablo 38: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Doğum Yılına Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F Testi Sonuçları	87
Tablo 39: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Doğum Yılına Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları ..	88
Tablo 40: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Doğum Yılına Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	88

Tablo 41: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Eğitim Alanına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	89
Tablo 42: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Eğitim Alanına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları ..	89
Tablo 43: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Eğitim Alanına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	90
Tablo 44: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin İşletme Kuruluş Yılına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları ..	90
Tablo 45: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin İşletme Kuruluş Yılına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları ..	91
Tablo 46: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının İşletme Kuruluş Yılına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	91
Tablo 47: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Girişimcilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları ..	92
Tablo 48: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Girişimcilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları ..	92
Tablo 49: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Girişimcilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	93
Tablo 50: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Çalışan Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	93
Tablo 51: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Çalışan Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları ..	94
Tablo 52: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Çalışan Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	94
Tablo 53: Araştırma Hipotezlerinin Sonuçları	95

KISALTMALAR

GEM: Global Entrepreneurship Monitor (Küresel Girişimcilik Monitörü)

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

UNFPA: United Nations Population Found (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu).

ILO: International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)

IOM: International Orrganization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü).

ÖNSÖZ

Göç ve göçmenlik kavramları, küreselleşmenin de etkisi ile giderek daha da karmaşık ve dinamik bir özellik kazanan günümüzün toplumsal yapısında, en çok öne çıkan ve gerek ekonomik gerekse de sosyo kültürel anlamda her geçen gün daha da önem kazanan kavramlardır. Her alanda yoğun bir rekabete sahne olan günümüzde çeşitli göç hareketlerinin sonucunda ortaya çıkan göçmen girişimcilik faaliyetleri ülkeleri ve toplumları özellikle ekonomik olarak derinden etkileyerek çeşitli olumlu ve olumsuz sonuçlar yaratmaktadır.

Tüm bu kavramların ışığında bu tez çalışmasında göçmen girişimcilik ve göçmen girişimcilik faaliyetlerinde bulunan bireylere dair önemli noktaların üzerinde durulmuştur.

Sevcan GÜNGÖRDÜ

GİRİŞ

Göç, birçok ülke için önemli bir meseledir. Dünyanın farklı yerlerinde yaşanan savaşlar, ekonomik krizler gibi olumsuz faktörlerin yanı sıra küreselleşmenin getirdiği olumlu etkilerin de sonucunda pek çok insan göç etmekte ve bu göç hareketleri ülkelerin ekonomik ve toplumsal yapılarını yeniden şekillendirmektedir. Farklı sebeplerle gerçekleşen bu göç hareketleri, girişimcilik açısından farklı yönleri ile araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaşanan bu göç hareketlerinin doğal bir sonucu olarak göç eden bireyler gittikleri ülkelere kendi ülkelerine has çeşitli özellikleri, geleneklerinin yanı sıra iş yapma yöntemlerini de beraberlerinde götürerek, o ülkede yaşamlarını sürdürebilmek adına pek çok ekonomik faaliyetin içinde yer almaktadır. Bu durum da göçmen girişimcilik olarak adlandırılan olguyu ortaya çıkarmaktadır. Günümüzde, göçmen girişimciler birçok Avrupa ülkesinde işgücünün artan bir payını temsil etmekte ve ülke ekonomisine iş oluşturma konusunda katkıda bulunmaktadır. Bu noktada, göçmen girişimciliği istihdam sağlama ve kültürel farklılığın küresel boyuta taşınmasında önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, İzmir’de faaliyet gösteren göçmen girişimcilerin kişilik özelliklerini ve göçmen girişimciliğe ilişkin algılarını ortaya koymaktır. Bu kapsamda araştırma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde girişim, girişimci ve girişimcilik kavramları ayrıntılı olarak incelenmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde göç, göçmenlik ve göçmen girişimcilik ele alınmaktadır. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde göçmen girişimcilerin kişilik özellikleri ve göçmen girişimciliğe ilişkin algılarını ortaya koymaya yönelik yapılan araştırma sonuçları yer almaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anketten yararlanılmış ve uygulama kapsamında ikiyüzbeş-205 göçmen girişimciye ulaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİM, GİRİŞİMCİ VE GİRİŞİMCİLİK

Özellikle 20. Yüzyıl'ın sonlarından itibaren toplumlarla ilgili mevcut kurulu düzenlerin dışında yeni oluşumlar yaratmak, yenilikçi yaklaşımlar ortaya çıkarmak, toplumların ve örgütlerin başarıyı dönük olarak evrilmesi gibi konular sıklıkla gündeme gelmeye başlamıştır. Bu konulara dair en sıklıkla incelenen, üzerinde en çok durulan konuların başında ise girişimcilik gelmektedir. Girişimcilik ve girişimciler sadece toplumların daha modern yapılara kavuşması açısından değil aynı zamanda ekonomik kalkınmaları açısından da çok önemli roller üstlenmektedir.

Girişimciliğe dair temel unsurların anlaşılması, bireyleri girişimciliğe iten sebeplerin ortaya konması ve girişimciyi girişimcilik faaliyetlerinde başarıya götüren faktörlerin belirlenmesi, girişimciliğin toplumsal yararlarını arttırmak adına çok önemlidir.

Bu bölümde temel olarak girişim, girişimci, girişimcilik ve girişimcilikle ilgili kavramların tanımlanarak detaylı bir şekilde ele alınması planlanmaktadır.

1.1. GİRİŞİM

Bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak mal ve hizmetlerin büyük kısmı doğada ya da çevrede hazır halde bulunmaktadır. Bu ihtiyaçların giderilmesini sağlayan mal ve hizmetlerin neredeyse tamamı çeşitli faktörlerin bir araya getirilmesi ile üretilmektedir. İktisadi olarak üretim faktörleri arasında genellikle, iş gücü/emek, sermaye, doğal kaynaklar, girişim sayılsa da literatürde bunlara daha farklı unsurlar da eklenebilmektedir. Chell (2007:8), bu faktörleri şöyle açıklanmaktadır;

Emek: İş gücü, insan gücü olarak da tanımlanabilecek emek çalışanlar tarafından iş sırasında ortaya konulan bedensel ve zihinsel çabaların bütünüdür. En önemli üretim faktörlerinden biri olan emek yani insan gücü olmaksızın diğer üretim faktörleri çoğu zaman işlevsiz kalmaktadır.

Kaynaklar: Doğa, toprak ya da doğal kaynaklar bu üretim faktörünün kapsamında yer alan unsurlardır. Çoğu doğal kaynak sabit bir arza sahip gibi görünse de zamanla kıt kaynakların etkin kullanımı üretim süreçleri için çok kritik bir hal almaktadır.

Sermaye: İktisadi açıdan sermaye doğada serbest halde bulunmadığı için üretim faaliyetlerinin amaçlarına uygun olacak şekilde bir araya getirilmiş üretim araçlarının bir bütünüdür. Bu açıdan bakıldığında sermayenin bir işletme tarafından sahip olunan tüm varlıklar anlamına geldiği söylenebilmektedir.

Teknoloji: Modern işletmecilik yaklaşımının etkisiyle üretim faktörleri arasında yerini almış olan teknoloji pek çok farklı biçimde kendini gösterebilen bir unsurdur. İktisadi açıdan ise teknoloji yeni mal ya da hizmetin veya hali hazırdaki mal ya da hizmetlerin üretilmesinde uygulanan yöntemlerin tamamı olarak açıklanabilmektedir.

Girişim/Girişimci: Diğer üretim faktörlerinin düzensiz bir şekilde bulunması halinde olumlu bir çıktının ortaya çıkması mümkün değildir. Mal ve hizmetin üretilmesi adına verilmesi gereken pek çok kritik karar vardır. Neyin üretileceği, hedef tüketicinin kim olacağı, görev dağılımları, kaynakların yönlendirilmesi bu kararların başlıcalarıdır. Bu amaç ve görev ağı içerisinde kurulan yapıya girişim, bu yapıya ait süreçleri yönlendiren kişiye de girişimci denilmektedir.

Karabey ve Bingöl (2010:12) girişimin temelinde fırsat, kaynaklar ve örgüt olmak üzere üç temel unsurun yer aldığını belirtmiştir.

Fırsat: Girişim sürecinin başlayabilmesi için girişimcinin fırsatları fark etmesi ve bu fırsatlardan yararlanabilmek adına isabetli ürün ya da hizmetleri tercih etmesi kaçınılmazdır. Bu açıdan fırsatların görülerek tanımlanması girişim için ilk adım olarak değerlendirilebilir (Takalo ve Toivonen, 2012:608).

Kaynaklar: Fırsatların fark edilerek, bu fırsatlardan faydalanmak üzere fikir üretilmesinin ardından, fikirlerin uygulanmasına yönelik kaynakların belirlenerek temin edilmesinin önemli bir unsur olduğu söylenebilir. Bu kaynaklar arasında iş gücü, finansal unsurlar, üretime dair yöntem ve araçlar ile sermaye sayılabilir (İrmiş vd., 2010:16).

Örgüt: Fırsatların fark edilmesi, bu fırsatlara yönelik fikirlere uygun kaynakların tedarik edilmesinin ardından girişimin ilerleyebilmesi için tüm bu unsurların koordine edilmesine yönelik bir örgüt yapısının kurulmasının gerekliliği kaçınılmazdır (Gartner, 2001:28).

Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi girişim, temel üretim faktörlerinin bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkan, bireylerin mal ve hizmetlere dair ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak faaliyet gösteren bir yapıdır.

1.2. GİRİŞİMCİ

Toplumların sürekli kendini yenileyen ve değişen yapısının içinde girişimci kavramı işletme, iktisat ve sosyoloji gibi bilimlerin ortak ilgisine konu olan bir kavram haline gelmiştir. Girişimci denildiğinde akla yaratıcılık, risk almaya yatkınlık, iyi bir yöneticilik vasfı gibi pek çok detay gelmektedir.

Mucuk (2008:6) girişimci kavramını üretim faktörlerini bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde bir araya getiren kişi olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla girişimci bu bakış açısına göre kâr elde etme amacına yönelik olarak riske katlanan bir üretim faktörü olarak da ele alınabilmektedir.

Drucker (1986:2) ise girişimciyi değişen dünya düzenini yeniden yaratan kişi olarak tanımlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak girişimci refah oluşturabilecek kaynakları bütünleştirip bir araya getiren ve düzenleyen kişidir.

Günümüzde ise girişimci sermaye, emek gibi üretim faktörlerinin merkezinde yer alan bir unsurdur. Bu noktadan hareketle girişimcinin üretim faktörlerinin bir araya getirilmesini sağlayan kişi olarak önemli bir işlevi olduğu söylenebilir (Akat vd. 2002:14). Girişimci, ürün ya da hizmetlere dair talebi fark ederek bu talebi karşılamaya çalışan, bunu gerçekleştirirken de ortaya koyduğu işe karşılık emek ve sermaye harcayarak risk alan bireydir (Fidan ve Yılmaz, 2001:10).

Türk Dil Kurumu ise girişimciyi “Ticaret, endüstri gibi alanlarda sermaye koyarak işe girişen, girişimde bulunan kimse” ve “üretim için bir işe girişen, kalkışan kimse” olarak tanımlamaktadır (www.tdk.gov.tr).

Hisrich ve Peters (2001:10), hammadde, emek gibi varlıkları bütünleştirerek daha büyük ölçekli farklı imkân ve varlıklar yaratan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım girişimciyi değişiklik, inovasyon gibi kavramların ya da daha geniş kapsamda yeni bir düzenin yaratıcısı olarak ele almaktadır.

Temel olarak risk alan kişileri tanımlamak amacı ile kullanılan girişimci/entrepreneur kavramı (Bolton ve Thompson, 2002; Akt. Yang vd., 2011:159) önceleri sıradan bir işletme kuran ve orayı yönetenler için, daha sonraları ise “yeni ürünler veya hizmetlerin değişimi, yeniden oluşumu, dönüşümü ya da tanıtımı ile ilgili fırsatları izleyenler için” (Robbins vd, 2012) kullanılmıştır. Ekonomik gelişmenin temeli olarak kabul edilen ve özellikle kaynakları birleştirme yeteneklerine (Sharma ve Chrisman, 1999; Akt. Yang vd. 2011:159) ve kaosları uyuma çevirebilecek yaratıcı

kişiliklerine dikkat çekilen girişimciler, girişimcilik faaliyetlerini ülkeleri dışında gerçekleştirdiklerinde ise, göçmen girişimciler ya da etnik girişimciler olarak tanımlanmışlardır. Azınlıklar ve göçmenler için bu kavramının kullanılmasının doğru olacağı belirtilmektedir (Rath ve Kloosterman 2000:660).

Girişimciler, para, insan, iş modeli, strateji ve uygulanabilir bir iş fikrini fırsata dönüştürmek için gerekli olan risk alma yeteneklerini bir araya getiren ve bunun için elindeki kaynakları birleştiren kişilerdir (Sharma ve Chrisman, 1999; Akt. Yang vd., 2011:160).

En basit şekilde, bir işletmeyi kuran ve bu işletmede faaliyetleri yürüten kişiler olarak tabir edilen girişimciler, bu yönleri ile aynı zamanda işletme sahipleridir. Girişimci ile küçük işletme sahipliğinin farklı kavramlar olduğu bazı kaynaklarda dikkat çekilen bir konu olsa da (Cunningham ve Lischeron, 1991:45), bu iki kavramın bazen birbirlerinin yerine kullanıldığı, ancak girişimciliğin, bir işletme oluşturmaktan daha fazla anlam içerdiği ifade edilir (Kuratko ve Audretsch, 2009:15).

Çoğu küçük işletme sahibinin de aynı motivasyon, yaratıcı enerji ve başarı isteğine sahip olduğu düşüncesi doğru olmakla birlikte, girişimciyi farklı kılan şey, onun nihai hedefinin genişlemek ve büyümek olmasıdır (Boone ve Kurtz, 2013:42). Genişleme ve büyümenin, yenilik ve yaratıcılıkla yakından ilişki içerisinde olduğu ve bu boyutların, girişimci kavramının tanımlarında genellikle ön plan çıktığı söylenebilir.

1.2.1. Girişimci Kavramı Yerine Kullanılan Kavramlar

Girişimci, işletme sahibi, yönetici gibi kavramlar sıklıkla birbirlerine karıştırılan ya da birbirlerinin yerine kullanılan kavramlardır. Tüm bu kavramlar arasında mülkiyet hakkı, güdülenen amaçlar, faaliyetler, risk alma, başarısızlığa yaklaşım ve alınan kararlar gibi unsurlar açısından çeşitli farklılıklar bulunmaktadır (Fox ve Van Rooyen, 2004:176). Tablo-1’de bu kavramlar arasındaki temel farklılıklar yer almaktadır.

Tablo 1: Girişimci ile Karıştırılan Kavramlar Arasındaki Temel Farklılıklar

	<i>Küçük İşletme Sahipleri</i>	<i>Girişimci</i>	<i>Yönetici</i>
<i>Mülkiyet Hakkı</i>	İşin asıl sahibi	İşin asıl sahibi	Kurumsal yapıda çalışan
<i>Güdülenen Amaç</i>	Kar elde etme	Fırsat ve yenilik üzerinden kar elde etme	Mesleki yükselme, kurum içi ödüllendirme
<i>Faaliyetlere Katılım</i>	Doğrudan katılım	Başlangıçta doğrudan katılım, sonrasında profesyonel yönetici ataması	Yetki devri ve denetim
<i>Risk Alma Eğilimi</i>	Düşük risk alma eğilimi	Hesap yaparak risk alma eğilimi	Düşük risk alma eğilimi
<i>Başarısızlığa yaklaşım</i>	Başarısızlıktan mümkün olduğunca kaçınma	Başarısızlığı bertaraf etme	Başarısızlık ve beklenmedik durumlardan kaçınma
<i>Alınan Kararlar</i>	Sıkı ve standart koşullara uygun karar alma	Hayallerini düşünerek karar alma	Üst kademedekiler tarafından alınan kararları kabullenme

Kaynak: Fox ve Rooyen, 2004:176

Tablo-1’de yer alan kavramlar incelendiğinde işletmelerin sahiplikleri ya da mülkiyet hakları ile ilgili küçük işletmeler ve girişimciler açısından mülkiyet hakkının işin asıl sahibi ya da girişimci olduğu yöneticilerin ise bu işletmelerin kurumsal bünyeleri dâhilinde bir çalışan konumunda olduğu görülmektedir. Sıklıkla girişimci ile karıştırılan kavramların başında gelen yönetici kavramı, bir amaca uygun olacak şekilde bireyleri yönlendirip, ilgili işlerin yapılmasını sağlayan ya da bu işlerin yapılmasına dair süreçleri yürüten kişi anlamına gelmektedir (Özkalp ve Kırel, 2004:13). Bu bakış açısına göre yönetici, sorumluluğu kapsamında işlerle ilgili olarak işletmenin verimli ve etkin bir şekilde amaçlarına ulaşmasını sağlamakla görevli kişidir (Ülgen ve Mirse, 2007:25). Dolayısıyla girişimcilerin yönetime dair bazı işlevleri yöneticilerce üstlenilebilmektedir. Bu noktada yöneticinin girişimciden aldığı bazı yetkileri kullanan kişi olduğu söylenebilir.

İşletmelerde güdülenen temel amaçlar açısından ise küçük işletmelerin sadece kâr amacı güttüğü, girişimcinin ise kâra, fırsat ve yenilik üzerinden ulaşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu, küçük işletme sahibi ile girişimci arasındaki en belirgin farklılıklardan biridir. Yöneticilerin ise işletme bünyesindeki temel amaç ya da güdülerini mesleki olarak yükselmedir.

İşletme ile ilgili faaliyetler söz konusu olduğunda küçük işletme sahipleri faaliyetlere doğrudan katılım gerçekleştirirken girişimciler bir süre sonra bu katılım

işini profesyonel kadrolara delege ederek yine küçük işletme sahiplerinden farklılık göstermektedir.

Küçük işletme sahipleri ile girişimcilerin riske bakış açıları da önemli bir fark yaratan unsurdur. Küçük işletme sahipleri çok düşük seviyede risk alma eğilimi içindeyken girişimciler ise hesap yaparak belirli riskleri kabul edebilmektedir.

Girişimci ile özdeşleştirilen bir başka kavram da liderdir. Koçel (2010:578)'e göre lider örgütlerin amaçlarına ulaşabilmelerini sağlayabilmek adına bireylere ilham veren kişidir. Lider, başka insanların faaliyetlerini etkileyen bir güçtür. Fakat girişimci olabilmek için liderlik özelliklerinin hepsini taşıyor olmak gerekmemektedir. Ancak girişimci, varlığını sürdürebilmek için, uygun liderlik vasıflarına sahip kişileri istihdam edebilmektedir.

1.2.2. Girişimcinin Temel İşlevleri

Temel işlevleri itibariyle girişimcilerin yenilik yaratan ve yarattıkları yeniliklerin sürdürülebilir kılınmasına çalışan bireyler oldukları söylenebilir. Bu yaklaşıma göre girişimcilerin modern toplumlarda yeni ürün ya da hizmetlerin ilgili pazarlara sunulması, yeni üretim tekniklerinin kullanılması, yeni pazarların oluşturulması ya da yeni örgütsel yapıların işlerlik kazanması gibi işlevlerinin varlığından söz edilebilmektedir. Küçük (2010:37) girişimcilerin temel işlevlerini şöyle sıralamaktadır:

- Yeni ürün veya hizmetlerinin üretilmesinin yanı sıra var olan mal ve hizmetlerin niteliklerinin artırılması
- Uygulanabilir yeni üretim yöntemlerinin geliştirilmesi ve uygulanmasının sağlanması
- Farklı sektörlerde ya da endüstrilerde yeni örgüt yapılarının oluşturulması
- Yeni pazarlara ulaşılması
- Mal ve hizmetlere dair yeni kaynakların bulunması ve kullanılmasının sağlanması

1.2.3. Başarılı Girişimcilerin Özellikleri

Girişimcilik, bünyesinde pek çok farklı özelliği barındıran bir kavramdır. Herhangi bir unsurun girişimcilik temelinde değerlendirilebilmesi için tüm bu farklı özelliklerin bir birleşimi olması kaçınılmazdır.

Genel hatlarıyla bir girişimcide bulunması gereken özellikler arasında şu unsurlar sayılabilir (Odabaşı, 2004:56):

- **Azim ve Kararlılık:** Yapısı gereği pek çok engel barındıran girişimcilikte bu engellerin aşılabilmesi için bir girişimcide bulunması gereken en önemli özelliklerden biridir. Özellikle sorunların üstesinden gelmede adanmışlık adına azim ve kararlılık önemlidir.

- **Başarıya İhtiyaç Duyma:** Girişimciler doğaları gereği başarı ihtiyacını en yüksek seviyede hisseden bireylerdir.

- **Fırsatlara Yönelme:** Başarılı girişimcilerin en belirgin özelliklerinden biri diğer pek çok şeyden daha yoğun şekilde fırsatlara odaklanıyor oluşlarıdır.

- **Hesaplı Bir Şekilde Risk Almak:** Her ne kadar girişimciler diğer bireylere göre daha yüksek risk alma eğilimine sahipse de başarılı bir girişimcinin bu riskleri alırken hesaplı hareket etmesi bir zorunluluktur.

- **İç Kontrole Odaklanma:** Başarı ya da başarısızlıkların objektif değerlendirilmesini sağlayan bu özellik yine girişimciler için çok önemlidir.

- **Yenilik Odaklılık:** Yenilik girişimcilik açısından en önemli ve belirleyici kavramlardan biridir.

- **Yaratıcılık:** Yaratıcılık yenilikle beraber girişimciliğin ve başarılı bir girişimcinin olmazsa olmaz özelliklerinden biridir.

- **Vizyon:** Girişimci hayata bakış açısı ile diğer bireylerin göremediği ya da fark etmediği detayları yakalayabilecek özelliklere sahip olmalıdır. Başarılı girişimciler ilerlemek istedikleri yönü belirlemede vizyon kavramından faylanırlar.

- **Özgüven ve İyimser Bakış Açısı:** Başarılı girişimci zorluklar ya da başarısızlıklar karşısından olaylara iyimser bir bakış açısıyla ve kendine güvenerek yaklaşmak durumundadır.

- **Bağımsız Olma:** Başarılı bir girişimci karar almada ve uygulamada bağımsız bir yapıya sahip olmalıdır.

- **Problem Çözebilme:** Girişimci olası sorunlar karşısında doğru çözüm yolunu bulabilme yetisine sahip olmalıdır.

- **Planlama Yeteneği:** Girişimci bireyler birden fazla amaca yönelik hareket etmek durumunda kaldıklarında bu amaçlara uygun bütünsel planlama yeteneğine sahip olmalıdır.

Girişimcilik ile ilgili literatür incelendiğinde başarılı bir girişimcinin sahip olması gereken temel özellikler şöyle sayılabilmektedir (King vd., 2005:3, VanGundy, 1998:3, Mc Cuddy vd., 2011:475):

- Girişimci hayal kurabilen ve kurdurabilen kişidir.
- Girişimci uygun stratejiyi uygulamayı bilmelidir.
- Sorumluluk alabilme bir girişimcinin önemli özelliklerindedir.
- Girişimci bağımsız olmalıdır.
- Girişimci vizyon ve misyon sahibidir.
- Öncül bir kişilik sergilemek girişimciler için önemlidir.
- Girişimci özgüven ve başarı güdüsü sahibi olmalıdır
- Girişimcilerin duygusal zekâsı, liderlik özelliği, adanmışlık seviyeleri yüksektir.

- Girişimciler fırsatları fark eden ve değerlendiren bireylerdir.

Bireyin yaşam biçimi olarak ele alınan kişilik, geniş bir yelpazede insan davranışı ile ilgilenmekte aynı zamanda bir bireyin zihinsel, duygusal, sosyal, fiziksel, hemen hemen tüm davranışlarını ve özelliklerini kapsamaktadır (Eroğlu, 1995:22). Dürüstlük, çekingenlik, kavgacılık, inatçılık, kibirlilik, yalancılık, vs. gibi özellikler kişilik özellikleri olarak sayılmaktadır (Güney vd., 2006:74).

Kişilik gelişimine katkıda bulunan birçok faktör arasında, en önemlilerinin, kalıtım, kültür, aile, üye olduğu gruplar ve tecrübe olduğu kabul edilmektedir. Kişiliğin, kişi-örgüt bütünleşmesinde oldukça önemli bir yerinin olması (Şimşek, 2014:150) ve bireyin kişilik özelliklerinin, bireysel ve örgütsel başarıyı etkilemede yüksek potansiyel taşıması, tüm bu özellikleri girişimcilik açısından önemli hale getirmektedir.

Kurulan işletmelerin başarısız olmalarının arkasında genellikle, girişimcilerin sahip olmaları gereken kişilik özelliklerine sahip olmamaları olduğu; özgüveni düşük, risk almaktan korkan, yeniliklere uyum sağlaması zor, yaratıcı gücü düşük olan bireylerin, başarılı olma ihtimalinin düşük olmasının beklendiği ifade edilmektedir (Lischeron vd.,1993:19).

Yine birçok küçük işletme uzmanına göre girişimci, bir işletmenin başarılı ya da başarısız olmasının en önemli nedenidir. Lischeron (1993 vd., :46), kişilik özellikleri ile firma performansı arasındaki ilişkiyi ele aldığı araştırmasında, kişilik özelliklerinin firmaların performanslarını etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Sahip olunan bilgi ve yaşam deneyimleri, girişimcilik niteliklerini önemli ölçüde etkiler. Bilgi, uygulama sürecinde girişimcinin en temel ihtiyacı, her karar sürecinin stratejik öneme sahip, olmazsa olmazdır. Barringer (2012:303)'e göre, “başarılı girişimcilerin en önemli dört özelliğinden birisi, uygulama bilgisine sahip olmaktır”.

Uygulama bilgisi resmi bir eğitimle elde edilebileceği gibi, resmi olmayan yollarla da edinilebilir. Bu kapsamda bilgi ve girişimcilik faaliyetleri arasında lineer bir ilişkinin ve pozitif bir korelasyonun var olduğu söylenebilir. Yapılan tüm çalışmalar, eğitim ile girişimcilik arasında bir ilişkinin var olduğuna işaret etmektedir.

Tablo-2’de girişimcilik üzerine çalışmalar yapan çeşitli yazarların girişimcilere atfettiği çeşitli özellikler yer almaktadır.

Tablo 2: Girişimcilere Atfedilen Özellikler

TARİH	YAZAR	ÖZELLİK
1848	Mill	Risk alma
1917	Weber	Bıçimsel otorite kaynağı olma
1934	Schumpeter	Yeniliğe ön aysak olma
1954	Sutton	Sorumluluk alma isteği duyma
1959	Hartman	Bıçimsel otorite kaynağı olma
1961	McClelland	Risk alma ve başarı güdüsü
1963	Davids	Hırs, bağımsızlık eğilimi, sorumluluk ve özgüven
1964	Pickle	Beşeri ilişkiler, iletişim yeteneği, teknik bilgi
1965	Litzinger	Risk tercih etme, bağımsızlık, tanınma liderlik
1965	Schrage	Doğru algılama, güç motivasyonu
1971	Palmer	Riski ölçme
1971	Hornadey ve Aboud	Başarı güdüsü, özerk olma, güç
1973	Winter	Güce ihtiyaç duyma
1974	Borland	İçsel güç odağı
1977	Gasse	Kişisel değerlere dönük olma
1978	Timmons	Özgüven, amaç odaklılık, orta seviyede risk alma, yaratıcılık, yenilikçilik
1980	Brockhaus	Risk üstlenme eğilimi
1981	Mescon- Montanari	Başarı, hâkimiyet, özerklik, kontrol
1981	Welsh-White	Kontrol ihtiyacı, mücadele isteği
1982	Dunkelberg-Cooper, Welsh-Young	Büyüme eğilimi, bağımsızlık eğilimi, zanaatkârlık, özgüven, yenilikçilik

Kaynak: Güney, 2008:58

Coşkun (2009:69) girişimcilerin temel özelliklerini aşağıdaki gibi 3 ana grupta yorumlamıştır.

- İş Yapmaya Dair Özellikler
 - Bireycilik
 - Asi olma
 - Kimseye güvenmeme
 - Genellikle takım oyununa yatkın olmama
 - Yönetmeyi severler
- Bireysel özellikleri
 - Yüksek başarıma arzusu
 - Sıkı çalışma alışkanlığı
 - Sorumluluk alma eğilimi
 - Takdir edilmeyi önemseme
 - İyimser olma
 - Mükemmelliğe düşkünlük
 - Kar odaklılık
- Yöneticiliğe dair özellikler
 - Müşteri ve piyasa davranışlarına aşırı duyarlı olma
 - Parça ve bütün arasındaki ilişkiyi yakalama
 - Güçlü bir iletişimci olma

Smilor ve Sexton (1996:6)'a göre ise bir girişimcide bulunması gereken 3 temel özellik vizyon, misyon ve hırslı yapıdır. Bu özellikler dikkate alındığında ise girişimcinin başarısı çok para kazanmasıyla değil önem verdikleri ve zevk aldıkları işleri yapıyor olmaları ile değerlendirilmelidir.

Lintunen (2000:295) girişimcilerin özelliklerine yönelik olarak Durham University Business School tarafından gerçekleştirilen sınıflandırmaya yönelik bir araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak girişimciye atfedilen kişilik özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

- Proaktif
- Dinamik
- Bir amaca sahip
- Olumlu
- İnisiyatif almaya eğilimli
- İşbirliğine yatkın

- Hatalarının çabuk telafi edebilen
- Yenilikçi
- İmajinatif
- Yaratıcı
- Esnek
- Uyumlu olma
- İnatçı olma
- Sonuç alma güdüsüne sahip olma
- Kendine güvenli
- Özerk
- Bireysel kontrolü yüksek
- Deneyimlerden ve kültürden beslenme eğilimi yüksek

Bu çalışmada göçmen girişimciler, yenilik ve yaratıcılık, zorlu hedefler belirleme, azim, etkin iletişim, özerklik, genişleme ve büyüme hedeflilik, fırsatları yakalama, risk alma ve öğrenme eğilimi, cesaret, belirsizliğe tolerans, rekabetçi, yarışmacı, sorumluluk sahibi olma vb. özellikler açısından değerlendirilmişlerdir.

1.3. GİRİŞİMCİLİK

Girişimcilik uzun yıllardır pek çok farklı şekilde ele alınmış bir kavramdır. Ayrıca kapsamının geniş olması, karmaşık yapısı, net bir şekilde tanımlanmasının zor oluşu nedeniyle kavramsal temelleri zor oturtulan bir kavramdır (Yıldırım, 2008:15). Girişimci teriminin ilk kullanılışı 18. Yüzyılın ortalarına denk gelmiş olsa da ekonomi literatüründe girişimciliğin öne çıkması Schumpeter'e uzanmaktadır. Girişimciliğin öneminin Schumpeter tarafından ön plana çıkarılmasının ardından bu alanda pek çok akademik çalışma yapılmaya başlanmıştır. Modern girişimcilik açısından bir kurucu olarak nitelendirilebilecek Schumpeter (1934:74) girişimciliği ekonomik gelişme ve kalkınmanın temelinde konumlandırmakta ve girişimcilik faaliyetlerini farklı ve yeni bileşenlerin bir araya getirilmesine yönelik eylemler olarak açıklamaktadır.

Neredeyse insanlık tarihi ile eşdeğer bir kavram olan girişimcilik toplu yaşama geçişten günümüze pek çok farklı şekilde ortaya çıkmıştır. İlk girişimciler olarak uzun mesafelerde ticaret yapan tacirler gösterilebilir. Anadolu kültüründe ise özellikle

Selçuklu dönemine dayanan Ahilik kültürü günümüzün modern girişimcilik yöntemlerine benzer yöntemler içermektedir (Fidan, 2002:17).

Girişimciliğin tanımı ise yeni pazarlar, yeni ürün ya da süreçlere dair fırsatların belirlenmesi ve bu fırsatlardan faydalanılması amacıyla bir ekonomik faaliyetin başlatılması ya da kapsamının artırılmasına yönelik bir uğraş şeklinde yapılabilmektedir (10. Kalkınma Planı, 2013:3). Girişimcilik aynı zamanda farklı risklerin göze alınmasıyla beraber harcanan belirli bir zaman ve çabanın ardından değer yaratmaya yarayan bir süreçtir. Bu anlamda girişimcilik ekonomik açıdan gelir yaratmanın yanı sıra değişimin inşa edilmesi olarak da ele alınabilmektedir (Cooper vd., 2004:326).

Türk Dil Kurumu İktisat Terimleri Sözlüğünde (2004) ise “*girişimci olma durumu, emek, sermaye ve doğayı bir araya getirerek üretim sürecinin bir üretim faktörü olarak tasarlanması, örgütlenmesi ve onun tüm risklerinin üstlenilmesidir*” şeklinde girişimciliğe dair bir tanım yer almaktadır.

Ürper vd. (2012:5) girişimciliği daha geniş kapsamlı bir şekilde tanımlamaktadır. Bu tanıma göre girişimcilik ihtiyaç ya da fırsatları fark ederek, bunlardan faydalanmak ya da bu ihtiyaç ve sorunlara çözüm getirme amacıyla toplumsal fayda içeren ürün ya da hizmet yaratarak, bu süreçlere dair riskleri üstlenmek, yenilik yapmak ve üretim faktörlerini birleştirmektir.

Girişimcilik kavramının özellikle iktisat literatüründe kendine yer bulması Fransız iktisatçı Cantillon sayesinde gerçekleşmiştir. Cantillon’un ardından bir başka iktisatçı J.Babtiste Say ile günümüzde kullanılan içeriğine ve kapsamına ulaşmıştır. Say girişimcilik eylemini tüm üretim faktörlerini bir araya getiren, kıymetli bir mal ya da hizmeti üreten ve kâra yönelik risk alan bireylerin gerçekleştirdiği eylemlerin bir bütünü olarak ele almaktadır (Binks &Vale, 1990:119).

Hisrich ve Peters (2001:10) girişimciliği uygun miktarda emek ve zamanın ayrılması sonucunda ekonomik, fiziksel ve sosyal risklerin de alınmasıyla maddi getiri ya da ödüller, kişisel tatmin unsurları ve bağımsızlık elde ederek bir değer oluşturulması süreci olarak tanımlamaktadır.

Literatürde girişimciliğin tanımlanmasına yönelik bakış açıları temellerini ekonomi okulu ve eğitim okulu olmak üzere iki temel yaklaşımın etkisindedir. Ekonomi okulu girişimcilik kavramının örgütlerin oluşturulması yoluyla değer yaratılması olarak

ele almaktadır. Bu bakış açısı girişimcilik faaliyetlerinin keşifler, yenilikler ve yaratıcılık temelli yetenekler yardımıyla ya da bu unsurların kullanılmasıyla yeni ürünleri, hizmetleri, kaynakları, teknolojileri ya da pazarları yarattığını ortaya koymaktadır. Eğitim okulunun yaklaşımı ise girişimcilik davranışını fayda odaklı, değere dönük, değer katan, riski üstlenen ve yaratıcı özellikteki eylemler aracılığıyla örgütlerin oluşturulması, geliştirilmesi, dönüştürülmesi şeklinde tanımlamaktadır (Balaban ve Özdemir, 2008:12)

Girişimcilik faaliyetleri ile ilgili yapılan tanımlardan uygulamaya en dönük olanı Küresel girişimcilik Monitörü (GEM) tarafından yapılmaktadır. Bu tanıma göre kurulduğu günden 42. Aya kadar olan işletme faaliyetleri girişimcilik faaliyetleri kapsamına girmektedir. 42 ayı geçen işletme faaliyetleri ise girişimcilik faaliyeti kapsamından çıkmaktadır (Parker, 2009:7).

Girişimciliğin bir başka önemli noktası, başkalarının fark edemediği fırsatların yakalanarak değerlendirilmesidir (Brazeal ve Herbert, 1999:3). Hem dar hem de geniş kapsamlı olarak değerlendirilebilen bir kavram olan girişimcilik farklı süreçleri ifade edebilmektedir. Dar kapsamda girişimcilik bir işletmenin kurulma ve geliştirilmesine dair süreçlerdir. Geniş kapsamda girişimcilik kavramı incelendiğinde ise bu kavramın bireylere ve toplumlara yön veren, güçlenmelerini sağlayan yeteneklerden bahsedilebilmektedir (Bridge ve O'Neil 2012:23). Dollinger (2007:4) girişimciliğin tanımını içerisine yenilikçi fikirler, risk alma, üretim, uygulama, kar elde etme, büyüme gibi unsurların etkisinde işletmelerin hayata geçirilmesini dâhil etmektedir. Bu açıdan bakıldığında gerek firmaları hayata geçirme gerekse de yenilikle ilgili süreçlerin tamamının girişimciliğin kapsamına girdiği görülmektedir (Aytaç, 2006:141).

Girişimciliğin kendi işinin patronu olma, finansal başarı elde etmek, iş güvencesi sağlamak ve hayat kalitesini iyileştirmek isteyen bireyler için cazip bir kariyer seçeneği sunduğu (Boone vd., 2013:94) aynı zamanda girişimcinin, yenilikçi, risk alan ve kaynak sağlayan özelliklerinin girişimciliğin tamamlayıcı ve ayrılmaz bir bütünü olduğu (Kreft ve Sobel, 2005:614) ifade edilmektedir.

Girişimcilik, diğer bir yandan iş olanaklarının artırılarak işsizliğin önlenmesinde ve refah düzeyinin yükseltilmesinde önemli rol oynar. Dünya Girişimcilik Platformu (Reynolds vd.,2001) tarafından yapılan araştırmalara göre girişimcilik oranları yüksek olan ülkelerin ekonomik büyümede diğer ülkelerin önüne geçtiği gözlenmiştir. Bunun

yanı sıra dünyada hemen hemen her ülkede girişimcilik, ekonomiye katkı amacıyla ve yoksulluğu ortadan kaldırma adına yapılır.

Kapsayıcı bir yapıya sahip olan girişimcilik kavramı bu geniş kapsamı nedeniyle evrensel olarak kabul gören tanımlara sahip olma açısından sorunlu olabilen bir unsurdur. Bu açıdan çoğu araştırmacı girişimcilik kavramının tanımlama açısından sorunlu olduğunu belirtmektedir. Gartner (1989:57) bu sorunun girişimcilik denilince akla gelen ilk konunun sadece iş yeri açma eylemi olmasından kaynaklandığının belirtmektedir.

Dünyada güç kavramı zamanla değişiklik göstermiştir. Geçmişte toprak, emek, sermaye gibi değerler bugün yerini bilgiye bırakmıştır. Sanayi toplumları yerine bilgi toplumlarının öne geçmesiyle beraber ekonomide bilgiye dayalı olmaktan kaçamamıştır. Bu bilgi ekonomisinin ortaya çıkmasında iki temel güç olduğu söylenebilir. Bunlar; ekonomik faaliyetlerde bilgi yoğunluğunun yükselmesi ve ekonomik ilişkilerde küreselleşmenin yükselmesidir. Bu noktada girişimcilik ve göçmen girişimcilik önem taşıyan bir konudur; çünkü bilgi toplumlarında gelişmişlik, girişimcilik merkez alınarak ölçülür.

Gerek gelişmiş gerek gelişmekte olan ülkelerde ciddi şekilde teşvik edilen girişimcilik ekonominin gelişimi açısından kilit bir role sahiptir. Girişimciliğin ülke ekonomilerine sağladığı bu katkı özellikle günümüzün yüksek rekabet ortamı içerisinde daha da önem kazanmaktadır. Toplumların refahı, istihdam seviyesinin yükselmesi ve ekonomik büyüme açısından girişimcilik vazgeçilmez bir değerdir (Döm, 2006:32).

Yapılan çeşitli çalışmalara göre ABD ya da Avrupa'da güçlü ekonomilere sahip ülkelerde girişimcilik ülkelerin ekonomik kalkınmasının merkezinde yer almaktadır. Bu nedenle bu ülkelerde girişimci oranının yükseltilmesine yönelik pek çok proje yürütülmektedir (Benzing vd., 2009:5).

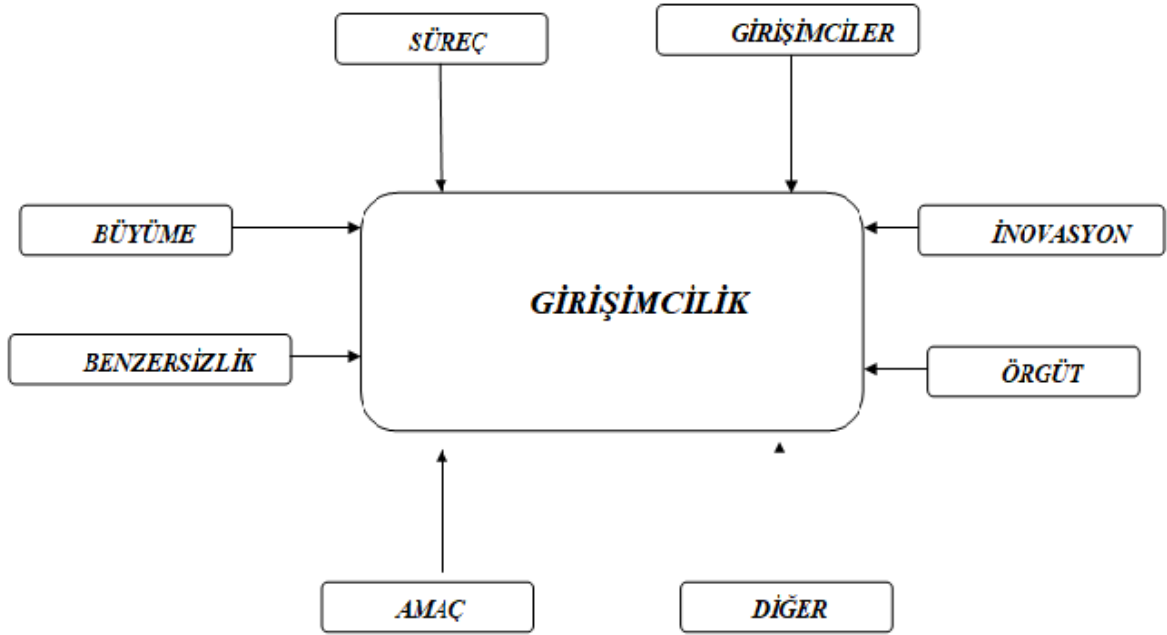
Girişimcilik ya da girişimci kültürün oluşturulmasına yönelik yaklaşımlar özellikle ekonomik ve sosyal gelişmeye dair süreçler açısından ya da durgun ekonomilerin hareketlilik kazanması açısından çok önemli bir role sahiptir. Bu günümüzde ABD, Avrupa ülkeleri gibi küresel ölçekte de kabul görmektedir (Acs, vd., 2001:240).

Bir ülkede, girişimciliğin yüksek olması sadece ekonomik değil aynı zamanda toplumsal, sosyal, siyasal, teknolojik kalkınma da sağlar. "Küreselleşme sürecinde kârın

maksimizasyonu için hareket eden sermaye ve tamamlayıcısı olan girişimci, 1980'lerden itibaren sadece üretimi ve kârı değil aynı zamanda pazarı da dünya ölçeğine taşıyarak ekonomik küreselleşmeye öncülük etmiş küreselleşme, devletin ekonomideki etkinlik alanını ve rolünü değiştirmiştir.” (Dulupçu, 1997:148, Aktaran Nişancı, 2015:3) Bu bağlamda devlet, girişimciliği destekleyen bir yapı olarak ortaya çıkmıştır.

Krueger vd. (2000:420)'e göre girişimcilik bireylerin gereksinimlerini karşılamaya yönelik mal ve hizmetlerin üretimine dair yenilik yaratan süreçler ve işletmelerin kurulması, yönetilmesi ve geliştirilmesine dair faaliyetler olmak üzere iki temel süreçte ele almaktadır. Girişimcilik kavramı araştırma, bulma, yeni işletme, yenilik ve fırsatları takip etme, risk alma, belirsizliğin yönetilmesi, kar amacı gütmeye, değer yaratma, risk alma gibi kavramlardan bağımsız olarak açıklanamayacak bir kavramdır. Şekil 1'de girişimciliği tanımlamada kullanılan temel unsurlar yer almaktadır.

Şekil- 1: Girişimciliğin Kapsamına Giren Unsurlar

Kaynak: Naktiyok, 2004:15

Alanı ya da sektörü ne olursa olsun her girişimcilik faaliyetinin kapsamında yer alan bazı temel kavramlar vardır. Her girişimcilik faaliyeti bir ya da daha fazla girişimcinin, özellikle inovasyona dayalı yaklaşımlarla, buna uygun örgüt yapılarını

kullanarak hareket etmesinin sonucunda oluşmaktadır. Ayrıca girişimcilik aktivitelerinin temelinde büyüme ve benzersiz olma isteği ile bu güdü ve isteklere bağlı amaç ve süreçler de yer almaktadır.

Tablo-3'te girişimcilik literatüründe girişimcilikle ilgili yapılmış tanımlamalar yer almaktadır.

Tablo 3:Literatürde Yer Alan Girişimcilikle İlgili Tanımlar

YAZAR/TARİH	TANIM
R. Cantillon (1755)	Girişimciler serbest meslek sahipleridir Bu kişiler belirsizliği idare etmek durumunda kalmaktadır Girişimcilerin faaliyetlerini pazarda yer alan talebe göre dengelemeleri gerekmektedir
J:B: Say (1803)	Girişimciler düşük verimlilikteki iktisadi kaynakları yüksek verimlilikte olanlara dönüştürür Girişimciliğin kapsamında pek çok engel ve belirsizlik bulunmaktadır
A.Marshall (1880)	Girişimciler ve yöneticilerin birbirlerini tamamlayan farklı özellikleri vardır
J.Schumpeter (1911)	Girişimcilik girişimci bireyin yetileri sayesinde ekonomiyi durağan bir halden ileri doğru hareket ettiren bir araçtır Girişimcinin rolü mucitlerin rolünden belirgin bir şekilde farklıdır
F. Knight (1921)	Girişimciler iktisadi faaliyetleri yöneten özel bir sosyal sınıftır Belirsizlik girişimciliğin başlangıç boyutudur
E. Penrose (1950)	Girişimci ve yöneticilerin becerileri birbirinden ayrılmalıdır Küçük işletmeler açısından girişimciliğin temel boyutu fırsatların saptanması ve bu fırsatlardan faydalanılmasıdır
H. Liebenstein (1968)	Girişimcinin temel faaliyeti örgütlere dair verimsizlikleri azaltmak ve tersine çevirmektir
I.Kirzner (1973,1997)	Girişimciler kar olasılıklarını tespit ettikçe girişimci faaliyetler sayesinde Pazar dengeye doğru ilerler
M. Casson (1982)	Girişimciler kıstıtlı kaynakların yönetilmesi konusunda uzmanlaşırlar
W.Gartner (1985), H.Aldrich, C. Zimmer (1986)	Girişimcilik örgütsel ve bölgesel çevrelerinden etkilenen ve bu çevrelere uyum sağlayan bireylerin faaliyetlerinin bir sonucudur
W. Baumol (1990)	Büyüme ve yenilik için girişimci faaliyetler zorunludur
R. Holcombe (1998)	Girişimciler verimli ve yenilikçi yöntemler ile daha üretken bir ekonominin oluşmasını sağlayan, ekonomik büyümenin temelinde yer alan unsurlardır
OECD (1998)	Girişimciler yeni iş fırsatlarının yakalanması güdüsüyle kaynakların sıralanması yetisini temsil eder ve ekonomik büyümenin merkezinde yer alırlar
S. Wennekers ve R. Thurik (1999)	Girişimciler çoklu görev yetisine sahiptir Girişimcilerin temel faaliyetleri arasında yeni fırsatların tespit edilmesi, belirsizlik altında faaliyet gösterme, pazara yeni ürünlerin sunulması, kaynaklara dair kararların verilmesi, işletmelerin yönetilmesi ve rakiplerle rekabet yer almaktadır
H.Aldrich ve M.Martinez (2001)	Girişimci faaliyetler taklitçiliği de içerdiğinden yenilikçilik ile eş anlamlı olarak kullanılmamalıdır

Kaynak: 10. Kalkınma Planı, 2013:111

1.3.1. Girişimcilik Çeşitleri

Girişimcilik kavramı ilerleyen süreç içerisinde farklı bakış açılara göre farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Sıklıkla uygulama şekillerine ve faaliyet alanlarına gerçekleştirilen bu sınıflandırmalarda mülkiyet açısından girişimcilik, nitelikleri

açısından girişimcilik ve diğer girişimcilik türleri olmak üzere 3 temel girişimcilik çeşidinden bahsedilebilmektedir (Tikici ve Aksoy, 2009:17).

Renzulli vd. (2000:524) farklı girişimcilik çeşitleri aşağıdaki gibi alt kırılımlarla sınıflandırmıştır:

- Mülkiyet açısından girişimcilik
 - Kamu girişimciliği
 - Piyasa ekonomisi içinde yer alan girişimciler
 - Fırsat girişimciliği
 - Yaratıcı girişimcilik
- Nitelikleri açısından girişimcilik
 - Tepkisel girişimcilik
 - Durağan girişimcilik
 - Baskın girişimcilik
- İç girişimcilik
- Kadın girişimciliği
- Aile işletmeleri
- Sosyal girişimcilik

Girişimcilik türlerine dair yapılabilecek tanımlamalar şöyledir;

Kamu girişimciliği, çoğunlukla siyasi erkin yönlendirme ve kararlarına göre çalışan girişimcilerin gerçekleştirdiği faaliyetlerdir. Bu amaçla girişimciler kendilerine ait kaynaklar yerine kamu tarafından hazırlanmış kaynakları kullanırlar (Çelik ve Akgemici, 2010:21).

Fırsat girişimciliği, gelecekle ilgili tahmin ya da öngörüler kullanılarak pazarda var olan büyük fırsatların sezilmesi, sonrasında da var olan bir ürün ya da hizmetin piyasaya sürülmesine dair girişimcilik faaliyetleridir (Tikici ve Aksoy, 2009:18). Bu ürün ya da hizmetin piyasaya sürülmesinde o ürün ya da hizmete dair pazarda var olan eksiklik ve boşluklardan faydalanılır.

Tepkisel girişimciliğin temelinde pazarda diğer girişimcilerin oluşturduğu yeniliklere göre işletmenin yapısının değiştirilmesidir. Bu açıdan tepkisel girişimcilikte bir yenilik ya da değişimin yaratılması yerine diğer girişimci faaliyetlerine göre konum alınması söz konusudur. Tepkisel girişimcilikte risk alma eğilimi düşük seviyededir (Özkul ve Dulupçu, 2008:15).

Durağan girişimcilikte yeni alan alternatiflerine yönelmeden faaliyet gösterilen alanda dengeli bir gelişimin tercih edilmesi söz konusudur. Bu girişimcilik türünde işletme sahiplerinin değişime yönelik duyarlılık seviyelerinin düşük olduğu söylenebilir (Tikici ve Aksoy, 2009:18).

Baskın ya da egemen girişimcilik, faaliyetlerinde ilgili işletmelerin faaliyette oldukları pazarlar üzerinde yoğun bir etkileri vardır. Hatta çoğunlukla bu işletmeler Pazar lideri konumundadır. Bunun doğal bir sonucu olarak işletmelerin yüksek Pazar paylarını riske atarak yeniliklere yönelme eğilimleri çok yüksek değildir (Demirel vd., 2007:29).

İç girişimcilik, bir örgütün iç yapısına dair yenilikleri veya girişim faaliyetlerini yansıtmaktadır. Yüksek rekabet ortamında var olmak durumunda kalan işletmeler varlıklarını sürdürebilmek adına örgütsel yapılarını yeniliğe ve girişime dair yatkınlıklarını yükseltecek şekilde hız, esneklik, yaratıcılık, etkinlik gibi unsurlara dayalı hale getirmeye çalışmaktadır (Naktiyok, 2006:80).

Örgüt içi girişimcilik faaliyeti olarak da tanımlanabilen iç girişimcilik faaliyeti içerisinde bulunan örgütlerin bünyesinde geliştirilen yeni ürün, hizmet ya da metotları kapsamaktadır. Bir başka bakış açısına göre ise hali hazırda kurulmuş ve faaliyetini devam ettiren işletmelerde ürün, yöntem, pazarlama, satın alma, üretim gibi faaliyet alanlarında ortaya koydukları yenilikler de iç girişimcilik olarak değerlendirilebilmektedir (Bygrave ve Zacharakis, 2014:537).

Kadın girişimciliği, ev haricinde kendine iş yeri olan, personel çalıştırabilen, iş sahibi olarak nitelendirilebilecek, bir ürün ya da hizmete dair süreçlerde söz sahibi olan kadınlar tarafından gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetleridir. Kadın girişimciliği özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından en çok önem verilen kalkınma stratejilerinden biridir (Yetim, 2002:79).

Aile işletmeleri, üyelerinin bir kısmının ya da tamamının akrabalık ilişkisi ile birbirine bağlı olduğu ve işletmeye dair yönetim faaliyetlerine üst seviyede katılım gösterdikleri işletmelerle ilgili girişimcilik faaliyetidir. Aile işletmelerinin temel dezavantajı yüksek hiyerarşi olasılığı nedeniyle değişimlerin işletme tarafından zaman zaman takip edilme zorluğudur (Renzulli vd., 2000:525).

Sosyal girişimcilik, işsizliğin azaltılması, toplumsal problemlerin çözüme kavuşturulması gibi konulara odaklanan, kâr amacı gütmeyen, temel amaçları sosyal

değer yaratmak olan girişimcilik davranışlarıdır (Weerawardena ve Mort, 2006:21). Bu açıdan sosyal girişimciliğin kâr güdüsü yerine sosyal fayda yaratma ve sosyal sorunlara çözüm oluşturma gibi konulara odaklanmaktadır (Ürper vd., 2012:12).

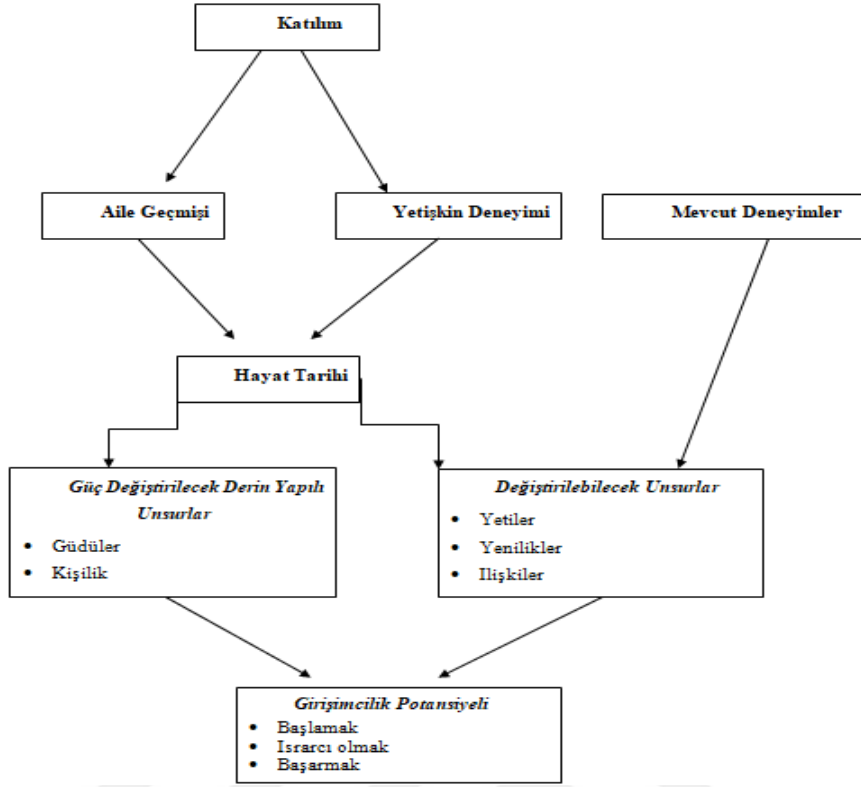
1.3.2. Bir Süreç Olarak Girişimcilik

Girişimcilik bir süreç olarak farklı araştırmacılarca farklı bakış açılarıyla ele alınan bir kavramdır. Bu yaklaşımların bazılarında girişimcilik süreci girişimci bireylerin risk alma ve fırsatlardan faydalanma davranışı üzerine kurgulanırken, bazılarında ise yaratıcılık ve inovasyon kavramları girişimcilik sürecinin odağına yerleştirilmektedir. Bir başka bakış açısı ise girişimcilik süreçlerini kaynakların en uygun şekillerde değerlendirilmesi eksenine ele almaktadır (Müftüoğlu ve Haliloğlu, 2009:14). Tüm bu bakış açılarının bulunduğu ortak nokta girişimcilik süreçlerinin bir döngü mantığı ile ele alınıyor oluşudur.

Girişimcilik sürecinin işleyişinde çoğunlukla bireylerin bir iş kurarak kendi işlerinden sorumlu olmaya dair güdü ve istekleri belirleyici olmaktadır (Ceylan ve Demircan, 2001:827). Bu güdülerin yanı sıra yine bireylerin karakter özellikleri, sosyal ve kültürel durumları, oynamak istedikleri ya da oynayacakları rol gibi unsurlar da girişimcilik sürecinin işleyişi açısından önemlidir.

Girişimcilik sürecinin ortaya çıkışına dair öne çıkan yaklaşımlarda ise bu sürecin oluşmasında Pazar dinamikleri ve hükümet politikalarının etkisi vurgulanmaktadır. Bu bakış açısına göre gelişmiş ülkelerde girişimcilik süreçlerinin oluşmasında Pazar dinamikleri ya da pazarlara dair mekanizmalar etkili olurken, gelişmekte olan ülkelerde ise hükümet politikaları daha fazla tetikleyici özellik göstermektedir (Erdoğan, 2007:70). Girişimcilik sürecinin gelişimine dair en sık vurgulanan yaklaşımlardan bir diğeri ise hayat tarihi modelidir. Şekil-2'de bu modele dair detaylar yer almaktadır.

Şekil 2: Girişimcilik Sürecinin Gelişiminde Hayat Tarihi Modeli

Kaynak: Bird, 1995:14

Girişimcilik sürecinin temelinde bireyin hali hazırda mevcut durumdaki deneyimleri, aileden gelen girişimcilğe dair deneyimler (aileden girişimci bireylerin varlığı, aile tarafından gerçekleştirilmiş bir girişimin varlığı vb.) ve girişimci bireyin yetişkin deneyimleri önemli rol oynamaktadır. Girişimcilerin girişimcilik faaliyetleri kapsamındaki tavır ve yaklaşımlarını belirleyen bazı unsurlar değiştirilmesi çok ve bireyde çok derinde yer alan özellik taşırken bazı unsurlar ise özellikle mevcut deneyimlerin etkisi ile değiştirilebilecek özellik göstermektedir. Girişimci bireye ait güdüler ve kişilik gibi unsurlar çok kolay değiştirilemeyen hatta çoğunlukla bireyin ailevi ve yetişkin deneyimlerinden kaynaklanan kavramlardır. Girişimcinin yapabilirlikleri ya da yeterlilikleri, bireysel ilişkileri gibi unsurlar ise bireyin mevcut deneyimlerinin etkisiyle de değiştirilebilecek özellikte unsurlardır.

1.4. GİRİŞİMCİLİK DAVRANIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Girişimcilik literatürü incelendiğinde girişimcilik davranışını ya da girişimciliği etkileyen faktörlere dâhil pek çok farklı yaklaşımın olduğu, pek çok farklı unsurun girişimcilik üzerinde olumlu ya da olumsuz etkisinin ortaya konduğu görülmektedir.

Örneğin bireylerin girişimcilik davranışları üzerinde etkisi olan faktörler arasında bireysel yaklaşım, kişiye özel normlar, algılanan davranış kontrolü (Linan ve Chen, 2009:595), kişilik özellikleri, toplumsal statü, bağımsızlık eğilimi, kazanç beklentisi (Sezer, 2013:55), yenilikçilik, girişimci aile kültürü (Gürel vd., 2010:650), motivasyon ile ilgili unsurlar, gelir seviyesi (Naktiyok ve Timuroğlu, 2009:90), cinsiyet (İrmiş ve Barutçu, 2012, Kılıç vd., 2012) ve yaş (Şeşen ve Basım, 2012:6) en sıklıkla sözü edilen faktörler arasında yer almaktadır.

Girişimciliğe etki eden faktörlerin isabetli bir şekilde saptanabilmesi için öncelikle girişimcilik ekosisteminde yer alan unsurların belirlenmesi önemlidir. Tablo-4’de bu unsurlar yer almaktadır.

Tablo 4: Girişimcilik Ekosisteminde Yer Alan Unsurlar

DÜZENLEYİCİ ÇEVRE • İş kurma ya da büyütme gibi idari yükler • İcra ve iflasa dair mevzuat • Sağlık ve çevreye dair mevzuat • Ürün piyasaları ve iş piyasalarına dair mevzuat • Adalet ve vergi sistemleri • Sosyal güvenliğe dair mevzuat	PAZARA DAİR KOŞULLAR • Rekabete dair mevzuat • Dış pazarlara erişim seviyesi • İç pazarlara erişim seviyesi • Kamu ihaleleri • Kamunun rolü • Pazarın kalitesi	FİNANS UNSURLARINA ERİŞİM • Kredi piyasaları • Özel sermaye • Girişim sermayesi • Melek yatırımcılar • Sermaye piyasaları
BİLGİNİN OLUŞMASI VE YAYILMASI • AR-Ge’ye yönelik yatırımlar • Üniversite- Sanayi işbirlikleri • İşletmeler arası işbirlikler • Teknoloji ve internet	GİRİŞİMCİLİK YETENEKLERİ • Eğitim, öğrenim ve deneyim • Girişimcilik altyapısı • Danışmanlık ve eğitim hizmetleri • İşgücü çevrimi	KÜLTÜR • Risk aflısı • Girişimci algısı • İş sahibi olmaya eğilim • Sosyal sermaye ve güven odaklı ilişkiler

Kaynak: OECD, 2012

Girişimciliğe etki eden faktörler aşağıdaki gibi detaylandırılabilir:

- **Girişimcilik Kültürü:** Girişimciliğin oluşması ve yayılması açısından en önemli faktörlerden biridir. Girişimcilik kültürü işletmenin kurulma amacı, faaliyetlerine yön veren inançlar, değerler ve bireyler arasında gerçekleşen ilişkilerin bir bütünüdür (Arıkan, 2004:247). Girişimcilik kültürü toplumdan topluma farklılık gösterebilen bir kavramdır. Bazı kültürlerde girişimcilik temelli davranışlar baskılanırken bazı toplumlarda bunun tam tersi bir tavırla girişimciliği teşvik edici

davranışlar hâkim olabilir (Aytaç, 2006:145). Morrison (2000:62-66)'a göre kültür girişimcilikle ilgili tutumlar açısından belirleyici özelliğe sahiptir. Örneğin demokratik kültürlerde hataya yönelik toleransın yüksek oluşu, girişimcilik faaliyetlerinin başlamasında ya da tetiklenmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin Kuzey Amerika ya da Avustralya gibi toplumlardaki eşitlikçi ve demokratik kültür yapısı girişimci kültür yapısına dönüşmekte ve girişimcilik faaliyetlerinin ortaya çıkma süresini hızlandırmaktadır.

- **Eğitim:** Girişimcilerin dolayısıyla girişimciliğin gelişimi açısından eğitim kilit noktada bulunan bir faktördür. Ezberci eğitim sistemleri yerine bilinmeyenlerin keşfedilmesine yönelik eğitim sistemlerini kullanan toplumlarda yetişen bireyler daha yaratıcı ve girişimciliğe yatkın bireyler olmaktadır (Saeki, 2001:35).

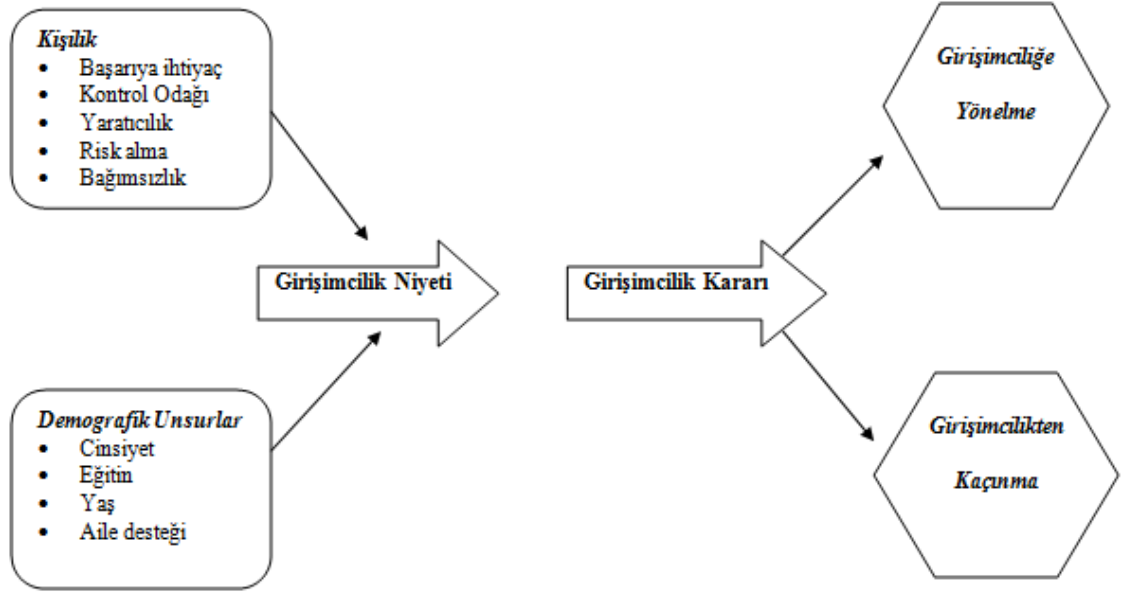
- **Aile:** Bireylerin içinde yetiştiği ailenin yapısı bireyin girişimciliğe eğilimi açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle yeniliklere açık, başarısızlık konusunda çok fazla tutucu davranmayan aile yapılarından yetişen ve içinde girişimcilik deneyimine sahip bireylerin olduğu ailelerde yetişen kişilerde girişimcilik özellikleri daha baskın olmaktadır (Güney vd., 2006:69).

Bireylerin iktisadi ve sosyal yeteneklerinin oluşmaya başladığı ilk yer ailedir. Aile içinde şahit olunan olaylar doğrudan iz bırakır ve bireyi etkiler. Dışa dönük, daha az geleneksel aile yapıları bireylerde girişimciliğe yönlendirici etkileri olan güdülerin oluşmasını sağlamaktadır. Örneğin yapılan araştırmalarda girişimcilerin çok büyük kısmının ilk girişimcilik özelliklerini aile ortamında oluşturdukları, küçük yaşta para biriktirme, çalışma, küçük yatırımlar gibi faaliyetleri sıklıkla ailenin etkisiyle gerçekleştirdikleri ortaya çıkmıştır (Morrison, 2000:66).

Özellikle ailesinde girişimci olan bireylerin girişimcilikle ilgili eğilimleri daha çabuk göstermeye başladıkları ve bu konuda motivasyonlarının daha yüksek seviyede geliştiği görülmüştür (Swedberg, 2000).

Girişimcilik davranışını etkileyen çeşitli bireysel unsurlardan da bahsetmek mümkündür. Bu unsurlar Şekil 3'de yer almaktadır.

Şekil 3: Girişimcilik Davranışını Etkileyen Bireysel Unsurlar

Kaynak: Naktiyok, 2004:15

Girişimcilikte istek, başarının etkilendiği bir başka önemli faktördür. Örneğin, isteğin başarıyı etkilediği yargısı “Başarı = yetenek x istek, olarak ifade edilebilmektedir” (Eren, 1998:62). İstek, bir şeye duyulan eğilim, arzu, şevk olarak tanımlanmaktadır. Girişimcilik sürecinde önemli olan, “bireylerin sahip olduğu yeteneklerini ortaya koyma istekleri, yani başarı güdüsünün yoğunluğudur” (Özcan vd., 1992:783).

Başarı güdüsüne sahip bireylerin, bireysel ve profesyonel hedeflere yönelik olarak istekli ve gayretli çalışma ile zorluklara meydan okuma eğilimlerinin oldukça yüksek olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle başarı güdüsünde mükemmellik, kazanım ve içsel başarı duygusu ön plana çıkmaktadır.

Collins vd. (2004:96), başarı isteğinin hem girişimcilik kariyerini seçme ile hem de girişimcilik performansı ile doğrudan ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Dolayısıyla girişimcilikte başarının, belli yetenekleri ve beraberinde isteği gerektirdiği söylenebilir. (Özcan vd.,1992:785; Collins,2004:96)

Girişimciliği etkileyen faktörler arasında, içerisinde birçok unsuru barındıran çevrenin önemi büyüktür. Çevresel faktörler, girişimcilik sürecinin dışında kalan, ancak süreci yakından ilgilendiren dışsal faktörlerin bütünü olarak kabul edilebilir. Bu

faktörlerin bazen olumlu yani, girişimciliği özendirici ve kolaylaştırıcı, bazen de olumsuz; zorlaştırıcı ve engelleyici koşullar içerdiği ifade edilebilir.

Toplumsal ve ahlaki değerler, hukuk sistemi, ekonomik istikrar, dış ticaret politikası, eğitim sistemi, fiziki altyapı, teşvik politikaları, devlet yardımları, bilgi teknolojileri ve teknolojik gelişim, finans ve bankacılık sistemi, inancaşsal kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve toplumsal kültür, çevresel faktörler içerisinde sayılabilir (Özer ve Topaloğlu, 2007:4).

Girişimcilik davranışının ortaya çıkışında kişilik ile ilgili ya da çevresel faktörlerden hangilerinin daha baskın etkiye sahip olduğu konusu hala tartışılmaya devam eden bir konudur. Fakat girişimcilik üzerinde etkisi olan faktörler söz konusu olduğunda her durumda girişimcilerin yüksek başarı güdüsüne sahip bireyler oldukları görülmektedir.

Girişimciliğe etki eden faktörleri başarıyı sağlayan faktörler ve başarısızlığa sebep olan faktörler olarak 2 grupta incelemek yerinde olacaktır.

1.4.1. Girişimcilikte Başarıyı Sağlayan Faktörler

- ***Uygun İş Olanaklarının Bulunması:*** Bu faktör bir ihtiyacın varlığından söz edilebilecek bir alanda herhangi bir yatırımın bulunmadığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Girişimciler bu tür durumları gerçekleştirdikleri pazara dönük araştırmalar sayesinde fark edebilmektedir. Bu faktör bir anlamda pazardaki fırsatların gözlenmesi sonucunda bu fırsatların taleple örtüşürme yoluyla başarıyı yakalamak anlamına da gelmektedir (Naqvi, 2011:20).

- ***Uygun Zaman Tercih:*** Piyasalarda bir fırsatın fark edilerek uygun bir yatırıma dönüştürülmesi açısından doğru zamanda harekete geçmek çok büyük önem taşımaktadır. Girişimin başarılı olabilmesi için sadece uygun iş olanaklarının bulunması çoğu zaman tek başına yeterli olmayabilmektedir (Weerawardena ve Mort, 2006:23).

- ***Yönetim Tecrübesi:*** Girişimcinin kendi doğasında zaten var olan yönetim yetileri zamanla girişimcinin elde edeceği tecrübe ile bütünleştiğinde gerçekleştirilen girişim faaliyetlerinde başarıyı yakalamak çok daha olası hale gelmektedir(Nagvi, 2011:20).

- ***Öz Sermaye Gücü ve Kredi İmkânları:*** Girişimlerin başarıya ulaşabilmesi için ilgili yatırımın gerektirdiği yatırım sermayesi miktarlarının ve girişimin varlığının

sürdürülebilmesi açısından çalışma sermayesi miktarlarının isabetli bir şekilde belirlenmiş olması hayati öneme sahiptir (Naqvi, 2011:20).

- **Riske Karşı Alınan Sigorta Gibi Önlemler:** Girişimciler belirsizlik ortamında hareket etmek durumunda kaldıklarında bu belirsizliklerden doğal olarak etkilenmektedirler. Belirsizlik doğal afetler, ekonomik ya da siyasi krizler gibi durumlardan kaynaklanabileceği gibi, işletmeye yönelik tehditlerden de kaynaklanabilir. Girişimciler bu tür durumlarda girişimlerini riske karşına güven altına alabilmek adına deprem sigortası, yangın sigortası, hırsızlık sigortası gibi önlemleri tercih edebilmektedirler (Tikici ve Aksoy, 2009:51).

1.4.2. Girişimcilikte Başarısızlığa Sebep Olan Faktörler

- **Hatalı Kuruluş Yeri Seçimi:** Kuruluş yerinin seçimi çoğu girişim için kolay geri dönüşü olmayan bir karardır. Bu karar verilirken özellikle yer değişimi maliyetleri ve zaman maliyetleri gibi detaylara mutlaka dikkat edilmelidir. Yanlış kuruluş yeri seçimi çoğu girişimin daha başlangıçta başarısız olmasına sebep olmaktadır (Tikici ve Aksoy, 2009:51).

- **Dikkate Alınmayan Rekabet Unsurları:** Girişimciler faaliyete başlamadan önce hedef pazarlarına yönelik olarak mutlaka SWOT analizi gibi araştırmalar gerçekleştirmelidir. Aksi durumlarda gözden kaçırılan rekabet unsurları nedeniyle başarısızlık kaçınılmaz olacaktır (Nagvi, 2011:21).

- **Yetersiz Sermaye Gücü:** Girişimcilikte başarısızlığa neden olan en belirgin faktörlerden biri sermaye yetersizliğidir. Bu hataya düşen çoğu girişimde sermaye ya henüz işe başlamadan ya da başladıktan çok kısa sonra biter. Dolayısıyla girişimciler faaliyete geçirmeyi düşündükleri girişimlerle ilgili yatırım ve işletme sermayesi seviyeleri dikkatli şekilde belirlemelidirler (Küçük, 2010:62).

- **Yetersiz Ticari Bilgi:** Rekabetin bu kadar yoğun olduğu işletme dünyasında özellikle ticari konularda uygun bilgi birikimi ile hareket etmek çok önemlidir. Bu bilgi birikimi hem eğitim açısından hem de gerçek hayattaki pratikler açısından bütünleşmiş olmalıdır.

- **Hazır Olmadan Girişim Faaliyetine Başlamak:** Girişimcilerin sıklıkla düştüğü yanlışlardan bir diğeri de fazla isteklilik nedeniyle yeteri kadar hazır olmadan bir

girişim faaliyetini hayata geçirmeye çalışmaktır. Bu durum girişimin daha başlangıç aşamasında ciddi risklerle karşı karşıya gelmesine sebep olabilir (Nagvi, 2011:22).

1.5. GİRİŞİMCİLİĞE DAİR TEMEL YAKLAŞIMLAR

Farklı kuramsal bakış açıları girişimcilik ve girişimcilikle ilgili kavramları farklı noktalardan ele alarak açıklamaya çalışmıştır. Örneğin iktisat temelli kuramlar girişimciliği kar ve zanca bağlı güdülerle açıklarken, işletme kuramlar sıklıkla bu kavrama örgüt içi iklim ve yöneticilik kavramlarını temel olarak yaklaşmıştır. Psikolojik ve sosyolojik kuramlar girişimcilik aktivitelerine yönelik olarak kar haricindeki motive edici unsurlara vurgu yaparak bu kavramın kapsamını biraz daha farklı açılardan ele almıştır. Bu farklı kuramların bir kısmı girişimciliği bir kişilik özelliği olarak ele alırken bir kısmı da çeşitli sosyo kültürel koşulların sonucunda ortaya çıkan bir unsur olarak açıklama yoluna gitmiştir (Bridge ve O'Neill, 1998:44). Girişimcilik faaliyetlerinin birçoğu yerleşik yapıdan farklı davranış kalıpları içermektedir (Littunen, 2000:295).

Daha geniş bir yaklaşımla bu kuramlar üzerinde durulması gerekirse örneğin girişimciliği temel alan psikolojik kuramlar girişimciliği açıklarken kişisel özellikler üzerinden ilerlemeye çalışmıştır. Bu bakış açısından girişimcilik yüksek seviyede kişisel özellikler gösteren bir faaliyetler bütünüdür. Bir anlamda girişimcinin bireysel vizyonunu, hırslarını ortaya koyarak kendi motivasyonunu sağladığı ve kendini ve toplumsal çevresini gözden geçirerek örgütlemeğe yatkın olduğu da söylenebilmektedir (Morrison, 2000:63).

Girişimciliği kar güdüsü dışındaki kavramlar açıklamaya çalışan en önemli kuramcılardan olan Schumpeter girişimciliğin etkilendiği temel ihtiyaçlar arasında önemsenme ve kabul görme isteğini göstermektedir. Örneğin bireyin hissettiği hükmetme ya da fethetme arzusu gibi duygular bireyi girişimci faaliyetlerde bulunmaya yönlendirmektedir. Bu bakış açısı girişimcilik eylemini psikolojik güdüler yardımıyla resmetmektedir (Basu ve Altınay, 2002:375).

Girişimcilikle ilgili sosyolojik yaklaşımlar sıklıkla girişimciliğe dair bireysel kararlar üzerinde faaliyetin gerçekleştiği sosyal yapının etkisi üzerinde durmaktadır. Bir anlamda diğer yaklaşımların girişimcilik eyleminin açıklarken eksik bıraktıkları sosyal faktörlerin bu davranış üzerindeki etkisini de büyük resme dâhil ederler. Sosyolojik çerçeveye göre bireyler toplum tarafından belirli rollere itmekte ya da hazırlamaktadır.

Bunun sonucunda bireyler hali hazırda var olan koşullara uyum gösterir ve bu rollere bürünürler. Örneğin ailelerinde girişimcilik faaliyetinde bulunan ya da girişimci özellikte ailelerden gelen bireyler yine benzer kariyer tavırları sergilemektedir. (Thornton, 1999:30). Bu bakış açısını ortaya koyan sosyologlara göre toplumun girişimcilere fırsat verdiği ya da sunduğu ölçüde girişimcilik eyleminin o kadar kolay ilerleyeceğini savunmaktadır (Bridge ve O'Neill, 2012:54). Görüldüğü gibi girişimcilik ile ilgili genel olarak kabul gören pek çok tanımın olması girişimciliğe yönelik birçok farklı yaklaşımın ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Gartner, 2001:30). Daha çok genellemeler üzerinden ilerleyen bu bakış açılarını kişilik özelliklerini temel alan yaklaşım, bilişsel özellikleri temel alan yaklaşım, girişimsel niyete odaklanan yaklaşım ve sosyal ilişki ağları yaklaşımı olmak üzere dört temel yaklaşım başlığı altında toplayarak özelleştirmek bu kavramın açıklanması adına kolaylık yaratacaktır.

1.5.1. Kişilik Özelliklerini Temel Alan Yaklaşım

Girişimcilik ile ilgili yapılan araştırmalarda ilk olarak odaklanılan nokta girişimcilik özelliği gösteren bireylerin diğerlerinden farklarını ortaya koyabilmektir. Bu amaçla ilk olarak dikkate alınan nokta ise girişimcilerin kişilik özellikleridir. Kişilik özelliklerini temel alan yaklaşım da bu anlayışa dayanmaktadır (Isenberg, 2008:12).

Kişilik özelliklerini temel alan yaklaşıma göre girişimcilerin kişilik özellikleri açısından dikkat çeken üç özellik başarıya duyulan ihtiyaç, kontrol odaklı olma ve risk almaya eğilimli olmadır (Korunka vd., 2011:278).

- **Başarıya Duyulan İhtiyaç:** Başarı güdüsü olarak da adlandırılabilir bu özellik işlerin mümkün olduğu kadar çabuk, iyi ve bağımsız bir şekilde gerçekleştirilmesi ve rekabete yatkın olma ve kendini aşma eğilimi gibi davranış şekillerini kapsamaktadır. Başarıya duyulan ihtiyaç yükseldikçe bireyin girişimciliğe olan ilgisi de artmaktadır (Korunka vd., 2011:280).

- **Kontrol Odaklı Olma:** Bireyleri iç kontrol odaklı ve dış kontrol odaklı bireyler olmak üzere iki grupta toplamak mümkündür. Dış kontrol odaklı kişilik özelliğine sahip bireyler hayatları ile ilgili olayların kontrolünün kendilerinde olmadığı inancını taşırlar. Dolayısıyla bu bireyler göreceli olarak daha pasif özelliktedir. İç kontrol odaklı kişiliğe sahip bireyler ise hayatlarını kontrol edebileceklerine inanan daha aktif özellikte

bireylerdir. Bu bakış açısına göre girişimcilik faaliyetlerini sürdüren bireylerin ağırlık olarak iç kontrol odaklı bireylerden oluştuğu söylenebilmektedir (Wasserman, 2008:4).

- Risk Almaya Eğilimli Olma: Girişimcilik faaliyetlerinde bulunan bireylerin kendilerine duydukları yüksek güven sayesinde risk almaya yatkın özellikte oldukları görülmektedir. Ayrıca bu bireyler riski yönetmeyi öğrendikçe bu eğilimlerinin arttığı da saptanmıştır (Wasserman, 2008:5).

1.5.2. Bilişsel Yaklaşım

Bu yaklaşımın temelinde düşünülen, dile getirilen ya da eyleme dökülen her faaliyetin bireyin zihinsel süreçlerinin etkisinde gerçekleştiği fikri yer almaktadır. Bu yaklaşım girişimcilik özelinde değerlendirildiğinde girişimcinin kendi işletmesini kurmaya yönelik olarak ihtiyaç duyduğu kaynak, ürün, hizmet gibi bağımsız özellikteki unsurları fark ederek buna dair bilişsel süreçleri isabetli şekilde kullandıkları görülmektedir (Shook vd., 2003:4).

1.5.3. Girişimsel Niyete Odaklanan Yaklaşım

Bir amacın gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan detaylara yönelik olarak bireyin dikkat ve davranışlarını yönlendiren bir süreç olarak tanımlanabilecek niyet girişimcilik faaliyetinin başlangıç aşamasında büyük öneme sahip bir kavramdır (Bird ve Jelinek 1998:23). Girişimciliğe dair önemli yaklaşımlardan biri olan girişimsel niyete odaklanan yaklaşıma göre girişimcilerin girişimcilik niyetlerini belirleyen temel unsurlar arasında girişimcinin yapabilirlikleri, istekliliği, girişimciliğe yönelik toplumsal desteği göstermektedir (Shook vd., 2003:5).

1.5.4. Sosyal İlişkiler Ağları Yaklaşımı

Bu yaklaşımın temelinde girişimcilik faaliyetleri açısından girişimcilerin ihtiyaç içerisinde olduğu kaynaklara erişiminin kolaylaştırılması yer almaktadır. Bu açıdan girişimcilik faaliyetlerinde müşteriler, piyasa, tedarikçiler, finans sağlayan kaynaklar gibi unsurlar arasındaki etkileşim iyileştikçe girişimcilik faaliyetlerinin başarılı olma şansı da artmaktadır (Jensen ve Harold, 2002:1042). Sosyal ilişkiler ağları yaklaşımına göre girişimcilik ile ilgili süreçler içerisinde ilgili sosyal ilişki ağlarının kuvveti ve etkinliği girişimcilik üzerinde büyük bir etki yaratmaktadır.

1.6. TEMEL BİR GİRİŞİMCİLİK ÖRNEĞİ OLARAK AİLE ŞİRKETLERİ

Tüm dünya ekonomilerinde giderek daha baskın şekilde etkisini gösteren küreselleşme her konuda olduğu gibi girişimci özellik gösteren işletmelerin yapıları ve özellikleri üzerinde de büyük değişimler yaratmıştır. Çoğu ülke ekonomisinde önemli ve özel bir yere sahip olan aile şirketleri de bu durumdan en çok etilenen girişimcilik türlerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır.

Girişimcilik temel alınarak aile şirketleri incelendiğinde bu işletmelerin dört ana yaşam evresini izlediği görülmektedir (Erdoğan, 2007:75):

- Sahipliği girişimciye ait ve yine girişimci tarafından yönetilen birinci nesil aile şirketleri
- Sürekli bir büyüme ve gelişme gösteren aile şirketleri
- Karmaşık yapıya sahip aile şirketleri
- Sürekliliği başarabilen aile şirketleri

Bu evrelere dair şirket özellikleri ile ilgili detaylar ise Tablo-5’ te yer almaktadır.

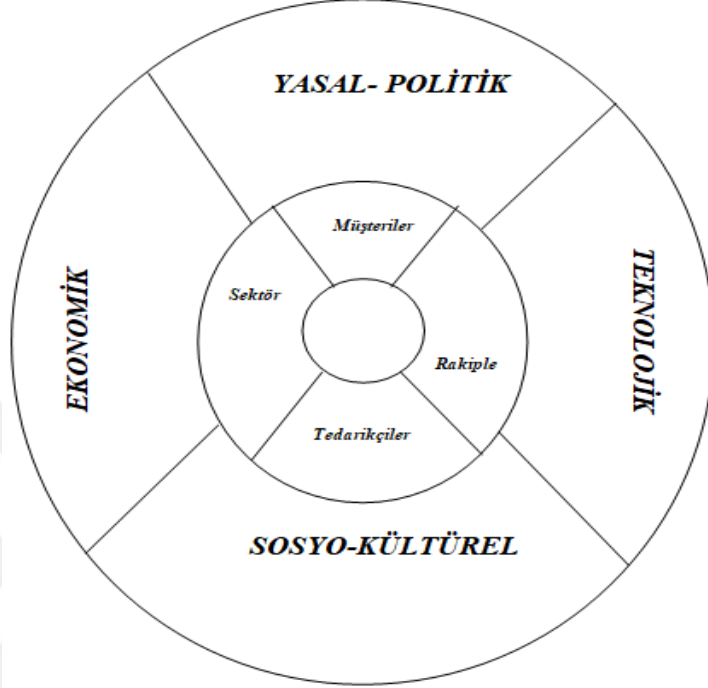
Tablo 5: Aile Şirketlerinin Gelişim Evreleri ve Özellikleri

	<i>Birinci Nesilden Aile Şirketleri</i>	<i>Büyüyen ve Gelişen Aile Şirketleri</i>	<i>Karmaşık Yapılı Aile Şirketleri</i>	<i>Sürekliliği Sağlayan Aile Şirketleri</i>
<i>Mülkiyet (Sahiplik)</i>	İşletme sahibine ait mülkiyet	Kardeşler arasında mülkiyet	Aile ve profesyoneller arasında	Aile ve çok sayıda profesyonel arasında
<i>Örgüt Yapısı</i>	Basit ve Merkezi	Basit ve Yarı Merkezi	Karmaşık	Karmaşık
<i>Karar Alma Yetkisi</i>	İşletme sahibinde	Kardeşler arasında	Profesyonel yöneticiler ile aile bireyleri arasında ortak	Profesyonel yöneticilerden, danışmanlardan ve aile üyelerinden oluşan komite
<i>Karar Alma Şekli</i>	Merkeziyetçi	Merkeziyetçi	Merkezden uzaklaşan	Merkezden uzaklaşan
<i>İletişim</i>	Dikey	Dikey ve Yatay	Yatay-Dikey-Çapraz	Çok boyutlu
<i>Değerler</i>	Aile ve girişimci değerleri	Girişimci değerleri	İş değerleri	İç ve dış piyasa değerleri

Kaynak: Erdoğan, 2007:75

Aile şirketlerinin içinde bulunduğu ya da geçiş yapacağı evrelere dair belirleyici etkiye sahip bazı genel çevre faktörlerinden bahsetmek mümkündür. Bu faktörler Şekil 4’ de yer almaktadır.

Şekil 4: Aile Şirketlerinin Genel Çevre Faktörleri

Kaynak: Leach, 1995:148

Aile şirketleri üzerinde etkili olan çevresel faktörler “yasal-politik faktörler, teknolojik faktörler, ekonomik faktörler ve sosyo-kültürel faktörler” olmak üzere dört temel grupta toplanabilmektedir. Bu faktörlerin alt kırılımlarında ise sektöre dair özellikler, müşterilerin özellikleri, tedarikçiler kaynaklı faktörler ve rakiplerin özelliklerinden kaynaklanan faktörler yer almaktadır. Aile şirketlerinin gelişim ya da diğer bir deyişle dönüşüm evreleri yukarıda sayılan faktörlerin zamana bağlı değişim ve dönüşümleri ile paralel olarak ilerlemektedir.

Dünya genelinde kurulmuş olan aile şirketlerinin tarihi özellikleri incelendiğinde aile şirketi kavramının çok eski dönemlerde dahi var olduğu ve bu tarihlerden günümüze gelebilmeyi başardığı görülmektedir. O’Hara ve Mandel’in ortaya koyduğu çalışmada yer alan dünyanın en eski 100 aile işletmesi incelendiğinde bu sıralamaya giren şirketlerin en az 200 yıllık şirketler olduğu ve göreceli olarak yönetilebilir yapıya sahip oldukları görülmektedir (Erdoğan, 2007:84). Ayrıca bu şirketlerin genelinin Avrupa kökenli olduğu da ortaya konmaktadır. Tablo-6’ da dünyadaki en eski 10 aile şirketi ve bu şirketlerin özellikleri yer almaktadır.

Tablo 6: Dünyanın En Eski 10 Aile Şirketi

<i>Şirket Adı</i>	<i>Kuruluş Tarihi</i>	<i>Ulaşılan Nesil</i>	<i>Çalışma Alanı</i>	<i>Ülke</i>
1. Kongo Gumi	578	40. nesil	İnşaat	Japonya
2. Hoshi	718	46.nesil	Otel	Japonya
3. Chateau de Goulaine	1000	-	Bağcılık, müze	Fransa
4. Baron Ricasoli	1141	-	Şarap ve sıvı yağ üretimi	İtalya
5. Barovier& Toso	1295	20. nesil	Cam üretimi	İtalya
6. Hotel Pilgrim Haus	1304	-	Otel	Almanya
7. Richard de Bas	1326	-	Kağıt	Fransa
8. Torrini Firenze	1369	-	Altın işçiliği	İtalya
9. Antinori	1385	26. nesil	Şarap üretimi	İtalya
10. Camuffo	1438	18. nesil	Gemi yapımı	İtalya

Kaynak: (<http://www.griequity.com/resources/industryandissues/familybusiness/oldestinworld.html>)

Benzer bir yaklaşımla dünyanın en büyük aile şirketleri incelendiğinde ise ilk 200 şirket arasında çoğunluğun ABD kökenli şirketlerde olduğu görülmektedir. Tablo-7’de yer alan verilere göre bu şirketler açısından en dikkat çekici detay ise Kore kökenli sadece 3 şirket bulunmasına rağmen bu şirketlerin tamamının ilk 25 şirket içerisinde yer alıyor oluşudur. İlk 25 şirket arasında dokuz farklı ülkeden şirketin bulunduğu görülmektedir.

Tablo 7: Dünyanın En Büyük Aile Şirketleri

<i>Şirket Adı</i>	<i>Kurucu Aile</i>
Wal- Mart Stores	Walton
Ford Motor Co	Ford
Samsung Group	Lee
LG Group	Koo
Carrefour Group	Defforey
Lfi Istituto Finanziario Industriale S.p.A.	Agnelli
Fiat Group	Agnelli
Cargill Inc.	Cargili/MacMillan
PSA Peugeot Citroen S.A.	Peugeot
Koch Industries	Koch
BMW	Quandt
SCH	Botin
Robert Bosch GmbH	Bosch
Motorola	Galvin
ALDI Group	Albrecht
Pinault- Printemps Redoute	Pinault
J Sainsbury	Sainsbury
Viacom	Redstone
Auchan	Mulliez
Tengelmann Gropu	Haub
Ito-Yokado	Ito
Loew's	Tisch
Novartis Group	Landolt
Bouyues	Bouygues
Hyundai Motor	Chung

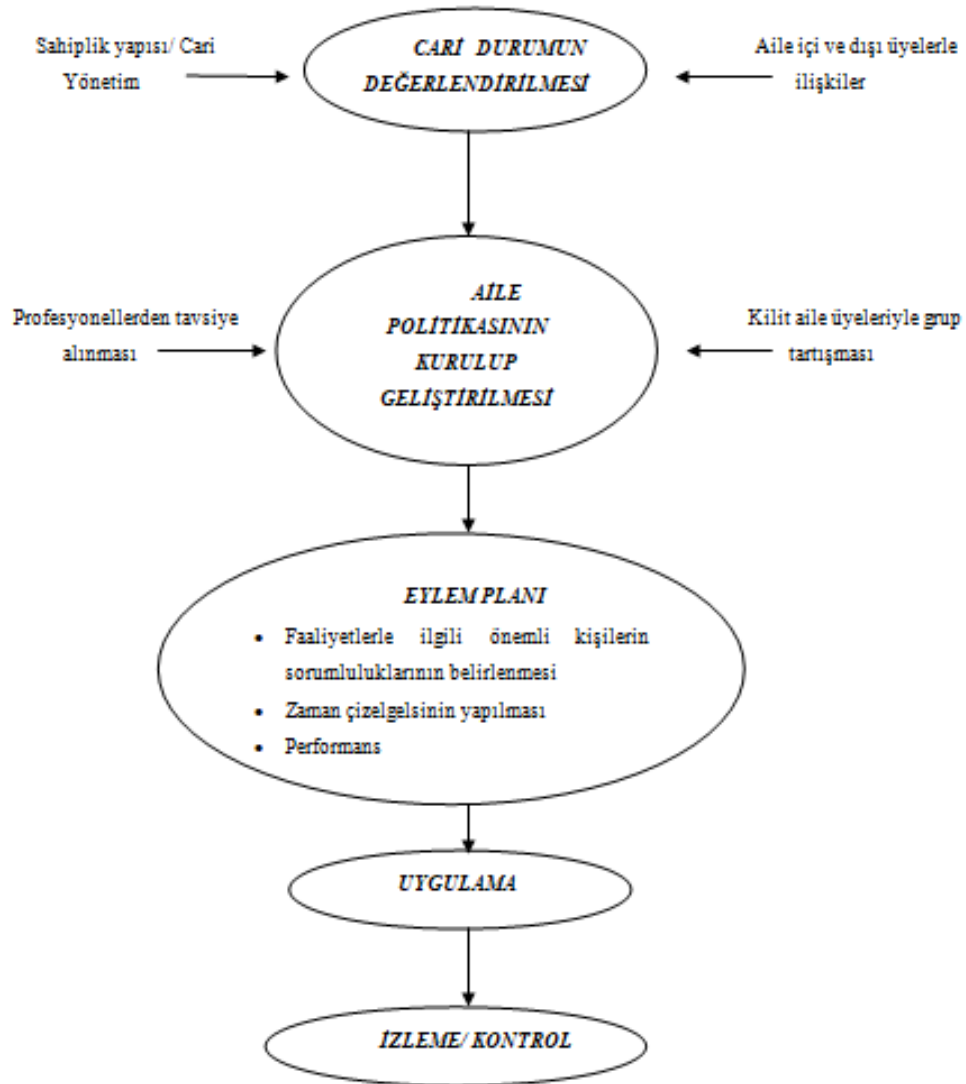
Kaynak: (<http://www.familybusinessmagazine.com>)

Aile şirketlerinin girişimcilik süreçlerindeki dönüşüm açısından önemli noktalardan biri işletmelerde yönetimin devridir. Bu süreç temel olarak beş aşamadan oluşmaktadır (Erdoğan, 2007:88):

- Şirkete dair cari durumun değerlendirilmesi
- Şirketle ilgili aile politikasının kurulması ve geliştirilmesi
- Eylem planının yapılması
- Uygulama aşaması
- İzleme ve kontrol aşaması

İşletmenin cari durumunun değerlendirilmesi noktasında en önemli konu başlıklarından biri şirketin sahiplik yapısının anlık durumunun ve geleceği dair ilerlemesinin nasıl olacağına karar verilmesidir. Bu aşamada aile üyeleri ve aile dışından konu ile ilgili diğer bireylerden alınan fikirler ve görüşler de çok önemlidir. Şirketle ilgili aile politikasının oluşturularak geliştirilmesi noktasında ise konu ile ilgili profesyonellerden alınan görüşler ön plana çıkmaktadır. Bu nokta da şirkette yer alan kilit aile üyeleri ile yapılan tartışmalar da önem kazanmaktadır. Bu aşamalara ait detaylar Şekil 5’te yer almaktadır.

Şekil 5: Bir Aile Şirketi Planının Geliştirilmesi

Kaynak: Leach, 1994:68

Tüm girişimci amaçla kurulmuş olan işletmelerde olduğu gibi aile işletmelerinde de süreç içerisinde büyümenin de doğal sonucu olarak profesyonelleşme zorunluluğu

ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte özellikle işletme sahibi girişimcinin yetkiyi profesyonellere devretme konusundaki isteksizliği sürecin ilerlemesinde ya da tıkanmasında kilit rol oynamaktadır. Bu noktada en önemli unsur profesyonel yönetim anlayışı ile girişimci yönetim anlayışı arasındaki farklılıkların ve benzerliklerin etkin bir şekilde anlaşılmasıdır. Tablo-8’ de profesyonel yönetim tarzı ile girişimci yönetim tarzının karşılaştırılması yer almaktadır.

Tablo 8: Profesyonel Yönetim Tarzı İle Girişimci Yönetim Tarzının Karşılaştırılması

	Profesyonel Yönetim	Girişimci Yönetim
Gelişim	Gereklilikleri tanımlayarak, planlı bir yönetim geliştirme	Geçici özellikte plan geliştirme, iş başında eğitime önem verme
Bütçeleme	Standartlara bağlı yönetim	Belirsiz bütçeler söz konusudur ve değişimler önemlidir
Yenilik	Yenilik kar getiriyorsa tercih edilebilir. Hesaplı bir şekilde risk alınabilir	Büyük riskleri dahi alma eğilimi vardır, büyük yenilikler tercih edilir
Liderlik	Katılımcı ve danışmacı liderlik	Liderlik modeli çok geniş ölçeklidir.
Kültür	Belirgin şekilde tanımlanmıştır	Merkezde aile yer alır. Tanımlamada eksiklikler söz konusudur
Kar	Temel amaç odağı karadır	Kar üretimin devamlılığına dair bir araçtır
Planlama	Sistematik ve stratejik planlama hâkimdir	Biçimsel olmayan, geçici özellikte planlama
Örgüt	Rol tanımlamalarının açık şekilde yapıldığı, biçim odaklı ve detaylı örgüt yapısı	Sorumlulukların net tanımlanmadığı bir örgüt yapısı
Kontrol	Kontrol sisteminin kapsamında amaçları hedefler, ölçümler, değerlendirme ve ödülleri yer almaktadır.	Geçici özellikte kontrol söz konusudur. Düşük seviyede biçimsel ölçümleme kullanılır

Kaynak: Leach, 1994:91

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇ, GÖÇMEN VE GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK

Türkiye açısından göçmen girişimcilik kavramı son dönemde oldukça dikkat çekmeye başlayan bir konu haline gelmiştir. Teknolojik ilerlemenin hızının çok büyük seviyelere ulaştığı günümüzde girişimcilik faaliyetlerinin sağladığı istihdam işsizlik ile ilgili sorunların çözümünde önemli bir rol üstlenmektedir. Girişimcilik kavramı ile beraber yüksek göç alma oranlarının görüldüğü ABD, Almanya, İngiltere ve özellikle son dönemde Kanada gibi ülkelerde göçmen girişimci sayısının da arttığı görülmektedir (Rath ve Kloosterman, 2000:659).

2.1. SOSYOLOJİK BİR OLGU OLARAK GÖÇ

Göçmen ve göçmen girişimci kavramlarının isabetli bir şekilde açıklanabilmesi için öncelikle göç kavramının anlaşılması gerekmektedir. Temel anlamda göç, büyük nüfus hareketlerinin sonucunda gerçekleşen coğrafi konum değişimi süreçlerinin sosyal, ekonomik, politik ve kültürel unsurlar üzerinde gerçekleştirdiği değişimlerdir (İçduygu ve Ünal, 1998:38).

Göç insanlık tarihi ile eşdeğerde bir kavramdır ve insan topluluklarının kendi bölgelerinden geçici ya da sürekli olarak başka bölgelere hareket ederek yerleşmeleri sonucunda ortaya çıkan yer değiştirmedir (Saydam, 1997:1). Bu açıdan göç coğrafi olarak bir alandan ayrılan bireylerin başka bir coğrafi konumda yaşamlarını sürdürmeye karar vermeleri ve bununla ilgili kararlarını uygulamaları ile gelişen bir durumdur.

Bireylerin daha iyi yaşam koşullarına sahip olma çabasında önemli adımlardan biri olan göç, iktisadi, siyasi ya da toplumsal sebeplerden bireysel ya da kitlesel olarak yer değiştirme faaliyetlerinin genel adı olarak tanımlanabilmektedir (Bülbül ve Köse, 2010:77).

Çoğunlukla coğrafi konum değişikliği olarak algılanan göç, toplum yapısını da değiştirme gücüne sahiptir (Özer, 2004:11). Küresel bir perspektiften bakınca modern bir açık toplumun anahtar özelliği olan uluslararası göç ile birlikte birçok insan kalıcı olarak taşınmaktadır (Kourtit & Nijkamp, 2011:167; Massey vd. 1993:436).

Her ne kadar göç geçmişten bugüne toplumların karşılaştığı en dramatik olaylardan biri olsa da gerek geniş kapsamı gerekse kavramla ilgili standartların oturtulmasının zorluğundan dolayı evrensel özellikte bir tanımı henüz yapılamamıştır (Sinha, 2005:2).

Çeşitli araştırmacılar tarafından 1980'li yıllardan önce göçe dair yapılan bazı saptamalar şunlardır:

- Newell (1990:82)'e göre göç nüfusta gerçekleşen değişimler için çok kritik öneme sahip bir bileşendir.
- Dudley (1970:300) ise göç kavramını çevreye dair bireyler ya da toplumların algıladığı değişimlere yine bireyler ya da gruplar tarafından adaptasyona yönelik bir tepkidir.
- Chapman (1979:142) göç ya da yer değiştirmeyi yayılım açısından en önemli kavram olarak ele almaktadır.
- Göç içerdiği ekonomik, sosyal, demografik çeşitli davranışları bulunduran, yeni baştan yapılandırılan bir tasarım hareketidir (Zelinsky, 1966:44).
- Göç insan topluluklarının yerleşiminin sürekli bir değişimidir (Lee vd., 1988:290).
- En temel haliyle bir coğrafi bölgeden diğerine taşınmaktır (Desphande vd., 1980:5).

Göç kişi ya da grupların kendi mahallerinden başka bir mahale kalıcı ya da geçici olarak yerleşmek amacıyla bir idari ya da siyasi sınırı geçerek bir coğrafi noktadan diğerine geçiş hareketidir (IOM, 2004a:5).

Dünya çapında, göçmen yerleşim ağırlıklı olarak belirli demografik çekiciliği olan bölgelerde, özellikle gelişmiş dünyadaki metropolitan bölgelerde yoğunlaşmıştır. Avrupa uluslararası göçte en önemli varış bölgelerinden biri olmuştur. Örneğin, Avrupa'ya uluslararası göçte önemli bir artış olmuştur, 2001 de 1.15 milyon olan göç rakamı 2005'de ise 2.03 milyon olmuştur (Eurostat, 2008:39).

Sınırların ötesine geçen göç dalgaları eski dönemlerden beri toplumları, ülkeleri şekillendirmiştir. Özellikle son yıllarda yaşanan göç hareketleri küresel özellikleri ve sonuçları ile daha da dikkat çekmektedir. Bu kapsam dâhilinde ülkelerde yaşanan siyasi ve iktisadi gelişmeler sonucunda göç eden bireyler kitleler halinde daha yüksek yaşam

seviyelerine ulaşabilmek adına göçmen işçi olarak çalışmak durumunda kalmaktadır (Castles ve Miller, 2008:10).

Zorunlu ya da gönüllü olarak gerçekleştirilen göçler hem göç alan hem de göç veren ülkelerle ilgili olarak etnik farklılıklar, kimlik, toplum, devlet, yurttaşlık gibi kavramlar açısından ciddi anlamda karmaşık süreçleri ortaya koymaktadır (Göktürk, 2003:12).

Aksoy (2012:295) göçleri aşağıdaki gibi sınıflandırmaktadır:

- Çeşitli doğa olayları ya da iklimsel koşullar nedeniyle gerçekleşen iklim sebepli göçler
 - Daha iyi koşullara sahip bir iş, daha yüksek bir gelir gibi bireysel arzulardan kaynaklanan ekonomik sebeplere dayalı göçler
 - Terör eylemleri, savaş, rejim değişiklikleri, siyasi baskılar gibi bireyler üzerinde tehlike algısı yaratan unsurlardan kaynaklanan siyasi temelli göçler
 - Başlangıçta eğitim gibi kaygılarla bir ülkeye gidilmesinin ardından o ülkeye yerleşmesi ile sonuçlanan eğitim sebepli göçler
 - Eğitim sebepli göçlerin son halkası niteliğinde olup, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerdeki yüksek niteliklere sahip, uzmanlık konumunda olan bireylerin bireysel arzuları nedeniyle gerçekleştirdikleri beyin göçü
 - İş hayatının bitişinin ardından hayatını başka bir ülkede yaşama kararı ile gerçekleşen emekli göçü

Avustralya ve Kanada gibi coğrafi alanları yeniden doldurmak için ve bölgesel kalkınma için bir iş gücüne ihtiyaç duyan ülkelerde göçmen topluluklar mevcuttur. Avrupa'daki düşük doğum oranları da göçe desteği arttırmaktadır. 1960 lar da 2,6 olan doğum oranı 2000'li yıllarda 1,4 oranına kadar düşmüştür. Sonuç olarak göçmen toplulukları ekonomik canlanma ve sosyal yenilenme için bir kaynak olarak görülmektedir. Örneğin, birçok büyük metropolitan bölgelerde, göç yığılma dinamiklerini güçlendirir. Son yıllarda 'Göçün yeni coğrafyası', göçmenlerin sosyo-ekonomik ve mekânsal etkilerine, özellikle yerel / bölgesel işgücü piyasalarına ilişkin çeşitli yeni bilgiler ortaya koymuştur (Kourtit ve Nijkamp 2012:168; Longhi vd., 2010:374; Waldinger, 1989:226).

Bu nedenle, gelişmiş ülkelerdeki uluslararası göçün hızla artması ve ekonomik büyüme ve bölgesel kalkınmaya katkısı, göçmenler ve iş gücü piyasalarına katılımları

birer çalışma bolluğu doğurmuştur, çünkü girişimciler sadece işçi değil aynı zamanda işletmeler de yaratmıştır. Sonuç olarak, akademisyenlerin, uygulayıcıların ve politikacıların bu alana ilgileri fark edilebilir olmuştur (Van Delft, Gorter ve Nijkamp 2000:432; Kloosterman ve Rath 2003:192; Waldinger, Aldrich ve Ward 1990:62).

Göç hareketleri iktisat, sosyoloji, siyaset bilimi gibi pek çok farklı disiplinin ilgi alanına girmektedir. Göç kavramı karmaşık yapısı itibariyle çoklu disiplinli bir yaklaşımı ve çalışma tarzını da gerektirmektedir. Castles ve Miller (2008:44) göç ile ilgili teorileri neo-klasik teori, tarihsel ve yapısalcı teori ile göç sistemleri teorisi şeklinde sınıflandırmaktadır.

- Neo-klasik Teori: Bu teori göçlerin sebeplerindense göç kararını merkeze almaktadır. Bu yaklaşıma göre göç kararları kırsal ve kentsel gelir farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Bu farklılık nedeniyle özellikle kırsaldan kente doğru bir göç akışı söz konusudur (Newman vd, 2012:171). Dolayısıyla göçmenler iş, ücret gibi ekonomik faktörlerle beraber çeşitli sosyal faktörlerin de göreceli olarak daha avantajlı olduğu bölgelere yönelerek hayat standartlarını ileri götürmek üzere rasyonel kararlar alarak göç kararını verirler (Toksöz, 2006:22).

- Tarihsel ve Yapısalcı Teori: Köklerini Marksist ekonomi ve dünya görüşünden alan bu yaklaşımda göç hareketlerinin temelinde ekonomik etkenlerin ve sınıfa dayalı politikaların yer aldığı görüşü hâkimdir. Sermaye sahiplerinin göçmen işçileri kullanarak yerli çalışanların aldıkları ücretleri düşürmeyi amaçlıyor oluşlarının bir sonucu olarak göçmenlerin yedek işgücü olarak işlev kazanması söz konusudur. Bu bakış açısından göç çoğunlukla eşitsiz ve dengeleyici özelliği olmayan bir kavram olarak görülmektedir (Newman vd., 2012:177).

- Göç Sistemleri Teorisi: Göç hareketlerinin zaman içerisindeki gelişimlerini dikkate alan tamamlayıcı özellikte bir yaklaşımdır. Bu teorinin temel olarak ilgilendiği noktalar göç hareketlerinin yayılma şekilleri, göçü destekleyen kurum ve yapılar, göç edilen ülkelere dair iş ve çalışma koşulları, bu koşullarda gerçekleşen değişimlerdir. Bu teorinin temel savunusu göçlerin çoğunlukla göç veren ülke ile göç edilen ülkeler arasında geçmişe dayalı sömürgecilik, siyasi bağlar, ticaret, kültür ya da yatırım odaklı yaklaşımlar gibi unsurlara bağlı olarak ortaya çıkıyor oluşudur (Massey vd., 1993:443).

2.1.1. Ana Göç Dönemleri

Koser (2007:3) insanlık tarihi boyunca son iki ya da üç yüzyıllık dönem içerisinde görülen ana göç hareketlerini 18. ve 19. Yüzyıllardaki görülen köle nakilleri, Yeni Dünya'ya yönelik göç hareketleri, 2.Dünya Savaşı sonrası yaşanan göç hareketleri, 1970'lerden sonra görülen göç hareketleri şeklinde dönemlere ayırmıştır.

- **18. ve 19. Yüzyıllarda görülen köle nakillerinde** Afrika, Hint Okyanusu ve Akdeniz'den Amerika ve Avrupa kıtalarına büyük insan toplulukları taşınmıştır. 15 milyona yakın insanın bu nakil faaliyetlerinde zorunlu göç olarak nitelendirilebilecek şekilde yer değiştirdiği bilinmektedir. Bu hareket 19. Yüzyıldan önceki en büyük toplu göç olarak görülmektedir (Lovejoy, 2006:1).

- Yeni Dünya'ya yönelik göç hareketleri ABD'nin dünya ekonomisinde yer edinmeye başlamasının ardından gelişmeye başlamıştır. Özellikle 1930 büyük buhranına kadar ABD'ye Avrupa'nın durgun ekonomiye sahip bölgelerinden işçi kökenli büyük bir göç gerçekleşmiştir. 1800'lü yıllardan 1930'lu yıllara kadar Avrupa'dan ABD'ne göç eden insan sayısının yaklaşık 48 milyon olduğu tahmin edilmektedir.

- **2. Dünya Savaşı sonrası yaşanan göç hareketleri** özellikle artan iş gücü ihtiyacının bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Avrupa, Kuzey Amerika ve Avustralya gibi ülkelere savaş sonrası yara alan ekonomilerin canlandırılmasına da hizmet eden bu göç dalgasının önemli örneklerinden biri Almanya ve Belçika gibi ülkelere Türkiye'den yaşanan işçi göçleridir.

- **70'li yıllardan sonra yaşanan göç hareketlerinin** temellinde yine çalışma ve yeni iş imkânlarına ulaşma amacı yatıyor olsa da bu göçlerin çoğu daimi göç olarak kabul edilmemektedir.

Günümüzde neredeyse her ülke göçten etkilenen yapısıyla göç hareketlerine yönelik olarak göçmenlerin ayrıldığı konum olma, göçmenlerin hedeflerine giderken geçiş yaptıkları coğrafya olma ve göçmenlerin nihai hedefleri olma şeklinde de sınıflandırılabilir üç temel işlevi yerine getirmektedir.

Bugünün küresel dünyasında bireylerin göç etme eğilimi gün geçtikçe daha da fazlalaşmakta ve göç hareketlerini küresel ölçekteki sorunlar haline getirmektedir. Örneğin dünya genelinde 2002 yılında kayıtlara geçen göçmen sayısı 175 milyon

civarındayken 2015 yılı sonunda bu rakam 250 milyon seviyesine ulaşmaktadır (UNFPA, 2015:25).

2.1.2. Göç Teorileri

Ekonomik Yaklaşım

Bu yaklaşımın göçlerle ilgili cevap aradığı ya da temelde ilgilendiği sorular arasında “göçmenlerin geliş sebebi nedir, göç etmeyi hedeflediklerin ülkelerde göçmenlerin temel geçinme yolları nelerdir, göçmenler göç ettikleri ülkeleri nasıl etkilemektedir, göç kaynağını aldığı ülkeleri nasıl etkiler” gibi konular yer almaktadır (Schwenken ve Eberhart, 2007:8).

Neo Klasik Göç Teorisi

Göç kavramı ile ilgili ortaya konan ilk teorilerden biri olan bu yaklaşıma göre özellikle işgücü göçlerinin temel nedeni farklı coğrafi bölgeler arasında söz konusu olan ücret farklılıklarıdır (Jennissen, 2004:33). Diğer bir deyişle bu teorinin ana dayanak noktasını ücretler arasındaki farklılıklar oluşturmaktadır (Kurekova, 2011:5). Bireylerin kendi kişisel faydalarını ya da refah seviyelerini en üst noktaya taşıyabilmek için gerçekleştirdiği yaşanacak ülke arayışı neo klasik göç teorisinin temel argümanıdır (Castles ve Miller, 2005:24).

Neo Klasik Göç Teorisi kendi içinde Mikro ve Makro ölçekli olacak şekilde ikiye ayrılmaktadır. Neo Klasik Makro Teorinin temel varsayımları şunlardır (Tomanek, 2011:34):

- İşgücü göçünün temel nedeninin göçün kaynak ülkesi ile göç alan ülke arasındaki ücret farklılıkları olduğu düşünülürse bu ücret farklılıklarının ortadan kaldırılması bu göçü sonlandıracak ya da azaltacaktır.
- İşgücü temelli göç hareketleri işgücü piyasalarının etkisine açıktır.
- İşgücü piyasalarının kontrolü yoluyla işgücü göçü de devletler tarafından kontrol altına alınabilir.

Neo Klasik Mikro Göç Teorisi'nin temel varsayımları ise aşağıdaki gibidir (Schwenken ve Eberhart, 2007:10).

- Göçmenler bireysel fayda güdüleri nedeniyle net faydalarının daha fazla olacağını tahmin ettikleri ülkeye göç ederler.

- Göçmenler kazançlarını hesaplariken hedefledikleri ülkede bir iş elde etme olasılıklarını hesaba katarlar.

- Ülkelerin iş kaynakları, bireylerin kazançları gibi konularda yürüttükleri politikalar göç hareketlerinin büyüklüğünü etkilemektedir.

Yeni Göç Ekonomileri Teorisi

Bu teori kendisinden önceki teorileri temel olarak yeteri kadar esnek olmamaları açısından eleştirmektedir (Haas, 2008:35). Yeni Ekonomi Teorisi göç hareketlerinin yalnızca ülkeler arasında görülen gelir seviyesi farklılıkları kullanılarak açıklanamayacağını savunmaktadır. Bu faktörün yanı sıra iş güvencesi, fırsatların bulunabilir oluşu gibi yan faktörlerin de bu konuda etkili olabileceği görüşünü ortaya koyan bu teori göçü sadece bireysel düzeyde açıklamanın yetersiz kalacağını bu tür faktörlerin yanına sosyal kurumların da dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir (Kurekova, 2011:9).

İkili İşgücü Piyasaları Teorisi

Uluslararası göç hareketlerinin kaynağından, göç alan ülke konumundaki gelişmiş ülkelerin sahip olduğu ve göçmenler üzerinde çekim yaratan faktörlerin yer aldığını savunan bu teori işgücü piyasasını birincil ve ikincil alan olmak üzere iki ana bölüme ayırmaktadır. Sermaye temelli üretim metotları ve beceri seviyesi yüksek emeği kapsayan bölüm birincil alan olarak tanımlanırken, emek temelli üretim metotları ve düşük beceri seviyesi ise ikincil alanın kapsamına girmektedir. Birincil alanda yer alan yüksek yetenek seviyesine sahip işçilerin yaşam standartları, gelir seviyeleri ve istihdam koşulları ikincil alanda yer alanlara kıyasla daha iyi durumdadır. İkili iş gücü piyasaları teorisine göre özellikle işçi göçlerinin temel nedeni gelişmiş endüstriyel toplumlarda emek yoğun bölümün yüksek emek talepleridir (Jennisen, 2004:33).

Dünya Sistemi Teorisi

Küreselleşmenin etkisiyle ekonomilerin giderek daha fazla birbirine bağlı hale gelişi ve yeni üretim şekillerinin ortaya çıkışı göç hareketleri üzerinde de etkili olmaktadır. Dünya sistemleri teorisi göç kavramını bu kapsamda ele almaktadır (Kurekova, 2011:8).

Bu yaklaşıma göre göç, kapitalizmin yarattığı çarpık gelişmenin ortaya çıkardığı sorunların kaçınılmaz bir sonucudur (Jones, 2009:7). Ekonomik olarak zayıf yapıdaki ülkeler ile gelişmiş ekonomili ülkeler arasındaki ticari ilişkiler sonucu geri planda kalan

ülkelerin koşullarının iyileşmek yerine daha da kötüye gittiği argümanını ortaya koyan bu teoriye göre göç açısından kaynak ve hedef ülkeler arasındaki asimetrik koşullar göçün temel sebebidir (Bijak, 2006:11).

Ağ Yaklaşımı Teorisi

Bu yaklaşıma göre göç hem göç veren hem de göç alan noktada sosyal, kültürel, ekonomik pek çok unsuru değişime uğratmaktadır. Ağ yaklaşımı teorisi göçmenler ve göçmen olmayanlar arasındaki bireysel ilişkilerin göç süreçlerini kolaylaştırarak, sürekli hale getirebildiğini savunmaktadır (Haas, 2008:21).

Büyük sayılardaki göçmen akışlarının sonucunda göç veren ve göç alan ülkelerdeki göçmenler arasındaki ilişki göçmen ağlarını oluşturmaktadır. Bu göçmen ağları göçün finanse edilmesi, kalacak yer ya da iş bulma gibi sorunların çözümüne yardım etme, eğitim fırsatlarının bulunması gibi konularda göçmenler arasında kullanılabilir bilginin yaratılarak paylaşılmasını sağlamaktadır (Jennissen, 2004:34).

Göç Sistemleri Teorisi

Göç sistemleri yaklaşımına göre coğrafi olarak yakın ya da uzak iki ülke arasında göçmen değişimi yoluyla çeşitli ilişkiler bütününden oluşan bir göç sisteminin ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu teorinin temel olarak ilgilendiği konu büyük göç hareketlerinin zaman içerisindeki ilerleyişini ve seyrine dair açıklamalar getirebilmektir. Göç sistemleri teorisine göre göç hareketleri göç veren ve göç alan ülke arasında göçten önceki dönemlere dair ilişkiler temeline dayanmaktadır (Jennissen, 2004:32).

2.1.3. Göç Hareketlerinin Sebepleri

Bireylerin ya da toplulukların göç etmesinin pek çok sebebi olabilmektedir. Göç kararı alınmadan önce bulunulan yerin ve gidilmesi planlanan yerin olumlu ve olumsuz yanları dikkate alınır. Bu temel sorgulamanın yanı sıra göçmenler için önemli olan diğer faktörler arasında seyahatin parasal boyutu, göç mesafesi, göç süresi, göçün hangi seyahat yöntemiyle yapılacağı, göç edilecek ülkeye dair kültürel engeller, göçe dair coğrafi zorluklar sayılabilir.

Haas (2008:9)'a göre göçe sebep olan faktörleri itme etkisi yaratan ve çekme etkisi yaratan faktörler olarak gruplandırmak mümkündür. İtme etkisi yaratan faktörler göç veren ülkeden yani göç veren ülkeden kaynaklanan unsurlarken, çekme etkisi yaratan faktörler göç alan, gelişmiş yani hedef ülkelerde bulunmaktadır.

İtme etkisi yaratan faktörler, bireylerin günlük hayatları üzerinde baskı yaratan, yaşam koşullarını olumsuz noktaya taşıyan savaşlar, doğal afetler, salgın hastalıklar, politik unsurlardır. Bu bireyleri ya da grupları buldukları coğrafi konumları terk etmeye itmektedir. Ayrıca kaynak ülkedeki yaşam koşullarını zorlaştıran düşük ücretler, eksik sosyal güvence, düşük eğitim olanakları ve sağlık hizmetleri gibi faktörler de itme etkisi yaratan faktörler olarak görülebilmektedir (Sinha, 2005:10).

Çekme etkisi yaratan faktörler göç kararı veren göçmenlerin temelde arzu ettiği daha elverişli iklim koşulları, özgür olma, daha kolay gıda elde edebilme gibi faktörlerdir. Hedef ülkenin yani göç alan ülkenin çalışma koşulları, yerleşim imkânları gibi teşvik edici özellikteki unsurlar göç çeken temel nedenlerdir (Sinha, 2005:9).

Koser (2007:39)'e göre küresel ekonomi kaynaklı göç sebepleri şunlardır:

- **Küresel ölçekli istihdam krizleri:** İş bulma isteği en temel göç nedenleri arasındadır. Küresel ekonomik zorluklar nedeniyle istihdamın sürekli olarak değişim gösteriyor oluşu ya da bireylerin kendilerine uygun çalışma alanları elde edemiyor oluşu gibi sebepler göçmenleri göç arayışına sürüklemektedir.

- **Emek ve işgücü piyasalarında yaşanan bölünmeler:** Giderek büyüyen ekonomiler her ne kadar olumlu bir durum gibi görünüyorsa da bu durum küresel ölçekte emek piyasalarının bölünmesine ve iş güvenliği sorunları, düşük statülü işler gibi koşulların oluşmasına sebep olmaktadır. Bu koşullar ise özellikle göçmen iş gücü açısından hedef haline gelmektedir.

- **İletişim alanında yaşanan büyük gelişmeler:** Her geçen gün giderek daha da kolaylaşan iletişim bireylerin farkındalık seviyelerini arttırmış ve buldukları coğrafi konumların dışında yer alan olanaklar hakkında bilgi sahibi olmalarını kolaylaştırarak göç hareketlerinin tetikler hale gelmiştir.

- **Göç ağları:** Göçmenler sıklıkla akrabalarının, tanıdıklarının daha önceden göç ederek yerleştikleri konumlara göç etmeyi tercih etmektedir. Bu durumda uluslar arası göç ağları olarak tanımlanan bir yapıyı yaratmaktadır. Özellikle iletişimin giderek daha kolaylaşması göç ağları içerisinde bireylerin ve grupların kendileri için önemli gördükleri bilgilere erişimini de hızlı ve kolay bir hale getirmektedir. Göç ağları bünyesinde barındırdığı finansal destek görme, kalacak yer sağlama, iş bulma kolaylığı gibi unsurlarla göçü tetikleyen faktörlerden biri haline gelmiştir.

2.1.4. Göç Hareketlerinin Sınıflandırılması

Göçlerin sınıflandırılması pek çok farklı detayı içeren, karmaşık yapıya sahip bir konudur. Bu sınıflandırma ile ilgili pek çok farklı kriterden bahsetmek mümkündür (Sinha, 2005:6). Göçlerin sınıflandırılmasında coğrafi sınıflandırma, zamana bağlı sınıflandırma, demografik özelliklere göre sınıflandırma ve nedenlere bağlı sınıflandırma şeklinde bir yöntem izlenebilir.

Coğrafi sınıflandırma

Bu sınıflandırmanın temelinde coğrafi olarak kapsanan mesafe yer almaktadır. Bu sınıflandırma yöntemi ile ulusal sınırlar kapsamında konumunu değiştiren uluslararası göçmeni ayırt edebilmek mümkün olmaktadır. Coğrafi sınıflandırmanın kapsamına okyanus ötesi göçler ile kuzey-güney göçü girmektedir.

Okyanus ötesi göçler bir ya da birden fazla okyanusu geçebilen göç faaliyetlerini kapsamaktadır. Avrupa, Afrika ve Atlantik üzerinden gerçekleşen bu göç sistemi ticari ve stratejik temellere sahiptir. Özellikle coğrafi keşiflerin ardından, ekonomik ve politik amaçlara bağlı olarak çok sık görülmüş olan bir göç türüdür (Hoerder ve Kaur, 2013:42).

Kuzey-güney göçü olarak adlandırılan göç hareketi aslında simgesel bir anlam taşımaktadır. Ekonomik olarak güçlü, varlıklı ve gelişmiş ülkelere (Kuzey) göreceli olarak daha fakir ya da gelişmekte olan ülkelere gerçekleşen göç hareketleri olarak da tanımlanabilir (IOM, 2013:43).

Zamana Bağlı Sınıflandırma

Göçlerin zamana bağlı olarak sınıflandırmasının kapsamına kalıcı göç ve geçici göç kavramları girmektedir.

Kalıcı göç hareketlerinde adından da anlaşılacağı gibi ana ikamet konumundan ayrı olarak harcanan zamanın daimi olması durumu söz konusudur. Çoğu geç hareketi kalıcılıktan uzak, belirli bir noktadan sonra kaynak ülkeye dönme eğilimi göstermektedir (LeMaitre vd., 2007:4).

Geçici göç hareketlerinde göçmenler tarafından ana ikamet konumundan ayrı geçirilen sürenin belirli sınırının olması söz konusudur. Özellikle istihdam temelli olarak gerçekleşen bu göç hareketinde çalışma izni gibi detaylara bağlı olarak göçmenler işlerini ve işverenlerini değiştirebilmektedir (Dreher ve Poutvaara, 2005:2).

Her ne kadar neredeyse tüm hayatlarını yabancı ülkelerde geçiren bireylerde bile anavatanlarına dönme eğilimleri her zaman görünüyor olsa da, son yüzyıllarda ortaya çıkan göç hareketlerinin tamamına yakını kalıcı göç özelliğindedir (Koser, 2007:8).

Demografik Özelliklere Göre Sınıflandırma

Bu sınıflandırmanın temelinde göç hareketlerini, onları gerçekleştiren göçmenlerin demografik ve ekonomik durumlarına göre sınıflandırma amacı bulunmaktadır. Yüksek nitelikte göçmenlerce gerçekleştirilen göç hareketleri ve niteliksiz göç hareketleri bu kapsama girmektedir.

Sıklıkla beyin göçü olarak da adlandırılabilen **yüksek nitelikli göçmenlerin gerçekleştirdiği göç hareketlerinde** özellikle göç veren ülke açısından ciddi olumsuzluklar söz konusudur. Daha yüksek yaşam standartlarına doğru gerçekleştirilen bu göç hareketinin sonucunda özellikle nitelikli işgücü açısından kaynak ülke büyük eksiklikler içine girmektedir (Brezis ve Soueri, 2011:5).

Niteliksiz göç hareketlerinde ise beyin göçünden farklı olarak göç eden bireylerin nitelikleri göç alan ülkedeki işçilerden daha düşük olduğu için çoğunlukla göç alan ülkenin yerel işgücünün çalışma alanlarını olumsuz etkileyerek düşük ücretlerle tercih edilmektedir (Roark ve Graham, 2011:3).

Nedensel Sınıflandırma

Göç hareketlerini yaratan nedenlerin ya da güdülerin temel alındığı bu sınıflandırmanın kapsamında emek göçü ve ekonomik göç, eğitim göçü, zorunlu göç gibi farklı göç türleri bulunmaktadır.

Emek göçü ya da ekonomik göç, belirli miktarda iş gücünün ihtiyaç sahibi ülkeler tarafından transfer edilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen göç hareketleridir. Bu göç türünde göç alan ülkeler tarafından emek göçünün gerçekleştirilmesine yönelik özel konuk işçi programları gibi faaliyetler devreye sokulmaktadır (Tomanek, 2011:34).

Eğitim göçü, adından da anlaşılacağı gibi bireylerin eğitim temelli kaygılarla başka ülkelere gitmeleridir. Özellikle son dönemde eğitim programlarının pek çok farklı ülkeyi kapsayacak şekilde içeriklerinin genişlemesinin sonucu olarak yabancı ülkelerdeki eğitimi olanakları daha da dikkat çeker hale gelmiştir. Tüm bu gelişmeler eğitim gücünü tetikleyen unsurlar olmuştur (Brezis ve Soueri, 2011:2). Eğitim göçü aynı zamanda göç alan ülkede orta ya da uzun vadeli çeşitli kariyer imkânlarına da dönüşebilmekte ve kalıcı göç haline de gelebilmektedir (Bijwaard ve Wang, 2016:38).

Zorunlu göç hareketleri ise doğal afet, savaş gibi olumsuzlukların etkisiyle bireylerin gerçekleştirmek zorunda kaldıkları göç türüdür. Bu noktada en önemli ayırım sığınma hakkı tanınmış olan bir sığınmacının Birleşmiş Milletler tarafından genel göçmen tanımı ile nitelenmiyor oluşudur (IOM, 2004a:16).

2.2. GÖÇÜN YARATTIĞI ETKİLER

Göç hareketlerinin ya da bir başka deyişle göçmen olmanın gerek göç veren gerek göç alan ülkeler açısından çeşitli olumlu ve olumsuz etkileri söz konusudur. Ayrıca göç hareketlerinin göçmen üzerinde de çeşitli etkileri bulunmaktadır. Dolayısıyla göçün yarattığı etkileri bu bağlamda ele almak daha isabetli olacaktır.

2.2.1. Göçün Göç Veren Ülke Üzerindeki Etkileri

Göçün göç veren ülke yani bir başka deyişle kaynak ülke üzerinde yarattığı olumlu etkiler şöyle sıralanabilir:

- Göçmenler kendi ülkelerine gönderdikleri maddi birikimleri ile o ülkenin ekonomisi üzerinde önemli katkılar yaratmaktadır. Ayrıca göç ettikleri ülkelerden öğrendikleri iş teknikleri, üretim yöntemleri gibi unsurları kendi ülkelerinde de uygulamaya çalışarak yeniliklerin kaynağı işlevini görebilirler (Koser, 2007:41).

- Göçmenler kaynak ülkelerinde çeşitli kurumların kurulmasına ön ayak olarak, teknik uzmanlık aktararak hatta politikada yer alarak olumlu katkılar sağlayabilir (IOM, 2015:12).

- Göçmen grupları gittikleri ülkeler ile kaynak ülkeleri arasında yarattıkları ilişki ağları sayesinde yerel kalkınma unsurları olarak işlev görebilir (IOM, 2013:12).

Göç veren ülkeler açısından göçün yaratacağı olumsuzluklar ise şunlardır:

- Özellikle nitelikli işgücünün göç hareketi kaynak ülkeler açısından temel kaygılarından biridir. Beyin göçü olarak da tanımlanan bu göç türü kaynak ülkenin uzun dönemli ekonomik kalkınması açısından önemli bir sıkıntıdır. Bu açıdan göçün kaynak ülkelerin zaten yetersiz olan beceri ve yetilerini iyice tüketmektedir (Koser, 2007:43).

- Kaynak ülkelerde çeşitli kamu kurumlarında çalışan bireylerin göç etmesi, kaynak ülke açısından önemli bir potansiyel mali gelir kaybını da beraberinde getirebilmektedir (Yuan vd., 2014:8).

2.2.2. Göçün Göç Alan Ülke Üzerindeki Etkileri

Göçün hedef ülkeler üzerinde yarattığı olumlu etkiler şunlardır:

- Göç hareketleri sonucunda hedef ülkelerin emek piyasalarının etkinlik seviyesi artmaktadır. Göçmenler hedef ülkelerde sadece düşük nitelikli işlerde değil uzmanlık, yüksek yeti gibi unsurlara ihtiyaç duyulan işlerde de istihdam edilebilmektedir (Koser, 2007:10).
- Göç sonucunda hedef ülkelerin ya da göç alan ülkelerin sosyal yaşamlarında, sosyo ekonomik yapılarında bir canlanma görülebilmektedir (ILO, 2010:57).
- Göç hedef ülkelerde çeşitli ihtiyaçlara ait boşlukları doldurarak girişimciliğin teşvik edilmesi, emek piyasalarının tetiklenmesi gibi etkilerle ekonomik büyümeyi olumlu şekilde etkileyebilir (ILO, 2010:57).
- Göç hareketleri sonucunda göç alan ülkelerde gerçekleşen canlanma sonucunda çeşitli sosyo kültürel yapıların esnekleşebildikleri de görülmektedir (Koser, 2007:11).

Göçün göç alan ülkeler açısından yarattığı olumsuzluklar ise şöyle sıralanabilir:

- Göç hareketleri sonucu bir ülkeye yerleşen göçmenlerin kendilerine o ülke tarafından sağlanan çeşitli kamusal hizmetler, sosyal güvenlik unsurları gibi katkıların mali boyutu göçmenlerin o ülkeye ödedikleri vergilerden çok daha yüksek kalmaktadır. Bu durum da göç alan ülkeler üzerinde ciddi bir mali yük yaratmaktadır (ILO, 2010:67).
- Yoğun göç hareketlerinin sonucunda göç alan ülkedeki yerli çalışanların ücretleri ya da istihdam seviyeleri olumsuz etkilenebilmektedir. Ayrıca göç statülerinden kaynaklanan farklılıklar çeşitli istihdam dengesizliklerine de sebep olabilmektedir (ILO, 2010:72).

2.2.3. Göçün Göçeden Bireyler Üzerindeki Etkileri

Göç göçmenler üzerinde çoğunlukla çeşitli zorluklar yaratabilmektedir. Bu zorluklar ya da olumsuzluklar şöyle sıralanabilir (Koser, 2007:48):

- Göçmenler göç ettikleri ülkelerde çeşitli istismarlara maruz kalabilmektedir.
- Göçmenlerin çeşitli insani hakları ihlal edilebilmektedir.
- Göçmenlerin uzun süreli ya da kalıcı göçler sonucunda kimliklerini kaybetmeleri de söz konusu olabilmektedir.

- Göçmenler çoğu zaman yerel bireyler tarafından kabul görmemek, anlaşılmamak gibi durumlardan kaynaklı olarak kültür şokuyla karşı karşıya kalmaları mümkündür.

2.2.4. Göçün Uluslararası Ticaret Üzerine Etkileri

Göç ve uluslararası ticaret kavramları arasında önemli bir ilişkinin olduğu sıklıkla kabul gören bir önerme ise de bu iki kavramın birbirinin ikamesi olarak mı ele alınması gerektiği yoksa bu iki kavramın birbirlerine yönelik tamamlayıcı bir role mi sahip oldukları noktasında tam bir fikir birliği bulunmamaktadır. Faustino ve Leitao (2008:8)' a göre mal ya da hizmet ticareti ile göçmen işgücü aktarımı ya da ticareti birbirlerini ikame etme özelliğine sahiptir. Bu bakış açısına göre bir ülkeden gerçekleştirilen emek yoğun özellikte mal ithalatı bir anlamda ilgili ülkeden işgücü ithalini de beraberinde getirmektedir.

Göçün ticaret üzerindeki etkileri üç etkileşim kanalı üzerinden gelişebilmektedir. Birinci etkileşim kanalında göç hareketleri ile bir ülkeden diğerine geçiş arttıkça, göç eden bireylerin ya da toplulukların kaynak ülkedeki mal piyasasından kendi ülkelerine has ürünleri talep etmeye başlamalarından ötürü kaçınılmaz olarak hedef ülkenin ithalat hareketleri ve bu hareketlerin içerikleri değişmektedir. Özellikle nadir bulunan ya da özel mallar söz konusu olduğunda göç ticaret üzerindeki bu etkisi daha da büyük olabilmektedir (Head ve Rise, 1998:50).

İkinci etkileşim kanalında göç hareketlerinin sonucunda bir ülkeden diğerine geçen bireyler iki ülkeye dair piyasa özelliklerinin ve bilgilerinin paylaşılmasında ve aktarılmasında aktif rol oynamaya başlamaktadır. Bu aktifliğin bir sonucu olarak iki ülke arasındaki bağlantı kurulmasına ya da ticari ilişkilerin geliştirilmesine dair işlem maliyetlerinin önemli derecede düşmesi söz konusu olabileceğinden söz konusu ülkeler arasındaki ikili ticaret faaliyetlerinin gelişmesi de mümkün olabilmektedir. Göçün ticaret üzerinde söz konusu olan bu etkisi bilgi gelişimi ya da artışı etkisi olarak da adlandırılabilir (Ghatak ve Piperakis, 2007:24).

Üçüncü etkileşim kanalında ise göç hareketlerinin sonucunda bir ülkeye yerleşen bireyler kaynak ülkelerinde bıraktıkları akrabaları, tanıdıkları ile ilişkiyi ve iletişim devam ettirerek göç ettikleri ülkelerde çeşitli ticari faaliyetleri iki ülke özeline yayacak

şekilde organize edilmesine öncülük edebilmektedir (Dunlevy ve Hutchinson, 1999:1045).

Göç veren kaynak ülke ile göç alan hedef ülke arasındaki ticaret konusu edilen mal ya da hizmetler yukarıda bahsedilen etkiler gibi etkilere açık özellikte değişse doğal olarak göçün ilgili ülkelerin ticari faaliyetleri üzerinde herhangi bir etkisi olmamaktadır (Head ve Rise, 1998:57).

Göçün ülkelerin ticari faaliyetleri üzerinde göreceli olarak faydalı ya da zararlı olarak nitelendirilebilecek bir başka etkisi de özellikle farklı üretim yöntemlerine dair bilgi ve metotların göç sonucunda hedef ülkeye aktarılmasının sonucunda gerçekleşebilmektedir. Bu bilgi ve yapabilirlik aktarımının sonucunda geçmişte o ülke tarafından ithal edilen çeşitli ürünlerin üretim yöntemlerinin öğrenilerek ülke içinde üretilmesi de mümkün olabilmektedir. Bu durum hedef ülke ithalat değerleri üzerinde önemli değişiklikler yaratabilmektedir. Bu durum hedef ülke açısından olumlu bir durum yaratırken geçmişte ithalat faaliyetlerini gerçekleştirdiği ülkeler açısından ise dezavantajlı bir konum ortaya koyabilmektedir (Dunlevy ve Hutchinson, 1999:1053).

Göçün ticaret üzerine etkisi özellikle son dönemde afetler, savaşlar ya da çeşitli zorlamalar gibi nedenlerle ciddi artış gösteren göç hareketlerinin bir sonucu olarak üzerinde sıklıkla çalışılan bir konu haline gelmiştir. Bu etki üzerine yapılan çeşitli araştırmalara dair detaylar şöyle sıralanabilir:

- Head ve Rise (1998:860) Kanada üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada bu ülkenin 12 yıllık süre içerisinde farklı ülkelerle gerçekleştirdiği ticari faaliyetleri incelemişler ve araştırmalarının sonucunda göç hareketleri sonucunda göçmen sayısında gerçekleşen %10'luk bir artışın sonucunda Kanada'nın ithalatının %3 ihracatının ise %1 arttığını saptamışlardır.

- Dunlevy ve Hutchinson (1999:1052) çalışmalarında ABD'nin ithalat faaliyetleri ile göç arasındaki ilişkiyi incelemiş ve göçmen sayısının ülkenin ithalat seviyesini belirlemede önemli bir rolünün olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

- Girma ve Yu (2000:23) Birleşik Krallık üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmalarında göç ile ülkeye giriş yapan birey sayısında gerçekleşen %10'luk bir yükselmenin Birleşik Krallığın özellikle Birleşmiş Milletler üyesi ülkelere gerçekleştirdiği ihracatı %1,6 yükselttiğini saptamışlardır.

- Piperakis vd. (2003:9) Yunanistan üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında göçün ülkenin ihracatı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
- Blanes (2005:254) İspanya özelinde gerçekleştirdiği araştırmasında göçmen sayısı ile ülkenin ticari işlem maliyetleri arasındaki ilişkiye odaklanmış ve göçmenlerin ticari işlem maliyetlerini düşürürerek ticareti arttırıcı bir etki yarattığı sonucunu elde etmiştir.
- Faustino ve Leitao (2008:15) Portekiz üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmanın sonucunda göçün ihracat, ithalat ve genel olarak ülkenin ticari faaliyetleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucunu elde etmişlerdir.
- Tai (2009:225) İsviçre’de gerçekleştirdikleri çalışmada göçün ihracat yerine ithalat üzerinde daha büyük etki sahibi olduğunu saptamıştır. Bu etki özellikle farklılaştırılmış ürün piyasalarında kendini daha fazla göstermektedir.
- Lewer ve Van Den Berg (2009:198) Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkelerinde yaptıkları çalışmada göçün göç veren ülkedeki yabancı yatırımı arttırdığı, göç veren ve göç alan ülkeler arasında bir ticaret ağının oluşturulduğu sonucunu elde etmişlerdir.
- Peri ve Requena (2010:1458)’nin çalışmalarına göre göçün ülkeler arasındaki iletişim ağlarına dair sabit maliyetleri azaltıcı etkisi söz konusudur.
- İnsel vd. (2010:6)’nin Türkiye özelinde gerçekleştirdikleri araştırmanın sonuçlarına göre diğer ülkelerde yer alan Türk göçmen sayısında gerçekleşen %10’luk bir artış Türkiye’nin dış ticaret hacmini % 0,84 toplam ihracatını ise %0,77 oranında arttırmaktadır.
- Karagöz (2011:15) çalışmasında Türkiye’yi göç veren bir ülke konumunda ele almış ve Türkiye’den diğer ülkelere doğru gerçekleşen göçün ilgili ülkeler ile Türkiye arasında gerçekleşen ticaret üzerine etkisini araştırmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre hedef ülkelere giden Türk göçmen sayısında gerçekleşen %10’luk bir artış ilgili ülkelerle ticaret hacmi üzerinde %2,9 ile %4,9 arasında değişen bir oranda artış sağlamaktadır.

2.2. GÖÇMEN

Göçmen pek çok farklı unsuru bir arada bulunduran, göç eyleminin amacı, sebebi, göç süreci gibi unsurlara göre birçok farklı bakış açısıyla değerlendirilebilecek geniş

kapsamlı bir kavramdır. Castles (2000:272) göçmen kavramını aşağıdaki gibi gruplara ayırarak incelemektedir:

- **Geçici Göçmen Özellikli İşçiler:** Misafir işçi olarak da nitelendirilebilecek bu göçmen işçi grubu birkaç ay ya da bir yılı gibi bir süre zarfında iş bulabilmek ve gelirlerini evlerine yollamak gibi bir amaçla göç eylemini gerçekleştiren bireylerdir.

- **Ticarette Uğraşan Vasıflı Göçmenler:** Uluslararası organizasyonlar bünyesinde çalışan ya da yeni iş imkânları bulmak isteyen idareci, yönetici, tekniker gibi vasıflı göçmenlerin oluşturduğu ve çoğunlukla göç edilen ülke tarafından kolay kabul gören göçmenlerdir.

- **Yasadışı Göçmenler:** Göç edilen ülkelerde gerekli olan izin ve belgeler olmadan çoğunlukla iş arama amacıyla göç faaliyetini gerçekleştiren göçmen gruplarıdır. Bu göçmen grubu beraberinde gerek göç ettikleri ülke açısından gerekse de kendileri açısından pek çok olumsuzluğu da getirmektedir.

- **Mülteciler:** Baskı, zulüm, siyasi düşünceler gibi unsurlar nedeniyle olumsuz koşullara maruz kalacağından korktuğu için vatandaşı olduğu ülkeden ayrılma niyetiyle hareket eden göçmen grubudur.

- **Zorunlu Göçmenler:** Savaş, gelişmeden kaynaklı yeni proje ve politikalar tarafından desteklenme, doğal afetleri çevresel faktörler gibi etmenler nedeniyle göç eylemini gerçekleştiren göçmen gruplarıdır.

- **Geri Dönen Göçmenler:** Göç ettikleri ülkede geçirdikleri belirli bir sürenin ardından kendi ülkelerine geri dönerek ülkelerine sermaye, yetenek, deneyim gibi kazanımlar aktaran ve bu yolla kendi ülkelerinde kültürel ve ekonomik değişiklikler yaratan göçmen gruplarıdır.

2.3. GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK

Gelişmiş ya da gelişmekte olan ekonomi seviyelerine sahip ülkelerde özellikle etnik azınlıkların ekonomiye dâhil olmaya başlamasıyla göçmen girişimcilik kavramı giderek daha çok dikkat çeker olmuştur. Literatürde göçmen girişimciliğe dair pek çok farklı tanım bulunmaktadır.

Örneğin Butler ve Greene (2000:268) göçmen girişimciyi “göç edilen ülkeye vardktan sonra ilgili ülkeye daha önce gelmiş ya da bir süredir zaten orada yaşamakta olan benzer kökenlerden kimselerle kişisel bağlarını kullanarak kendi işini kuran

bireyler” şeklinde tanımlamaktadır. Waldinger vd. (1990:3)’a göre ise göçmen girişimciler ortak ulusal değerlerin, göçe dair tecrübelerin paylaşılmasıyla birbirleriyle olan etkileşimlerinin giderek yükselten bireylerdir.

En yoğun şekilde göç alan ülkelerin başında gelen ABD’nin Ticaret Bölümü yabancı özellikteki iş sahiplerini sıklıkla toplumun dışında kalan girişimciler olarak nitelemekte ve bu bireyleri “azınlık girişimci” kavramı altında toplamaktadır (Baycan vd., 2006:10).

Göçmen girişimciliğe dair ilk çalışmalar köklerini ABD’den almaktadır. Özellikle 1800’lü yılların sonlarına doğru ABD’de göçmenlerin çeşitli işlerde yoğun şekilde çalıştığı görülmektedir. Kıta Avrupası’nda ise özellikle 2.Dünya Savaşı’nın ardından ortaya çıkan büyük iş gücü ihtiyacının sonucunda göçmenler yerleştikleri yerlerde göçmen girişimcilik faaliyetlerinin birer parçası olmaya başlamıştır (Volery, 2007:31).

2.4. GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK İLE İLGİLİ YAKLAŞIMLAR

Göçmen girişimcilik kavramı oldukça geniş kapsamlı bir konu olduğundan bu konuya dair pek çok farklı yaklaşımın ya da modelin varlığından söz edilebilir. Bu bölümde ilgili model ve yaklaşımlar ana hatlarıyla aşağıdaki 5 temel başlık altında incelenecektir:

- Arzı temel alan yaklaşım
- Talebi temel alan yaklaşım
- Karma yerleşiklik yaklaşımı
- Etkileşim modeli
- Sahiplik modeli

2.4.1. Arz Tarafı Yaklaşım

Bu yaklaşımın göçmen girişimciliği tanımlama ve açıklamada kullandığı temel unsurlar sınıfsal kaynaklar ve kökensel kaynaklardır. Sınıf kaynakları doğrudan göçmen girişimcinin mensup olduğu etnik grupla ilişkilidir. Bu tür kaynak unsurları arasında maddi kaynaklar (para, mal vb.) ile manevi kaynaklar (bilgi, tutum, burjuvaziye bakış açısı vb.) yer almaktadır. Kökensel kaynakların kapsamında ise kültürel değerler, bilgi erişim kanalları, yetenekler, liderlik vasıfları gibi unsurlar yer almaktadır (Valdez, 2003:4).

Sınıf kaynaklarının temel işlevi ya da önemi sermayeyi elde etme ya da sermayeye erişebilme, eğitim, mesleki tecrübe, mesleki yetenekler gibi alanlarda ön plana çıkmaktadır. Kökensele kaynaklar ise kültürel yeteneklerin, yapılan işten duyulan tatminin ya da dayanışma temelli durumlar ortaya çıktığı alanlarda önemlidir. Göçmen olarak bulunulan ülkenin koşulları, ülkenin sanayi yapısı, geleneksellik seviyesi, ülkede yer alan pazarların özellikleri, işletmelerin kurumsal yapıları gibi detaylar göçmen girişimcilik faaliyetleri üzerinde doğrudan bir etkiye ve öneme sahiptir (Hall, 1999:26).

2.4.2. Talep Tarafı Yaklaşım

Bu yaklaşımın temel savunucusu sınıfsal ve kökensele kaynaklara dair unsurların göçmen girişimcilik kapsamında daha küçük çaplı iş birimlerinin kurulması açısından çeşitli avantajlar yarattığı fakat bu girişim faaliyetlerinin başarılı olması noktasında bu kaynakların tek başlarına yetersiz kalacaklarıdır. Bu yaklaşım göçmen girişimcilik faaliyetleri açısından çeşitli fırsatlar yaratabilen ya da önemli dezavantajlar yaratma potansiyeline de sahip unsurlar arasında göçmen olarak bulunulan ülkedeki siyasi ve ekonomik koşulları da eklemektedir (Hall, 1999:26).

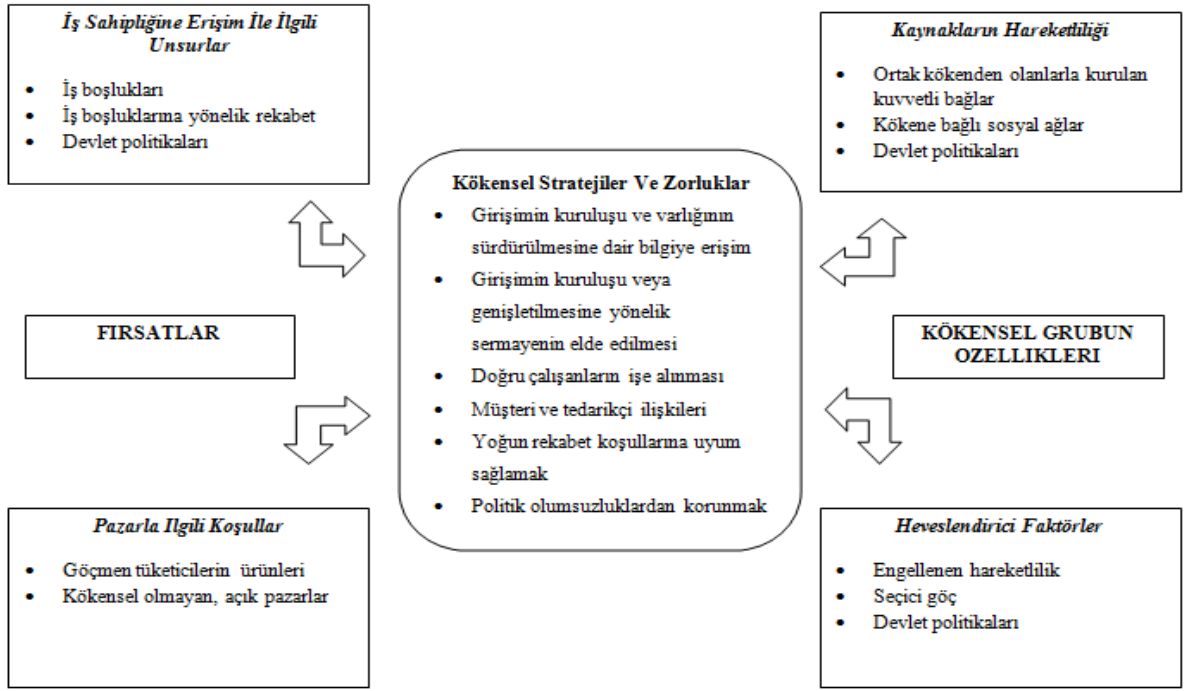
2.4.3. Etkileşim Modeli

Bu yaklaşım hem arz tarafı hem de talep tarafı yaklaşımı bütünleştirmektedir. Valdez (2003:5)'e göre bu modelin 3 temel saçı ayağı bulunmaktadır:

- Göçten öncesine dair özellikler
- Göçe dair koşullar
- Göçten sonrasına dair özellikler

Göç öncesine dair özelliklerin içerisinde göç etmeden önce bireyin sahip olduğu yetenekler, mesleki tecrübe ve girişim ile ilgili tutumu gibi unsurlar yer almaktadır. Göçe dair koşullar arasında ise göç faaliyetinin geçici ya da kalıcı olarak yapıyor oluşu gibi sosyo ekonomik koşullar bulunmaktadır. Göçten sonrasına dair özelliklerin kapsamında ise göçmen bireyin göç öncesinde sahip olduğu yetilere göç edilen ülke toplumunun verdiği değer ve bu değer seviyesine bağlı olarak göç eden bireyin karşısına çıkacak potansiyel fırsatlar yer almaktadır. Etkileşim modelini yapısı Şekil 6'da yer almaktadır.

Şekil 6:Etkileşim Modelinin Yapısı

Kaynak: Waldinger vd., 1990:5

2.4.4. Karma Yerleşiklik Yaklaşımı

Bu yaklaşım etkileşim modelinde ortaya konulan bütünleşmeyi biraz daha ileri boyuta taşımayı amaçlamaktadır. Bu bakış açısında göçmen girişimcilik faaliyetleri ile göç edilen ülkenin kurumsal, siyasi ve sosyo ekonomik alt yapıları arasındaki etkileşim seviyesi dikkate alınmaktadır. Yani bu noktada göçmen girişimcilerin göç ettikleri ülkelerde edindikleri sosyo ekonomik konumun tüm bu unsurların bütünleşik bir şekilde ele alınması sonucunda değerlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır (Kloosterman ve Rath, 2001:191).

2.4.5. Sahiplik Modeli

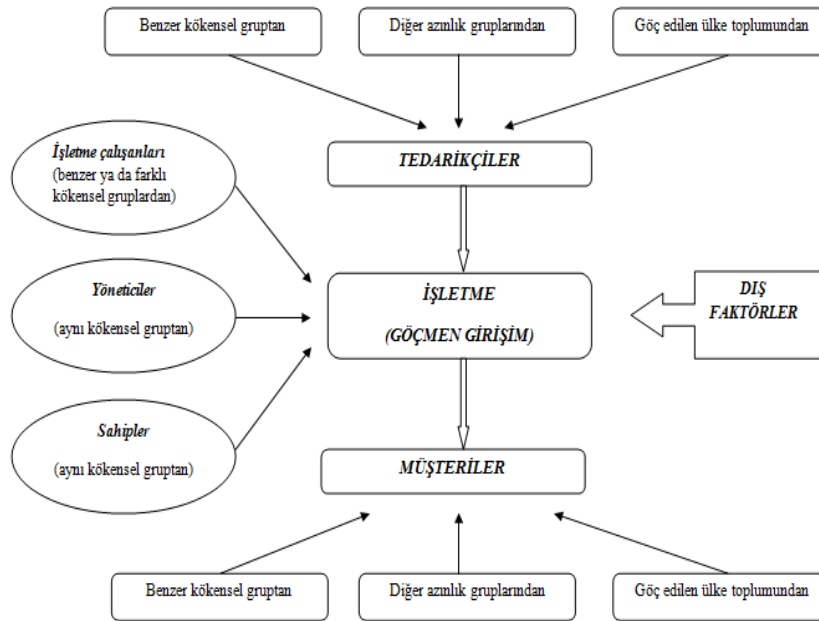
Göçmen girişimcilik adından da anlaşılacağı gibi göçmen konumundaki bireylere ya da çeşitli etnik gruplara üye olan bireylere yönelik iş sahipliğidir. Sahiplik boyutunda bu kavramın herhangi bir girişimin en az %51'ne sahip olmaya denk geldiğini belirtmek önemlidir (Valdez, 2003:4).

Sahiplik modelinin kapsamında benzer kökensel gruplardan yer alan göçmen girişimcilerin sahip olduğu küçük ya da orta büyüklükteki işletmeler, meslek grupları ve

bu bireylerin ekonomik olarak katkıda buldukları örgütsel yapılar yer almaktadır (Volery, 2007:30). Bu açıdan bakıldığında köken merkezli ya da etnik ekonominin kapsamının da benzer köken gruplarında bulunan girişimciler, bu girişimlerin çalışanları, bu kişilerin akrabalarından oluştuğu söylenebilmektedir (Yavuzcan, 2007:45).

Strüder (2003:6)'in sahiplik modeli açısından göçmen girişimcilik kavramına bakış açısı kısaca şöyledir; “ göçmen girişim olarak nitelendirilebilecek yapılarda çalışanlar benzer kökensele gruplardan ya da farklı kökensele grupların mensuplarından oluşabiliyorken, bu girişimlerin sahipliklerinde ya da yönetici konumlarında benzer kökensele gruptan bireyler bulunmaktadır. Bunların yanı sıra göçmen girişimcilik faaliyetlerinin tedarikçileri, müşterileri hem benzer kökensele gruplardan hem de farklı kökensele gruplardan bireyler olabilmektedir. Şekil 7’de göçmen girişimcilik sahiplik modelinin unsurları yer almaktadır.

Şekil 7: Göçmen Girişimcilikte Sahiplik Modelinin Unsurları

Kaynak: Strüder, 2003:6

2.5. BİR SÜREÇ OLARAK GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK

Göçmen girişimcilik göç alan ülke ekonomileri için kapsamlı bir şekilde ele alınması gereken önemli bir ekonomik kavramdır. Bir süreç olarak göçmen

girişimciliğin tutarlı ve isabetli bir şekilde değerlendirilebilmesi için göçmen bireyleri girişimciliğe yönlendiren faktörlerin ve göçmen girişimcilerin bu süreçte karşılaştığı sorunların dikkate alınması çok önemlidir.

Strüder (2003:9) göçmen girişimcilik faaliyetlerinin aşamalarını 4 grup altında incelemiştir.

- Pazara ya da ilgili piyasaya giriş olarak da adlandırılabilcek ilk aşamada göçmen girişimciler çoğunlukla kökensel unsurlara yoğunlaşırken, girişimcilerin iktisadi uzmanlaşma seviyeleri ise göreceli olarak daha düşüktür.

- Kökensel konumlanma olarak da adlandırılabilcek ikinci aşamada göçmen girişimciler açısından kökensel ve konumsal unsurlara yoğunlaşma seviyesi st düzeydedir. Sadece kökensel konumlama yönelme durumu sayesinde göçmen girişimciler yerel pazara dair rekabetten mümkün olduğu kadar korunmuş olur. Bu aşamada pazarın büyüklüğünün yüksek olduğu ve kökensel uzmanlaşmanın da daha kolay olduğu söylenebilmektedir.

- nc aşamada devreye kökensel nişlere yönelik aracı pazarlar girmektedir. Bu pazarlar sayesinde kökensel ya da etnik olarak nitelendirilebilecek ürünlerin büyük insan gruplarına ya da poplsyonlara ulaşması mümkün hale gelmektedir. Bu aşamanın en önemli özelliği pazarların artık sadece kökensel blęe ile sınırlı olmaktan çıkıp daha da büyümesidir.

- Dördüncü ve son aşamada ise iktisadi uyum aşamasıdır. Büyük kitlelere ulaşmak adına kaçınılmaz olan iktisadi uyum faaliyetlerinin sonucunda farklı kökenlere sahip müşteriler de hedeflenmeye başlanır. Bu aşamanın en önemli noktası girişimcilerin kökensel yapılarından sıyrılarak daha genel müşteri kitlelerine hitap eder hale gelmeleridir. Böylece göçmen girişimcilerin g edilmiş olan ülkeye dair iktisadi entegrasyonları da sağlanmış olur.

2.5.1. Göçmen Girişimciliğe Yönlendiren Faktörler

Bireyleri göçmen girişimciliğe yönlendiren faktörler arasında göçmen bireyin güdüsel ve karakter özelliklerinden oluşan psikolojik faktörler, girişimcilik ile ilgili altyapı unsurlarından oluşan sosyolojik faktörler, g edilmiş olan ülkeye dair ekonomik koşullar ile teknolojik ilerlemelerden oluşan ekonomik faktörler şeklinde gruplamak mümkündür. Daha genel bir bakış açısından ise göçmenlerin girişimcilik

faaliyetlerimi çoğunlukla içinde buldukları ekonomik koşulları iyileştirmek ve geliştirmek üzere bir yol olarak kullandıkları söylenebilmektedir (Jansen vd., 2003:13).

Göçmenleri bir girişim kurarak işveren olmaya yönlendiren temel motivasyon faktörleri arasında olumlu ya da olumsuz özellikte bir çok unsur sayılabilir. Göçmenlerin karşılaştıkları sosyal ayrımcılığa dair davranışlar, pazarlarda yeterince yer alamama durumu, işsizlik gibi yapısal faktörler, bazı değerler, aynı kökense gruplar arasındaki bağıllık, sadakat ve işbirlikleri gibi kültürel faktörler bunlardan bazılarıdır.

Göçmen bireylerin göç ettikleri toplumlar içerisinde yaşadıkları sosyal dışlanma, ayrımcılık, eksik eğitim alma, yüksek işsizlik seviyeleri gibi zorluklar çoğunlukla göçmenleri girişimciliğe ve kendi işlerini kurmaya yönlendirmektedir (Levent ve Nijkamp, 2006:5).

Göçmen girişimciler kimi zaman hali hazırda girişimci olarak göç edebilecekleri gibi göç ettikleri ülkelerin imkânları sayesinde de girişimcilik faaliyetlerine başlayarak göçmen girişimci vasfını kazanabilmektedir. Özellikle gittikleri yeni ülkelerde kendi kültürlerinin varlığını korumaya dönük arzuları göçmen girişimcilerin yerel girişimcilere göre uygun pazarları görebilmelerine ya da yeni pazarlar oluşturmalarına yardımcı olabilmektedir (Kloosterman ve Rath, 2003:194).

Bunun yanı sıra göçmenlerin sermaye, özel bilgi, yetenek ya da sosyal sermaye gibi unsurların yardımıyla göç edilen ülkelere daha güvenli bir şekilde ya da daha özgüvenleri yüksek bir şekilde yenilikçi eylemler içerisine girerek girişimci vasfını yakalayabilmektedir. Ayrıca göçmenler göç ettikleri ülkede doğal bir şekilde fazladan çalışma zorunluluğu hissederek beraber göç ettikleri ya da kendi ülkelerinde bıraktıkları bireyleri özellikle finansal olarak destekleme eğilimi içerisine girmektedir. Bu durumda göçmen girişimcilik açısından tetikleyici bir unsur olmaktadır (Rath, 2002:7).

2.5.2. Göçmen Girişimcilerin Karşılaşmak Durumunda Kaldığı Sorunlar

Göçmenliğin ve devamında göçmen girişimcilik faaliyetlerinin geleceğe dönük olarak da başarılı olabilmesinin yolu göçmenlerin göç edilen ülkelerin toplumlarına entegre olabilmelerine ve o ülke toplumu tarafından takdir görmeleri çok önemlidir (Heilbrunn vd., 2010:1). Ekonomik açıdan entegrasyonun sağlanmasına dair süreçlerde karşılaşılan bazı sorunlar şöyle sıralanabilir (Bogan ve Darity, 2008:2004; Jansen vd., 2003:13; Georgerakos ve Tatsiramos, 2009:169).

- Göç edilen ülkenin pazarlarının rekabet seviyelerinin çok yüksek oluşu
- Göç edilen ülkenin makroekonomik çevresinden kaynaklanan ve piyasaları etkileyen sorunlar

- Göç edilen ülkede ilgili kökensele gruplarına dair sosyal ağ eksiklikleri
- Deneyim ile ilgili eksiklikler
- Farklı toplumlar arasında zihniyet açısından var olan önemli farklılıklar
- Göç edilen ülkenin çalışma piyasası içerisinde uygun iş imkânlarının kısıtlı oluşu
- Dil ile ilgili sorunlar
- Kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunlar
- Göçmen bireylere yönelik göç edilen ülkede var olan önyargılar
- Eğitim seviyesi ile ilgili sorunlar
- Irkçılık
- Dinsel farklılıklardan kaynaklanan sorunlar

2.5.3. Göçmen Girişimcilik Üzerinde Etkili Olan Kaynaklar

Göçmen girişimcilerin göç ettikleri ülkelerde bir fikri ekonomik ya da sosyal açıdan başarıya götürebilmeleri amacıyla kullandıkları temel unsurlar sermaye ya da kaynak gibi kavramlarla ifade edilebilmektedir. Kaynak olarak nitelendirilen bu unsurlar göç edilen ülkelerde göçmen girişimcilerin karşılaşacakları engellerin aşılmasında kullanılan araçlardır. Bu kaynaklar arasında kökensele ve sosyal sermaye, kökensele işgücü, kökensele finansal kaynaklar, kültürel sermaye sayılabilmektedir (Ojo, 2013:50).

- Sosyal sermaye göçmen işçi konumundaki birey ile işvereni arasında karşılıklı güven ilişkisini temel alan ilişki ağlarında ortaya çıkmaktadır. Göç edilen ülkede göçmen girişimcilik faaliyetini gerçekleştirecek bireyin hali hazırda sahip olduğu sosyal sermaye bilgi elde etme, ucuz iş gücüne ulaşma, itibar sağlama, sosyal desteği kazanma, finansal kaynaklar elde etme gibi avantajları sayesinde girişimin başlama aşamasındaki pek çok maliyeti düşürebilmektedir (Ojo, 2013:52).

- Kökensele işgücü göç edilen ülkede girişim faaliyetinde bulunan bireylerin dışında kalan diğer göçmenlerin oluşturduğu ve özellikle girişimin büyüme aşamasında önemli ihtiyaçlarına cevap verebilme gücüne sahip bir kavramdır. Girişimin belirli bir

seviyenin üzerine çıkması noktasında göçmen girişimcinin aile fertleri ya da benzer kökenden gelen potansiyel işgücü unsurları sayesinde daha ucuz işgücüne ulaşarak, daha ucuz ürün ve hizmet üretebilme şansına sahip olmasını sağlamaktadır (Altınay ve Altınay, 2008:32).

- Kökensel Finansal Kaynaklar göçmen girişimcinin elinde olan ya da erişimine açık durumda olan finansal kaynakların bir bütünüdür. Bir girişimin başarıya ulaşabilmesi için gerek kuruluş aşamasında gerek devam eden süreçlerde ortaya çıkması olası risklerin ortadan kaldırılabilmesi için ilave finansal kaynaklar gerekebilmektedir (Rettab, 2001:14). Özellikle göç edilen ülkede banka kredileri gibi finansal kaynaklara erişimde zorluk yaşamaları olası konumda olan göçmen girişimcilerin genellikle bu anlamda başvurdukları yol aileleri, akrabaları ya da benzer kökene sahip kişilerin çalıştığı finansal kurumlar olmaktadır. (Ram ve Jones, 2008:67).

- Kültürel Sermaye bir anlamda belirli bir grubun girişimciliğe dair yeteneklerini zenginleştirmeye yarayan yaklaşım ve tutumlarıdır. Bu yaklaşım ve tutumların özünde bireyin ekonomik özerkliğini sağlama güdüsü yer almaktadır (Rettab, 2001:14).

2.6. GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK ALANINDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Göçmen girişimcilik alanında yapılan çalışmalar şöyle sıralanabilir:

- Waldinger (1984:70) New York'taki giyim sektöründe çalışan ve kökenleri Kolombiya, Ekvator, Dominik Cumhuriyeti gibi Latin Ülker olan girişimciler üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada bu girişimcilerin yerel rakiplerine göre daha yüksek başarı gösteriyor olmalarının sebebinin özellikle ailelerinden destek aldıkları güçlü insan kaynağı olduğunu saptamıştır.

- Sanders ve Nee (1996:248) çalışmalarında yine New York'ta Asya kökenli ve kendi işini yürüten göçmen girişimcilerin aile yapılarının, beşeri sermaye özelliklerinin, sosyal konumlarının bu bireylerin girişimcilik eğilimleri üzerinde etkilerini araştırmışlardır.

- Basu ve Altunay (2002:392)'ın araştırmalarının odağında göçmenlerin girişimcilik faaliyetleri ile kültür ve girişimcilik etkileşimi yer almaktadır. Bu çalışmada çeşitli Doğu Afrika ülkelerinden, Türkiye ve Kıbrıs'tan gelip Londra'da çeşitli ölçeklerde işletmeler kuran göçmen girişimcilerin kültürel değerlerinin girişimcilik davranışlarına etkisi araştırılmıştır.

- Masurel vd. (2002:259) çalışmalarında Hollanda Amsterdam'daki göçmen girişimcilerin başarılı koşullarını, informal ağlar, eğitim gibi faktörler üzerinden değerlendirmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre farklı kökenden gelen göçmen girişimciler için başarı koşullarının farklı olduğu ortaya konmuştur.

- Wahlbeck (2007:562) Finlandiya'daki göçmen girişimciler arasında gerçekleştirdiği araştırmasının sonuçlarında Finlandiya'nın göçmen işçiliğe izin vermeyen ekonomik yapısının buradaki göçmenleri kendi işlerini kurmaya sevk ettiğini saptamıştır.

- Vinogradov ve Gabelko (2010:478) çalışmalarında Norveç'te kendi işlerini yürüten Rus göçmen girişimcilerin özellikleri ile yerel işçilerin özelliklerini karşılaştırmıştır. Araştırmalarının sonucunda göçmenler arasındaki girişimcilik eğiliminin yerel halktan yüksek olduğu sonucunu elde etmişlerdir.

- Fatoki ve Patswawairi (2012:141) araştırmalarında Güney Afrika'da kendi işini yürüten göçmen girişimcilerin girişimcilikle ilgili motive edici faktörlerini ve bu faktörlerin girişimcilik performansı üzerindeki etkisine değinmişlerdir.

- Matricano ve Sorrentino (2014:10) İtalya'da işletme sahibi olan Ukraynalı göçmen girişimcilerin motivasyon faktörlerini araştırdıkları çalışmalarında göçmen girişimciliğe dair çekme faktörleri arasında başlangıç sermayesi, benzer kökenden bireyleri istihdam edebilme, aynı kökenden tedarikçilere erişim sağlayabilme, benzer kökenden müşteri ağına sahip olma gibi faktörleri çekme faktörleri olarak saptarken, iş bulma zorluğu, işyerinde ayrımcılığa maruz kalma gibi faktörlerin de itme faktörleri olarak değerlendirilebileceğini ortaya koymuşlardır.

- Ramadani vd. (2014:334) Makedonya'da yaşayan Arnavut girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerine yönelme nedenlerini sorguladıkları araştırmalarında ayrıca iş başarısı etkileyen faktörler üzerinde de durmuşlardır.

Göçmen girişimciliğe yönelik olarak gerçekleştirilen bazı çalışmalara ait detaylar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 9:Göçmen Girişimciliği Alanında Yapılmış Çalışmalar

Kaynak	Amaç	Bulgu
Nişancı, Zehra Nuray, “Göçmen Girişimcilik Üzerine: Pittsburgh’daki Türk Girişimciler”, <i>Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi</i> , X/1, 2015, s. 1-28.	ABD’de yaşayan türk kökenli göçmen girişimcilerin girişimcilik tiplerini ve girişimcilik davranışına etki eden faktörleri belirlemektir.	Göçmen Türk girişimcilerin girişimcilik davranışının ortaya çıkmasında başarıya ihtiyacının önemli olduğu, fırsatçı girişimci özellikleri taşıdıkları belirlenmiştir.
Nişancı, Zehra Nuray; Oğrak, Abdullah; Özmutaf, Nezih Metin, “Amerika’da Yaşayan Türk Kökenli Girişimcilerin Girişimcilik Nitelikleri Kapsamında Algıları: Pittsburgh Gıda Sektöründe Bir Araştırma”, <i>Kastamonu Üniversitesi İİBF Dergisi</i> , 10, 2015, s. 28-44.	Amerika’da Pittsburg’da yaşayan 30 Türk girişimcinin girişimcilik algılarını, girişimcilik farkındalıklarını, bilinç seviyelerini ve girişimciliğe dair yargılarını ortaya koymak amaçlanmıştır.	Girişimcilerin yönetsel algı, işe yönelik algı ve temel girişimcilik algısı gibi faktörleri önemli buldukları tespit edilmiştir. Yönetsel algı ve işe yönelik algı arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur. Erkek girişimciler kadın girişimcilere göre yönetsel algı faktörüne daha çok önem vermektedir.
Kayalar, Murat; Yıldız, Savaş, “Uluslararası Göç Sonrası Ortaya Çıkan Girişimcilik Türleri”, <i>Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi</i> , XXII/1, 2017, s. 55-62.	Doktora tezinden yararlanarak yapılan çalışmada göçmen girişimcilerin faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan girişimcilik türleri belirlenmiştir.	Göçmen girişimcilerin faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan girişimcilik türleri ve alanda yapılan çalışmalar incelenmiştir.
Taş, Ali; Çitçi, Umut Sanem, “Göçmen Girişimcilerin Girişimsel Yolculukları: Türkiye’deki Balkan Girişimciler”, 1. Uluslararası Balkanlarda Tarih ve Kültür Kongresi, 10-16 Mayıs, 2009, Priştine, Kosova.	Türkiye’de yaşayan Balkan göçmeni girişimcilerin girişimcilik sürecini, girişimci özelliklerini ve girişimcilik sürecinin yaşamları üzerindeki etkilerini belirlemektir.	Balkan göçmeni girişimcilerin kendilerine has olan girişimci özellikleri, iş ve mesleki bilgileri ve sahip oldukları kaynaklar başarılı girişimci olmalarını sağlayan unsurlardır.
Kundak, Seda; Baycan Levent, Tüzin, “İsviçre’nin Girişimci Türkleri”, Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Kongreler Dizisi:11, 2006, s. 405-417.	Amaç İsviçre’deki Türk girişimciliğini; girişimcilerin özellikleri, etkili olunan sektörler, girişimciliğe motive eden faktörler, işgücü ve müşteri profilleri ve girişimcilikteki başarı seviyesi temelinde tespit etmektir.	Kendi işine sahip olmak temel motivasyon kaynağı olurken ücretli işlerden girişimciliğe geçişin de yaygın olduğu bulunmuştur.

Bu tablodan da anlaşıldığı gibi göçmen girişimcilik alanında yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır.

2.7. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİĞİN DURUMU

Göçmen girişimciliğin farklı ülkelerdeki konumunun ve durumunun doğru anlaşılması göçmen girişimciliğin bugününün ve geleceğinin değerlendirilebilmesi açısından çok önemlidir. Farklı kültürlerle, farklı ekonomik yapılara ve tarihsel geçmişe sahip ülkelerdeki göçmen girişimcilik faaliyetlerinin değerlendirilebilmesi adına Danimarka, Almanya, İtalya gibi Avrupa ülkeleri ile ABD, Kanada gibi Avrupa kıtasının dışındaki ülkelerin incelenmesi de yerinde olacaktır.

2.7.1. Danimarka'da Göçmen Girişimcilik

Andersson ve Wadensjo (2006:12)'nin çalışmalarına göre, batı harici ülkelerdeki göçmenler, girişimciler arasında fazlasıyla temsil edilirken, Danimarka'da göçmenler nüfusun %6'sını oluşturmaktadır. Göçmen girişimci oranı %5,1'dir ve özellikle batı harici ülkelere gelen göçmenler yerlilerden daha yüksek girişimci olma olasılığına sahiptir.

Ancak, girişimcilik oranı Danimarka'dan gelen göçmenler arasında en yüksektir (Bunların çoğunluğunu çiftçiler oluşturur). Danimarka'daki girişimci göçmenlerin çoğunun restoran ya da otel işlettiği görülmektedir. Girişimci göçmenlerin %38'i bir otel ya da restoran işletirken, yerlilerin ancak %2,8'i bu işi yapmaktadır.

Kiralama işinde de göçmenlerin payı %34 oranındadır. Diğer endüstrilerde yerli ve göçmen oranı daha eşit olarak dağılmaktadır. Danimarka'da göçmen girişimcilerin geliri yerli girişimcilere daha düşüktür. Bu durum göçmenlerin girişimci olmak çok fazla zorlukla karşılaştığı gerçeğini açıklamaktadır.

2.7.2. Almanya'da Göçmen Girişimcilik

Kanas vd. (2009:181)'nin çalışmalarına göre, Almanya'daki göçmen girişimciler, beşeri sermayeye, yaşa, göçten bu yana geçen yıllara, ailelerin geçmişi özelliklerine, ev sahipliğine ve yaşam alanlarına göre kendiliğinden seçilirler. Bilinmektedir ki, göçmen girişimcilik seçimi kuşaklar arası bağlantı ve ayrıca finansal endişelere bağlıdır. Göçmenler çok iyi maaş alsalar bile ayrımcılığa maruz kaldıkları için girişimciliğe itilmektedir.

En genç çalışanlar bir işverene bağlı çalışırken, yaşlı çalışanlar kendi işlerine sahiptir. Göçmenlerin ülkede kalma süreleri de girişimciliği etkileyen bir faktördür. Bir göçmen ülkede uzun kalacaksa girişimciliğe fakat kısa süre kalacaksa işveren yanında istihdam etmeye yönelmektedir. Serbest piyasada göçmeler Almanlardan daha az paya sahiptir. Almanların girişimcilik oranı %84'tür. Göçmenler arasında, Türkler %24 ile en yüksek işsizlik oranına sahiptir. Bir işveren yanında çalışan Türk oranı %12 iken, girişimcilikte bu oran sadece %4'tür (Kanas vd., 2009:204)

2.7.3. İtalya'da Göçmen Girişimcilik

İtalya, Fordist dönem sonrası geçiş sürecinin ortasında göç alan bir ülke haline gelmiştir ve göç, yıllar boyunca İtalyan toplumunun ve işçi piyasasının yapısal bir özelliği haline almıştır. Quassoli (2004:1176)'nin çalışmasına göre, ekonomideki yeniden yapılanma, sanayi üretiminin merkezden uzaklaştırılması ve iç göçün neden olduğu işgücü piyasasındaki değişiklikler İtalya'daki yabancı iş gücünü etkilememiştir.

Bu dönüşümler, hâlihazırda var olan yeraltı ekonomisinin özelliklerini güçlendirerek, kayıt dışı istihdamı ve kısmen parçalanmış bir işgücü piyasasıyla yüz yüze kalan göçmenleri kısmen veya tamamen kullanan küçük işletmelerin ve el sanatları dükkânlarının büyümesini sağlamıştır.

2.7.4. ABD'de Göçmen Girişimcilik

Amerika Birleşik Devletleri'nde, göçmen kökenli kişiler, doğma büyüme ABD'lilere göre 2 kat daha fazla girişimci olma ihtimaline sahiptir. Bu göçmen girişimciler, toplam girişimci sayısı içinde %27,5'lik bir nüfusu temsil etmektedirler ve ülke içindeki nüfusunda ancak %13'lük bir kısmını oluşturmaktadırlar. Bu doğrultu da, ABD'de 2006 – 2012 yılları arasında başlatılmış olan tüm teknoloji ve mühendislik şirketlerinin dörtte birlik bölümünde en az bir göçmen ortak olarak bulunmaktadır (Global Entrepreneurship Report, 2012:23).

Bu durum sadece Amerika için geçerli değildir. 69 ülkede göçmen nüfusun yerel vatandaşlara göre özellikle büyümeye odaklı sektörlerde çok daha yoğun girişimcilik aktiviteleri içerisinde buldukları ortaya konulmuştur. Bu fenomenin ortaya çıkmasında itici güçlerin ayrımcılık ve yerleşilen ülkede sergilenen ırkçılık olabileceği araştırmalarla ortaya konmuştur. Genel itibariyle, girişimci ruhlu bireyler çoğunlukla

göç etmeye daha meyilli olmakta ve göç edilen ülkeler de çoğunlukla bu yüksek motivasyonlu, kabiliyetli kişileri kabul etme konusunda oldukça esnek göçmen yasalarına sahip olmaktadır. Buna ek olarak, iş bulma konusunda göçmenlerin yaşadıkları ayrımcılık sorunları da bu bireyleri kendi işlerini kurmaya yönelten sebepler arasında sayılmaktadır (Global Entrepreneurship Report, 2012:19).

2.7.5. Kanada’da Göçmen Girişimcilik

Kanada’da şirket kuruluşlarında zorunlu olan bir minimum sermaye sınırlaması yoktur. Ancak, göçmenlik hakkı elde edildikten sonra 3 yıl içerisinde bir iş yeri kurmak veya mevcut bir iş yerine ortak olmak suretiyle, aşağıdaki finansal kriterlerden en az ikisini 1 yıl boyunca yerine getirmek gereklidir. Yapılacak yatırım, Kanada ekonomisine katkıda bulunmalı ve istihdam sağlamalıdır.

Kanada Girişimci Göçmenler şu hakların tümüne sahiptir (Hugo,2008:41):

- Kanada vatandaşlarının sahip olduğu hakların aynısını göçmenlere de sağlayan Kanada göçmenlik hakkıyla sadece Kanada içerisinde kalmayıp ABD, Kanada ve Meksika’nın katılımıyla oluşan Kuzey Atlantik Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) sayesinde, her üç ülkenin de bulunduğu ortak Pazar içerisine girilmiş olunur.
- Elde edilen, hayat boyu Kanada’da oturma, yaşama, çalışma hakkının yanı sıra, çifte vatandaş konumu ile Kanada pasaportu alabilme imkânı da tüm aile fertlerine sağlanmaktadır.
- Kanada dünyanın en gelişmiş ekonomilerinden birine sahiptir, aynı zamanda bir G8 ülkesidir. Bu ülkeler içerisinde bütçe fazlası veren sadece Kanada’dır. Yatırım tutarının ve işletme maliyetlerinin (kira, elektrik, vergi, ulaşım) düşüklüğünden dolayı, oldukça önemli bir cazibe merkezidir.
- Kanada’da yeni göçmen olarak yaşama hakkını elde eden kişilerin, beş yıl süre boyunca Kanada bankalarından elde ettikleri finansal kazançları vergiden muafır.
- Girişimcilik süreci içerisinde, Kanada bankalarından çok düşük faizli orta ve uzun vadeli kredilerden, aynı Kanada vatandaşlarının yararlandığı gibi faydalanılabilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇMEN GİRİŞİMCİLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİK ALGILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Göç ve göçmenlik son dönemde dünyanın pek çok bölgesinde ciddi bir biçimde kendini göstermekte ve özellikle ülkemizin içinde bulunduğu coğrafya açısından da son derece önem taşımaktadır.

Günümüz küresel ekonomileri içerisinde girişimcilik faaliyetlerinin önemli bir yer tuttuğu, özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından ekonomik kalkınmanın temel unsurları arasında yer aldığı bilinmektedir. Girişimciler gibi göçmen girişimciler de, istihdamın arttırılmasında, işsizliğin önlenmesinde, ekonomik krizlerin neden olduğu sorunların çözümünde, kültürel zenginliğin küresel boyuta taşınmasında ve insanlık refahının yükseltilmesinde kilit bir rol oynamaktadırlar.

Ekonomik büyüme ve gelişmenin temelini oluşturan faktörlerden biri olan göçmen girişimciliğin, Türkiye’de çok az sayıda araştırmaya konu olması, göçmen girişimciliğin tez konusu olarak seçilmesinde etkili olmuştur. Ayrıca Türkiye’de faaliyet gösteren göçmen girişimcilerin, kişilik özelliklerinin ve algılarının ortaya konmasının literatüre katkı koyacağı ve aslında ülkemiz açısından bir ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle araştırmanın amacı, göçmen girişimcilerin kişilik özelliklerinin ve göçmen girişimciliğe ilişkin algılarının ortaya konmasıdır. Araştırma kapsamında girişimcilik, göç, göçmenlik ve göçmen girişimcilik detaylı bir biçimde ele alınmaktadır. Böylece, her tür değişme ve gelişme ile ilişkilendirilebilecek bu kavramların anlaşılmasına katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Bilindiği üzere, kurulan işletmelerin çoğunlukla başarısız duruma düşmelerinin, genellikle girişimcilerin sahip olmaları gereken kişilik özelliklerine sahip olmamaları ile ilişkilendirildiği ve başarısızlığın temel sebebinin girişimciler olduğu ifade edilmektedir (Lischeron; Aktaran Kinay, 2006:8). Örneğin, yeniliklere açık olmayan bir girişimcinin başarılı olamayacağı açıktır. Bu noktada göçmen girişimcilerin kişilik özelliklerinin, girişimcilik ve göçmen girişimcilik algılarının ortaya konmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma sonuçları ile Türkiye’de faaliyet gösteren göçmen girişimcilerin kişilik özellikleri ve algılarına ilişkin bulgular ortaya konabilecektir.

3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada bilimsel araştırma veri toplama yöntemlerinden anket kullanılmıştır. Uygulanan anket, iki temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, demografik sorulardan oluşmuştur. İkinci bölüm, kişilik özellikleri, girişimcilik ve göçmen girişimcilikle ilgili önermeleri içeren üç kısımdan meydana gelmiştir. Anketin ilk bölümünde, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik, 15 sorudan oluşan bir sosyo-demografik soru grubu yer almaktadır. İkinci bölüm, göçmen girişimcilerin kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik 16 önermeden; girişimcilik algılarını belirlemeye yönelik 11 önermeden ve göçmen girişimcilikle ilgili algıları belirlemeye yönelik 8 önermeden olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Katılımcılara uygulanan anket formu Ek.1’de yer almaktadır. Önermeler 5’li Likert tarzında olup, 5 Kesinlikle Katılıyorum, 4 Katılıyorum, 3 Kararsızım, 2 Katılmıyorum ve 1 Kesinlikle Katılmıyorum şeklindedir.

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde SPSS 24.00 programı kullanılmıştır. Bu çalışmada güvenilirlik analizi olarak Alfa modeli (Cronbach Alpha Coefficient) kullanılmıştır. Güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 10’da gösterilmiştir. Araştırma modelindeki değişkenlerin ölçekteki sorularla aynı doğrultuda ayrıştığının tespiti yani yapı geçerliliğini belirlemek için açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin analiz aşamasında, verilerin özelliklerine bağlı olarak tanımlayıcı analizler, ANOVA testi, bağımsız örneklem t testi, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi analizleri uygulanmıştır.

3.3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırma 2017 yılı içerisinde Türkiye’de yer alan çeşitli göçmen derneklerinin üyelerinden oluşan 205 katılımcı ile yürütülmüştür. Araştırmanın uygulama aşamasında İzmir ilinden daha yoğun veri toplanmıştır. Bunun nedeni İzmir’in en çok göç alan kentlerinden biri oluşunun yanı sıra il sınırları içerisinde aktif olarak faaliyet gösteren pek çok farklı göçmen derneğinin bulunuyor oluşudur.

3.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırmanın hipotezleri sırasıyla aşağıdaki gibidir:

H1: Göçmen girişimcilerin cinsiyete göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H2: Göçmen girişimcilerin cinsiyete göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H3: Göçmen girişimcilerin cinsiyete göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.

H4: Göçmen girişimcilerin cinsiyete göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.

H5: Göçmen girişimcilerin cinsiyete göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.

H6: Göçmen girişimcilerin medeni duruma göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H7: Göçmen girişimcilerin medeni duruma göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H8: Göçmen girişimcilerin medeni duruma göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.

H9: Göçmen girişimcilerin medeni duruma göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.

H10: Göçmen girişimcilerin medeni duruma göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.

H11: Göçmen girişimcilerin doğum yerine göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H12: Göçmen girişimcilerin doğum yerine göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H13: Göçmen girişimcilerin doğum yerine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.

H14: Göçmen girişimcilerin doğum yerine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.

H15: Göçmen girişimcilerin doğum yerine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.

H16: Göçmen girişimcilerin doğum yılına göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H17: Göçmen girişimcilerin doğum yılına göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H18: Göçmen girişimcilerin doğum yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.

H19: Göçmen girişimcilerin doğum yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.

H20: Göçmen girişimcilerin doğum yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.

H21: Göçmen girişimcilerin eğitim alanına göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H22: Göçmen girişimcilerin eğitim alanına göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H23: Göçmen girişimcilerin eğitim alanına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.

H24: Göçmen girişimcilerin eğitim alanına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.

H25: Göçmen girişimcilerin eğitim alanına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.

H26: Göçmen girişimcilerin işletme kuruluş yılına göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H27: Göçmen girişimcilerin işletme kuruluş yılına göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H28: Göçmen girişimcilerin işletme kuruluş yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.

H29: Göçmen girişimcilerin işletme kuruluş yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.

H30: Göçmen girişimcilerin işletme kuruluş yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.

H31: Göçmen girişimcilerin girişimcilik süresine göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H32: Göçmen girişimcilerin girişimcilik süresine göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H33: Göçmen girişimcilerin girişimcilik süresine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.

H34: Göçmen girişimcilerin girişimcilik süresine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.

H35: Göçmen girişimcilerin girişimcilik süresine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.

H36: Göçmen girişimcilerin çalışan sayısına göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H37: Göçmen girişimcilerin çalışan sayısına göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.

H38: Göçmen girişimcilerin çalışan sayısına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.

H39: Göçmen girişimcilerin çalışan sayısına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.

H40: Göçmen girişimcilerin çalışan sayısına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.

3.5. ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Araştırma Türkiye’de yer alan çeşitli göçmen derneklerinin üyelerinden oluşan 205 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı İzmir ilinden seçilmiştir. Zaman ve maliyet açısından İzmir ilinin tercih edilmesi araştırmanın önemli kısıtlarındandır.

3.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.6.1. Araştırmanın Güvenilirlik Analizine Dair Bulgular

Araştırmanın güvenilirlik analizlerinde Alfa Modeli Katsayısı (Cronbach Alpha Coefficient) kullanılmıştır. 0 ve 1 arasında değerler görülebilecek olan Alfa katsayısı ölçeklerde yer alan ifadelerin bir bütünlük içinde yer alıp almadığının ortaya konması açısından önemlidir. Alfa katsayısına göre ölçek güvenilirliği ile ilgili yapılabilecek saptamalar şunlardır (Kayış, 2014:405):

- $0,000 \leq \alpha \leq 0,40$ güvenilir değil,
- $0,40 \leq \alpha \leq 0,60$ güvenilirliği düşük
- $0,60 \leq \alpha \leq 0,80$ oldukça güvenilir
- $0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ yüksek derecede güvenilir.

Araştırmada kullanılan ölçeğe ait alt ölçeklerin Cronbach Alpha katsayılarına dair detaylar aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Araştırma kapsamında elde edilen ölçeklerin güvenilirlik analizi tabloda ifade edilmektedir. Kişilik özellikleri cronbach alpha coefficient değeri 0,867 yüksek derecede güvenilir, kişilik özelliklerinin alt boyutlarından yenilikçi birey 0,851; fırsatçı birey 0,837; risk alan bireyin cronbach alpha coefficient değerleri 0,721 olarak tespit edilmiştir. Girişimcilik özelliğinin cronbach alpha coefficient değeri 0,890, göçmen girişimcilik özelliğinin cronbach alpha coefficient değeri 0,798 olarak bulunmuştur (Tablo 10).

Tablo 10: Güvenilirlik Analizi

Alt Faktör Yapıları	Cronbach Alpha Coefficient
Kişilik Özellikleri	0,867
Yenilikçi Birey	0,851
Fırsatçı Birey	0,837
Risk Alan Birey	0,721
Girişimcilik Özelliği	0,890
Göçmen Girişimcilik Özelliği	0,798

3.6.2. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan göçmen girişimcilerin köken ülkeleri, doğum yılları, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumları, eğitim alanlarına göre dağılımı Tablo 14’de verilmiştir. Demografik bulgulara göre araştırmanın katılımcılarının köken ülkeleri incelendiğinde %48,8’inin çoğunluğun Bulgaristan kökenli olduğu, bu ülkeyi %23,4 ile Makedonya’nın izlediği, ilaveten %12,2’sinin Yugoslavya, %8,8’inin Yunanistan, %6,8’inin Suriye kökenli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların köken ülkelerinin tamamının belirli dönemlerde gerek zorunlu göçler, gerekse de savaş gibi koşullar nedeniyle ülkemize yoğun miktarda göç veren ülkelerden oluştuğu da söylenebilmektedir. Katılımcıların doğum yıllarına dair bulgular incelendiğinde %46,6’sının 1950-1960, %31,9’unun 1971-1980, %15,2’sinin 1961-1971, %6,4’ünün 1981-1990 yılları arasında doğduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların %65,9’u erkek, %34,1’i kadın girişimcilerden oluşmaktadır. Katılımcıların medeni durumlarına göre %87,8’inin evli, %11,2’sinin ise bekâr olduğu, boşanmış ve diğer seçeneğinin ise tüm katılımcıların %1’ine tekabül ettiği tespit edilmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde ise birbirine yakın bir eğitim durumu dağılımının söz konusu olduğu, eğitim durumu alternatiflerinin frekanslarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. İlk sırada %28,3 ile ilk-orta öğretim mezunları ile lisans mezunları yer alırken bu iki grubu %22,4 ile lise mezunları izlemektedir. Adayların %28,3’ünün lisans ve %21,0’ünün da ön lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların eğitim özelliklerinin genel olarak yüksek eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Toplamda %49,3’lük katılımcı grubunun ön lisans ve lisans mezunlarından oluştuğu saptanmıştır. Katılımcıların eğitim alanları incelendiğinde %31,7’sinin özel bir eğitim alanının olmadığı, % 28,3’ünün işletme alanında, %16,6’sının uygulamalı bilimlerde (meslek lisesinde), %15,1’inin mühendislik alanında, %8,3’ünün de diğer alanlarda eğitim aldığı gözlemlenmiştir (Tablo 11).

Tablo 11:Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Sosyo-Demografik Özellikler	Sıklık	Yüzde	
Köken Ülkeleri	Yugoslavya	25	12,2
	Bulgaristan	100	48,8
	Suriye	14	6,8
	Makedonya	48	23,4
	Yunanistan	18	8,8
Toplam	205	100,0	
Doğum Yılları	1950-1960	95	46,6
	1961-1970	31	15,2
	1971-1980	65	31,9
	1981-1990	13	6,4
Toplam	204	100,0	
Cinsiyet	Kadın	135	65,9
	Erkek	70	34,1
Toplam	205	100	
Medeni Durum	Evli	180	87,8
	Bekâr	25	11,2
Toplam	205	100,0	
Eğitim Durumları	İlköğretim	58	28,3
	Lise	46	22,4
	Ön lisans	43	21,0
	Lisans	58	28,3
Toplam	205	100,0	
Eğitim Alanları	Özel bir eğitim alanı yok	65	31,7
	Mühendislik	31	15,1
	İşletme	58	28,3
	Uygulamalı Bilimler	34	16,6
	Diğer	17	8,3
Toplam	205	100,0	

Araştırmada yer alan katılımcıların ülkemizde kurdukları girişimlerin kuruluş tarihlerine dair bulguların yer aldığı tablo 15’de yer alan verilere göre ülkemizde göçmen girişimcilik anlamında kurulan işletmelerin büyük kısmı %61,0’ı 2000 yılı sonrasında; %21,0’ı 1990 yılı öncesinde; %18,0’ı da 1991-2000 yılları arasında kurulduğu tespit edilmiştir (Tablo 12).

Tablo 12: Katılımcıların İşletmelerinin Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı

Yıllar	Sıklık	Yüzde
1990 öncesi	43	21,0
1991-2000	37	18,0
2000 sonrası	125	61,0
Toplam	205	100,0

Katılımcıların çalışma alanlarına göre dağılımı incelendiğinde, %74,2'sinin hizmet sektöründe, %23,9'unun sanayi ve %1,9'unun da tarım sektöründe yer aldığı görülmektedir (Tablo 13). Katılımcıların çalışma alanlarının büyük çoğunluğunun hizmet sektörünün oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 13: Katılımcıların Çalışma Alanlarına Göre Dağılımı

Çalışma Alanları	Sıklık	Yüzde
Hizmet	152	74,2
Sanayi	49	23,9
Tarım	4	1,9
Toplam	205	100,0

Katılımcıların işlerini kurmadan önceki durumlarına göre dağılımı incelendiğinde, göçmen girişimcilerin %57,6'sı girişimcilik faaliyetlerine başlamadan önce özel sektörde çalışmaktadır; %42,4'ü işsiz ya da kendi işini yapmakta olduğu tespit edilmiştir (Tablo 14). Bu detay özellikle katılımcıları girişimci olmaya motive eden unsurların saptanmasında fikir sahibi olmak açısından da önemlidir.

Tablo 14: Katılımcıların İşlerini Kurmadan Önceki Durumlarına Göre Dağılımı

İş Durumu	Sıklık	Yüzde
İşsiz ya da kendi işi	87	42,4
Özel sektör	118	57,6
Toplam	205	100,0

Araştırmada yer alan katılımcıların %80,6'sı 5 yılın üzerinde bir süredir girişimcilik faaliyetlerini sürdürmektedirler. İlgili gruplar arasında ilk sırada %32,3'ü 5-

10 yıl arasında bir süredir girişimci olarak faaliyet göstermektedir. 1-5 yıl arasında girişimcilik yapan ise tüm girişimcilerin sadece %19,0'ını oluşturmaktadır (Tablo 15).

Tablo 14: Katılımcıların Girişimcilik Süresine Göre Dağılımı

Yıllar	Sıklık	Yüzde
1-5 yıl	39	19,0
5-10 yıl	65	32,3
11-20 yıl	54	26,9
21 yıl ve üzeri	43	21,4
Toplam	205	100,0

Göçmen girişimcilerin göç sebeplerine dair verilerin yer aldığı tabloya göre katılımcıların %79,0'ı özellikle çeşitli siyasi sebeplerle yaşanmış zorunlu göç hareketlerinin sonucunda ülkemize göç etmişlerdir. %21,0'lık bir kısım ise ülkelerinde yaşanan savaş ya da çeşitli büyük ekonomik zorluklar nedeniyle göçü tercih etmişlerdir (Tablo 16).

Tablo 15: Katılımcıların Köken Ülkelerinden Ayrılma Sebeplerine Göre Dağılımı

Nedenler	Sıklık	Yüzde
Zorunlu göç nedeniyle	162	79,0
Savaş veya köken ülke kaynaklı ekonomik sorunlar nedeniyle	43	21,0
Toplam	205	100,0

Göçmen girişimcilik faaliyetlerinin sürdürüldüğü işletmelerin çalışan sayıları incelendiğinde %45,7 işletmenin bünyesinde 10-49 kişi arasında bir çalışana sahip olduğu, bu grubu ise %42,1 işletmenin 9'a kadar çalışan sayısı ile izlediği görülmektedir (Tablo 17).

Tablo 17: Katılımcıların İşletmelerinin Çalışan Sayısına Göre Dağılımı

Çalışan Sayısı	Sıklık	Yüzde
0-9	83	42,1
10-49	90	45,7
50 ve üzeri	32	12,2
Toplam	205	100,0

Göçmen girişimcilerin faaliyetlerine başlarken önemli bir yer tutan faydalanılan sermaye unsurları incelendiğinde ise %64,9'luk bir kesimin işletmelerini kurarken kişisel borçlanmadan faydalandığı, %35,1'lik bir kesimin ise bunu aile desteği ya da miras yoluyla gerçekleştirdiği görülmektedir (Tablo 18).

Tablo 18: Katılımcıların İşletmelerini Kurarken Faydalandıkları Sermaye Kaynaklarına Göre Dağılımı

Sermaye Kaynakları	Sıklık	Yüzde
Aile Desteği/Miras	72	35,1
Kişisel Borçlanma	133	64,9
Toplam	205	100,0

Göçmen bireyleri girişimcilik faaliyetlerine yönlendiren, ya da bu faaliyetleri kolaylaştıran unsurların saptanması açısından ailede girişimcilik deneyimi olan bireylerin varlığının söz konusu olup olmadığı, araştırılması gereken bir başka detay olarak dikkat çekmektedir. Katılımcıların bu özellikleri incelendiğinde ise %56,6'sının ailelerinde herhangi bir girişimcinin bulunmadığı, %43,4'ünün ise ailesinde en az 1 girişimci bireyin daha bulunduğu görülmektedir (Tablo 19).

Tablo 19: Katılımcıların Ailelerinde Herhangi Bir Girişimcinin Bulunma Durumu Sorumluluklarına Göre Dağılımı

Ailede Girişimci Durumu	Bulunma	Sıklık	Yüzde
Girişimci olup olmaması	Var	89	43,4
	Yok	116	56,6
Toplam		205	100,0

Katılımcıların ailelerindeki girişimci bireye yakınlık derecesine göre dağılımı tablosundaki veriler ışığında %26,8 katılımcının ailesinden anne, baba, kardeş ya da eş gibi birinci dereceden yakın akraba statüsünde bir girişimcinin bulunduğu, %16,1'inin ise amca ya da kuzen gibi diğer akrabalarının girişimci faaliyetlerde bulunduğu, %57,1'inin ailesinde girişimcinin olmadığı görülmektedir (Tablo 20).

Tablo 16: Katılımcıların Ailelerindeki Girişimci Bireye Yakınlık Derecesine Göre Dağılımı

Yakınlık Derecesi	Sıklık	Yüzde
Yok	117	57,1
Birinci dereceden yakın akraba	55	26,3
Diğer akrabalar	33	16,1
Toplam	205	100,0

Katılımcıların girişimci faaliyetleri tercih etme sebeplerinin belirlenmesi girişimciliğe dair unsurların tutarlı ve isabetli bir şekilde değerlendirilebilmesi açısından önemlidir. Tablo 21’de yer alan katılımcıların girişimci faaliyetlerde bulunma nedenleri incelendiğinde %56,1’inin kendi işini yapma ya da kendi iş yerini işletme isteği ile girişimcilik faaliyetlerinde bulunmayı tercih ettiği, %27,8’inin ise gerek göç edilen ülke ekonomisine katkıda bulunmak gerekse de çeşitli pazarlara da yer alan ekonomik fırsatları fark etmiş olmaları gibi sebeplerle girişimcilik olarak tanımlanabilecek işletmeler kurdukları görülmektedir. İşsizliğin ise %16,1 oran ile bireyleri girişimciliğe yönlendiren bir başka unsur olduğu görülmektedir (Tablo 21).

Tablo 17: Katılımcıların Girişimciliği Tercih Etme Nedenlerine Göre Dağılımı

Nedenler	Sıklık	Yüzde
Kendi işini yapma isteği	115	56,1
Fırsatları fark etmek ve ülke ekonomisine katkı	57	27,8
İşsizlik	33	16,1
Toplam	205	100,0

Girişimcilik faaliyetlerinde bulunan bireylerin bu faaliyetleri sırasında karşılaştıkları ya da potansiyel olarak sıkıntı yaratacağını düşündükleri sorunların belirlenmesi de bir başka önemli konudur. Tablo 22’de yer alan verilere göre katılımcıların %51,7’si büyük kısmı göç hareketlerinin yoğunluğu nedeniyle özellikle göç alan bölgelerde baş gösteren artan nüfusa bağlı işsizlik oranlarının en büyük sorunu teşkil ettiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra ankete katılan adaylar için %26,3’ünün ülke ekonomisinde yaşanan sıkıntıların sorun oluşturduğunu veya oluşturacağını, %22,0’ının genç nüfusta görülen işsizlik ve yoğun bürokrasinin de diğer önemli sorunlar olarak ön plana çıktığını söylemek mümkündür (Tablo 22).

Tablo 18: Katılımcıların Türkiye’de Girişimciliğe Dair Gördükleri Sorunlara Göre Dağılımı

Sorunlar	Sıklık	Yüzde
Göç nedeniyle artan işsizlik	106	51,7
Genç nüfusta görülen işsizlik ve yoğun bürokrasi	45	22,0
Ekonomide yaşanan sorunlar	54	26,3
Toplam	205	100,0

3.6.3. Araştırmanın Tanımlayıcı Bulguları

Kişilik özellikleri ölçeği incelendiğinde katılımcıların ifadelerine “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” düzeyinde cevap verdikleri görülmektedir. Ölçek sorularının tanımlayıcı istatistiklerine bakıldığında, yenilikçi birey, fırsatçı birey ve risk alan birey boyutunda katılımcıların değişkenlerin tümüne genel olarak katılma eğiliminde oldukları görülmektedir (Tablo 23).

Tablo 19: Kişilik Özellikleri Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma

Kişilik Özellikleri Ölçeği	Ortalama	Standart Sapma
Yenilikçi Birey		
Motivasyonum genellikle yüksektir ve kolay bozulmaz.	4,39	0,52
Başkalarının aklına gelmeyen şeyleri düşünür, hayata geçiririm.	4,29	0,49
Yenilik yaratmada ve uygulamada başarılıyım.	4,29	0,49
Kendime büyük hedefler koyar, onlara ulaşmaya azim gösteririm.	4,06	0,79
Fırsatçı Birey		
Etkin iletişim kurma yeteneğim vardır.	4,18	0,58
Özerkliğe önem veririm.	4,28	0,51
Sürekli genişlemek isterim.	4,16	0,56
Fırsatları yakalayabilirim.	4,14	0,56
Bir pazara girerken yeni ürün ya da hizmetleri tercih ederim.	4,18	0,46
Rekabetçi, yarışmacı bir özelliğim var.	4,24	0,51
Risk Alan Birey		
Girişimci kelimesi beni tanımlar.	3,97	0,76
Risk almayı severim.	4,21	0,57

Girişimcilik ölçeği incelendiğinde katılımcıların ifadelerine “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” düzeyinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların genellikle dürüst ve güvenilir oldukları, yenilik ve değişimlere açık oldukları, katılımcı liderlik anlayışını benimsedikleri, gerektiğinde yetki devredebilme cesaretini gösterdikleri, kendi işlerini kurma eğiliminde oldukları görülmektedir (Tablo 24).

Tablo 20: Girişimcilik Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma

Girişimcilik Ölçeği	Ortalama	Standart Sapma
Dürüst ve güvenilir olmak, verdiği sözü yerine getirmek çok önemlidir.	4,56	0,52
Yenilik ve değişimlere açık olmak gerekir.	4,40	0,50
Katılımcı liderlik anlayışı tercihimdir.	4,35	0,56
Yetki devredebilme cesaretini göstermek gerekir.	4,35	0,48
Kendi işini kurarak gelecek garanti altına alınabilir.	4,24	0,59

Göçmen girişimcilik ölçeği incelendiğinde katılımcıların ifadelerine genellikle katılmadıkları görülmektedir. ‘Türkiye’de göçmen girişimcilik yeterince yaygındır’ ifadesine ankete katılan kişilerin çoğunluğu kesinlikle katılmadıklarını belirtmiştir. ‘Türkiye’de göçmen girişimciliğe yeterli destek sağlanmaktadır’ ifadesine ankete katılan kişilerin çoğunluğu katılmadıklarını belirtmiştir. ‘Türkiye’de Göçmen girişimciler arasında dayanışma bulunmaktadır’ ifadesine ankete katılan kişilerin katılmadıkları ve kararsız oldukları görülmektedir. ‘Türkiye’de Göçmen girişimciler yerli girişimcilerle aynı haklara sahiptir’ ifadesine ankete katılan kişilerin çoğunluğu katılmadıklarını belirtmiştir. ‘Türkiye’de göçmen girişimci olmak kolaydır’ ifadesine ankete katılan kişilerin çoğunluğu katılmadıklarını belirtmiştir (Tablo 25).

Tablo 21: Göçmen Girişimcilik Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma

Göçmen Girişimcilik Ölçeği	Ortalama	Standart Sapma
Türkiye’de göçmen girişimcilik yeterince yaygındır	1,65	1,11
Türkiye’de göçmen girişimciliğe yeterli destek sağlanmaktadır	1,90	0,90
Türkiye’de göçmen girişimciler arasında dayanışma bulunmaktadır	2,53	0,88
Türkiye’de göçmen girişimciler yerli girişimcilerle aynı haklara sahiptir	2,16	0,81
Türkiye’de göçmen girişimci olmak kolaydır	1,74	1,11

3.6.4. Faktör Analizine Dair Bulgular

Kişilik özelliklerine ilişkin açıklayıcı faktör analizi sonucunda KMO değerinin 0,828 olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu doğrultusunda, örneklem yeterliliğinin faktör analizi yapmak için “iyi derecede yeterli” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Bartlett küresellik testi sonuçları incelendiğinde, elde edilen ki kare değerinin anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2(55)=1133,230$; $p<0,05$). Bu doğrultuda, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların kişilik özelliklerini ölçmeyi amaçlayan ve 11 maddeden oluşan araç geliştirilmiştir. Bu çerçevede, aracın faktör desenini ortaya koymak amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. 3 alt boyut olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, tanımlanan bir faktörün, toplam varyansa yaptığı katkının yeterli olduğu görülmektedir. Tabloda görüldüğü üzere “**Kişilik Özellikleri**” varyansın %68,288’sini açıklamaktadır. Buna göre yenilikçi birey toplam varyansın %28,917’sini, fırsatçı birey %27,275’ini ve risk alan bireyin ise toplam varyansın %12,096’sını açıkladığı görülmektedir. Anket formunda yer alan katılımcıların kişilik özellikleri ve alt boyutlarının 0,721 ile 0,867 arasında değişkenlik göstermekte olup, iyi derecede güvenilirliğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 26: Kişilik Özelliklerine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler ve Maddeler	Açıklanan Varyans (%)	Öz Değer (Λ)	Faktör Yüğü
Yenilikçi Birey (α=0,851)			
Motivasyonum genellikle yüksektir ve kolay bozulmaz.			0,836
Başkalarının aklına gelmeyen şeyleri düşünür, hayata geçiririm.	28,917	5,046	0,819 0,778
Yenilik yaratmada ve uygulamada başarılıyım.			
Kendime büyük hedefler koyar, onlara ulaşmaya azim gösteririm.			0,767
Fırsatçı Birey (α=0,837)			
Fırsatları yakalayabilirim.			0,863
Bir pazara girerken yeni ürün ya da hizmetleri tercih ederim.	27,275	1,440	0,775
Etkin iletişim kurma yeteneğim vardır.			0,627
Sürekli genişlemek isterim.			0,625
Özerkliğe önem veririm.			0,599
Risk Alan Birey (α=0,721)			
Girişimci kelimesi beni tanımlar.			0,817
Risk almayı severim.	12,096	1,026	0,637
KMO = 0,828; $\chi^2(55) = 1133,230$; Bartlett Küresellik Testi (p) = 0,000; Açıklanan Varyans: 68,288 (α=0,867)			

Girişimcilik özelliğine ilişkin yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda KMO değerinin 0,741 olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu doğrultusunda, örneklem yeterliliğinin faktör analizi yapmak için “iyi derecede yeterli” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Bartlett küresellik testi sonuçları incelendiğinde, elde edilen ki kare değerinin anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2(10) = 729,724$; $p < 0,05$). Bu doğrultuda, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği kabul edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların girişimcilik özelliğini ölçmeyi amaçlayan ve 5 maddeden oluşan araç geliştirilmiştir. Bu çerçevede, aracın faktör desenini ortaya koymak amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu çerçevede, tanımlanan bir faktörün, toplam varyansa yaptığı katkının yeterli olduğu görülmektedir. Tabloda görüldüğü üzere “**Girişimcilik Özelliği**” varyansın %70,808’ini açıklamaktadır. Anket formunda yer alan katılımcıların girişimcilik özelliği (0,890) güvenilirliğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 27: Girişimcilik Özelliğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler ve Maddeler	Açıklanan Varyans (%)	Öz Değer (Λ)	Faktör Yüğü
Girişimcilik Özelliği (α=0,890)			
Dürüst ve güvenilir olmak, verdiği sözü yerine getirmek çok önemlidir.			0,714
Yenilik ve değişimlere açık olmak gerekir.			0,911
Katılımcı liderlik anlayışı tercihimdir.	70,808	3,540	0,880
Yetki devredebilme cesaretini göstermek gerekir.			0,913
Kendi işini kurarak gelecek garanti altına alınabilir.			0,771
KMO = 0,741; χ²(10) = 729,724; Bartlett Küresellik Testi (p) = 0,000			

Göçmen girişimcilik özelliğine ilişkin yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda KMO değerinin 0,754 olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu doğrultusunda, örneklem yeterliliğinin faktör analizi yapmak için “iyi derecede yeterli” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Bartlett küresellik testi sonuçları incelendiğinde, elde edilen ki kare değerinin anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2(10)=352,1288$; $p<0,05$). Bu doğrultuda, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların göçmen girişimcilere ait olan algıyı ölçmeyi amaçlayan ve 5 maddeden oluşan araç geliştirilmiştir. Bu çerçevede, aracın faktör desenini ortaya koymak amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu çerçevede, tanımlanan bir faktörün, toplam varyansa yaptığı katkının yeterli olduğu görülmektedir. Tabloda görüldüğü üzere “**Göçmen Girişimcilik Özelliği**” varyansın %57,144’ünü açıklamaktadır. Anket formunda yer alan katılımcıların girişimcilik özelliği (0,798) güvenilirliğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 28: Göçmen Girişimcilik Özelliğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler ve Maddeler	Açıklanan Varyans (%)	Öz Değer (Λ)	Faktör Yüğü
Göçmen Girişimcilik Özelliği (α=0,798)			
Türkiye’de Göçmen girişimciliğe yeterli destek sağlanmaktadır.			0,832
Türkiye’de Göçmen girişimciler yerli girişimcilerle aynı haklara sahiptir.			0,799
Türkiye’de göçmen girişimcilik yeterince yaygındır.	57,144	2,857	0,784
Türkiye’de Göçmen girişimciler arasında dayanışma bulunmaktadır.			0,732
Türkiye’de göçmen girişimci olmak kolaydır.			0,613
KMO = 0,754; χ²(10) = 352,128; Bartlett Küresellik Testi (p) = 0,000			

3.6.5. Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Girişimcilik, Göçmen Girişimcilik ve Kişilik Özellikleri

Bu bölümde, araştırmaya katılanların sosyo-demografik özelliklerine (cinsiyet, medeni durum, doğum yeri, doğum yılı, eğitim alanı, işletme kuruluş yılı, girişimcilik süresi, işletmede çalışan sayısına) göre girişimciliğe, göçmen girişimciliğe ve kişilik özelliklerine ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya katılanların girişimciliğin cinsiyet durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların girişimcilik puan ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Bu durum bize cinsiyetin girişimcilik üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H₁ hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 22: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Girişimcilik	Kadın	70	4,45	0,48	-1,510	0,133
	Erkek	135	4,34	0,42		

* $p<0,05$;

Araştırmaya katılanların göçmen girişimciliğin cinsiyet durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Mann Whitney U testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların göçmen girişimciliklerin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Bu durum bize cinsiyetin göçmen girişimcilik üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H₂ hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 30: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	U	P
Göçmen Girişimcilik	Erkek	135	97,85	4029,500	0,079
	Kadın	70	112,94		

* $p<0,05$;

Araştırmaya katılanların kişilik özellikleri alt boyutlarının cinsiyet durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Mann Whitney U testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların sadece yenilikçi birey olma özelliğinin cinsiyete göre

istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p < 0,05$). Kadın göçmen girişimcilerin yenilikçi özelliklerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, H3 hipotezi kabul edilmiştir. H4 ve H5 hipotezleri kabul edilmemiştir.

Tablo 31: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	U	p
Yenilikçi Birey	Erkek	135	96,13	12977,500	0,015*
	Kadın	70	116,25		
Fırsatçı Birey	Erkek	135	98,49	4116,500	0,112
	Kadın	70	111,69		
Risk Alan Birey	Erkek	135	103,27	4689,000	0,921
	Kadın	70	102,49		

* $p < 0,05$;

Araştırmaya katılanların girişimciliğin medeni durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların girişimciliğin medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p > 0,05$). Bu durum bize medeni durumun girişimcilik üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H6 hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 32: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Medeni Duruma Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları

Boyut	Medeni Durum		\bar{X}	SS	t	p
	Durum	N				
Girişimcilik	Evli	180	4,36	0,44	-1,177	0,241
	Bekâr	25	4,48	0,49		

* $p < 0,05$;

Araştırmaya katılanların göçmen girişimciliğin medeni durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Mann Whitney U testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların göçmen girişimciliğin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p > 0,05$). Bu durum bize medeni durumun göçmen girişimcilik üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H7 hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 23: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğinin Medeni Duruma Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Medeni Durum	n	Sıra Ortalaması	U	P
Göçmen Girişimcilik	Evli	180	102,90	2088,000	0,787
	Bekâr	25	99,50		

* p<0,05;

Araştırmaya katılanların kişilik özellikleri alt boyutlarının medeni duruma göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Mann Whitney U testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların kişilik özellikleri alt boyutlarının medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05). Bu durum bize medeni durumun kişilik özellikleri alt boyutları üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre H₈, H₉ ve H₁₀ hipotezleri kabul edilmemiştir.

Tablo 24: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Medeni Duruma Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	U	P
Yenilikçi Birey	Evli	180	102,91	2086,500	0,776
	Bekâr	25	99,44		
Fırsatçı Birey	Evli	180	102,51	2158,000	0,994
	Bekâr	25	102,42		
Risk Alan Birey	Evli	180	103,35	2006,500	0,529
	Bekâr	25	96,10		

* p<0,05;

Araştırmaya katılanların girişimciliğinin doğum yerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, F testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların girişimciliğinin doğum yerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05). Bu durum bize doğum yerlerinin girişimcilik üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H₁₁ hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 25: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğinin Doğum Yerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F Testi Sonuçları

Boyut	Doğum Yeri	n	\bar{X}	SS	F	p
Girişimcilik	Yugoslavya(1)	25	4,28	0,33	0,816	0,516
	Bulgaristan(2)	100	4,42	0,47		
	Suriye(3)	14	4,38	0,34		
	Makedonya(4)	48	4,38	0,46		
	Yunanistan(5)	18	4,26	0,42		

Araştırmaya katılanların göçmen girişimciliğın doğum yerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların göçmen girişimciliğın doğum yerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görölmektedir ($p < 0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığı ya da hangi gruplar arasında farklılığı test etmek için çoklu karşılaştırma testi Bonferroni uygulanmıştır. Bu sonuca göre Makedonya ve Bulgaristan ölkelerinde doğanların göçmen girişimcilik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuca göre, H₁₂ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 26: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğın Doğum Yerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Doğum Yeri	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Göçmen Girişimcilik	Yugoslavya(1)	25	88,42	13,202	4	0,010 *	2>4
	Bulgaristan(2)	100	117,39				
	Suriye(3)	14	97,82				
	Makedonya(4)	48	83,56				
	Yunanistan(5)	18	99,19				

* $p < 0,05$;

Araştırmaya katılanların kişilik özellikleri alt boyutlarının doğum yerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, F testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların kişilik özellikleri alt boyutlarının doğum yerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görölmektedir ($p > 0,05$). Bu durum bize doğum yerlerinin kişilik özellikleri alt boyutları üzerinde önemli bir rol oynamadığını göstergesidir. Bu sonuca göre, H₁₃, H₁₄, H₁₅ hipotezleri kabul edilmemiştir.

Tablo 27: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Doğum Yerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F Testi Sonuçları

Boyut	Doğum Yeri	n	\bar{X}	SS	F	p
Yenilikçi Birey	Yugoslavya(1)	25	4,21	0,41	1,733	0,144
	Bulgaristan(2)	100	4,26	0,51		
	Suriye(3)	14	3,98	0,45		
	Makedonya(4)	48	4,35	0,52		
	Yunanistan(5)	18	4,33	0,46		
Fırsatçı Birey	Yugoslavya(1)	25	4,09	0,37	0,869	0,484
	Bulgaristan(2)	100	4,21	0,44		
	Suriye(3)	14	4,07	0,37		
	Makedonya(4)	48	4,23	0,40		
	Yunanistan(5)	18	4,23	0,40		
Risk Alan Birey	Yugoslavya(1)	25	4,28	0,36	0,378	0,824
	Bulgaristan(2)	100	4,24	0,48		
	Suriye(3)	14	4,29	0,32		
	Makedonya(4)	48	4,21	0,44		
	Yunanistan(5)	18	4,14	0,33		

Araştırmaya katılanların girişimciliğin doğum yılına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, F testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların girişimciliğin doğum yılına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Bu durum bize doğum yıllarının girişimcilik üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H₁₆ hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 28: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Doğum Yılına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F Testi Sonuçları

Boyut	Doğum Yılı	n	\bar{X}	SS	F	p
Girişimcilik	1950-1960(1)	95	4,36	0,45	0,210	0,889
	1961-1970(2)	31	4,41	0,40		
	1971-1980 (3)	65	4,39	0,46		
	1981-1990(4)	13	4,44	0,39		

* $p<0,05$;

Araştırmaya katılanların göçmen girişimciliğin doğum yılına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların göçmen girişimciliğin doğum yılları arasında istatistiksel olarak anlamlılık farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Bu durum bize doğum yılının göçmen girişimciliğin üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H₁₇ hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 29: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Doğum Yılına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Doğum Yılı	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Göçmen Girişimcilik	1950-1960(1)	95	105,0	4,747	3	0,191	-
	1961-1970(2)	31	93,71				
	1971-1980 (3)	65	97,16				
	1981-1990(4)	13	131,73				

* p<0,05;

Araştırmaya katılanların kişilik özellikleri alt boyutlarının doğum yılına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların kişilik özellikleri alt boyutların doğum yıllarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05). Bu durum bize doğum yılının fırsatçı, yenilikçi ve risk alan kişiliğe sahip olma özelliği üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H18, H19, H20 hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 40: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Doğum Yılına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Doğum Yılı	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Yenilikçi Birey	950-1960(1)	95	105,19	0,477	3	0,924	-
	1961-1970(2)	31	102,21				
	1971-1980 (3)	65	99,59				
	1981-1990(4)	13	98,04				
Fırsatçı Birey	1950-1960(1)	95	106,18	2,182	3	0,535	-
	1961-1970(2)	31	97,10				
	1971-1980 (3)	65	103,47				
	1981-1990(4)	13	83,65				
Risk Alan Birey	1950-1960(1)	95	100,59	0,617	3	0,893	-
	1961-1970(2)	31	104,90				
	1971-1980 (3)	65	105,52				
	1981-1990(4)	13	95,62				

* p<0,05;

Araştırmaya katılanların girişimciliğin eğitim alanına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların girişimciliğin eğitim alanına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05). Bu durum bize eğitim alanının girişimcilik üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H21 hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 41: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Eğitim Alanına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Eğitim Alanı	n	Sıra		Sd	p	Bonferroni
			Ortalaması	X ²			
Girişimcilik	ÖEA(1)	65	94,42	6,338	4	0,175	-
	Mühendislik(2)	31	99,15				
	İşletme (3)	58	118,60				
	Uyg. Bilim.(4)	34	98,38				
	Diğer(5)	17	98,35				

* p<0,05; ÖEA (Özel eğitim alanı); Uyg. Bilim.(Uygulamalı bilimler)

Özel eğitim alanı (Herhangi bir alanda eğitim görmemiş); Uygulamalı bilimler (Meslek lisesi); Diğer (Hukuk, tıp ve eczacılık, otomotiv, tercümanlık, aşçılık, diş hekimliği, muhasebe, öğretmenlik)

Araştırmaya katılanların göçmen girişimciliğin eğitim alanına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların göçmen girişimciliğin eğitim alanına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığı ya da hangi gruplar arasında farklılığı test etmek için çoklu karşılaştırma testi Bonferroni uygulanmıştır. Eğitim alanı diğer olan grupla, özel eğitim alanı ve uygulamalı bilimlerin göçmen girişimcilik arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuca göre, H22 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 42: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Eğitim Alanına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Eğitim Alanı	n	Sıra		Sd	p	Bonferroni
			Ortalaması	X ²			
Göçmen Girişimcilik	ÖEA(1)	65	86,52	17,791	4	0,001	
	Mühendislik(2)	31	119,52				
	İşletme (3)	58	102,42				
	Uyg. Bilim.(4)	34	98,26				
	Diğer(5)	17	147,35				5>1; 5>4

* p<0,05; ÖEA(Özel eğitim alanı); Uyg. Bilim.(Uygulamalı bilimler)

Araştırmaya katılanların kişilik özellikleri alt boyutlarının eğitim alanına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların kişilik özellikleri alt boyutunda sadece fırsatçı birey olma özelliğinin eğitim alanına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Eğitim alanı işletme olanlarla diğer eğitim alanına sahip olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Eğitim alanı işletme olanlar diğer eğitim alanına sahip olanlara göre daha fazla fırsatçı kişiliğe sahiptir

denilebilir. Bu sonuca göre, H23 ve H25 hipotezleri kabul edilmemiştir. H24 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 43: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Eğitim Alanına Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Eğitim Alanı	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Yenilikçi Birey	ÖEA(1)	65	96,92	5,601	4	0,231	-
	Mühendislik(2)	31	88,53				
	İşletme (3)	58	114,99				
	Uyg. Bilim.(4)	34	104,69				
	Diğer(5)	17	108,35				
Fırsatçı Birey	ÖEA(1)	65	97,22	13,173	4	0,010*	3>5
	Mühendislik(2)	31	107,00				
	İşletme (3)	58	119,89				
	Uyg. Bilim.(4)	34	99,72				
	Diğer(5)	17	66,74				
Risk Alan Birey	ÖEA(1)	65	111,58	7,715	4	0,103	-
	Mühendislik(2)	31	94,98				
	İşletme (3)	58	110,79				
	Uyg. Bilim.(4)	34	86,59				
	Diğer(5)	17	91,06				

* p<0,05; ÖEA (Özel eğitim alanı); Uyg. Bilim. (Uygulamalı bilimler)

Araştırmaya katılanların girişimciliğin işletme kuruluş yılına göre farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların girişimciliğin kuruluş yılına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığı ya da hangi gruplar arasında fark olduğunu test etmek için çoklu karşılaştırma testi Bonferroni uygulanmıştır. Farklılığa neden olan grubun kuruluş yılı 1990 öncesi olduğu tespit edilmiştir. Kuruluş yılı 2000 sonrası olan işletmelerde girişimcilik yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, H26 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 30: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin İşletme Kuruluş Yılına Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Kuruluş Yılı	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Girişimcilik	1990 Öncesi(1)	43	71,41	17,769	2	0,000	1<2; 1<3
	1991-2000(2)	37	103,68				
	2000 sonra (3)	125	113,67				

* p<0,05;

Araştırmaya katılanların göçmen girişimciliğin işletme kuruluş yılına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların göçmen girişimciliğin kuruluş yılına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Bu durum bize işletme kuruluş yılının göçmen girişimciliğin üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H27 hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 31: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin İşletme Kuruluş Yılına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Kuruluş Yılı	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Göçmen Girişimcilik	1990 Öncesi(1)	43	11,33	3,514	2	0,173	-
	1991-2000(2)	37	87,76				
	2000 sonra (3)	125	104,65				

* $p<0,05$;

Araştırmaya katılanların kişilik özellikleri alt boyutlarının işletme kuruluş yılına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey olma ve risk alan birey özelliklerinin işletme kuruluş yılına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0,05$). İşletme kuruluş yılı 1991-2000 arasında olanların ile fırsatçı olma ve risk alma özelliklerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, H28 hipotezi kabul edilmemiştir. H29 ve H30 hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 32: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının İşletme Kuruluş Yılına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Kuruluş Yılı	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Yenilikçi Birey	1990 Öncesi(1)	43	92,74	2,128	2	0,345	-
	1991-2000(2)	37	110,39				
	2000 sonrası (3)	125	104,34				
Fırsatçı Birey	1990 Öncesi(1)	43	83,71	6,570	2	0,037*	2>1
	1991-2000(2)	37	111,84				
	2000 sonrası (3)	125	107,02				
Risk Alan Birey	1990 Öncesi(1)	43	89,40	7,172	2	0,028*	2>1
	1991-2000(2)	37	121,24				
	2000 sonrası (3)	125	102,28				

* $p<0,05$;

Araştırmaya katılanların girişimciliğin girişimcilik süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların girişimciliğinin girişimcilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığı ya da hangi gruplar arasında farklılığı test etmek için çoklu karşılaştırma testi Bonferroni uygulanmıştır. Farklılığa neden olan dördüncü grup yani 21 yıl ve üzeri girişimcilik süresine sahip olanlardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, H₃₁ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 33: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Girişimcilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Girişimcilik Süresi	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Girişimcilik	1-5 yıl(1)	39	110,90	15,728	3	0,001	4<1; 4<2 4<3
	5-10 yıl(2)	65	111,30				
	11-20 yıl(3)	54	104,90				
	21 yıl üzeri(4)	43	71,56				

* $p < 0,05$;

Araştırmaya katılanların göçmen girişimciliğin girişimcilik süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların göçmen girişimciliğin girişimcilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlılık farklılık olmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). Bu durum bize girişimcilik süresinin göçmen girişimcilik üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H₃₂ hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 34: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Girişimcilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Girişimcilik Süresi	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Göçmen Girişimcilik	1-5 yıl(1)	39	92,83	1,459	3	0,692	-
	5-10 yıl(2)	65	106,16				
	11-20 yıl(3)	54	98,95				
	21 yıl üzeri(4)	43	103,17				

* $p < 0,05$;

Araştırmaya katılanların kişilik özellikleri alt boyutlarının girişimcilik süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların kişilik özellikleri alt boyutlarının girişimcilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p > 0,05$). Bu durum bize girişimcilik süresinin kişilik özellikleri alt boyutları üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H₃₃, H₃₄, H₃₅ hipotezleri kabul edilmemiştir.

Tablo 35: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Girişimcilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Girişimcilik Süresi	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Yenilikçi Birey	1-5 yıl(1)	39	89,47	5,317	3	0,150	-
	5-10 yıl(2)	65	112,38				
	11-20 yıl(3)	54	101,89				
	21 yıl üzeri(4)	43	93,13				
Fırsatçı Birey	1-5 yıl(1)	39	98,91	6,511	3	0,089	-
	5-10 yıl(2)	65	106,10				
	11-20 yıl(3)	54	110,41				
	21 yıl üzeri(4)	43	83,37				
Risk Alan Birey	1-5 yıl(1)	39	102,64	1,537	3	0,674	-
	5-10 yıl(2)	65	96,35				
	11-20 yıl(3)	54	107,64				
	21 yıl üzeri(4)	43	98,20				

* p>0,05;

Araştırmaya katılanların girişimciliğin çalışan sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların girişimciliğin çalışan sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (p>0,05). Bu durum bize çalışan sayısının girişimcilik üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H₃₆ hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 50: Araştırmaya Katılanların Girişimciliğin Çalışan Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Çalışan Sayısı	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Girişimcilik	0-9	83	99,51	0,395	2	0,821	
	10-49	90	96,99				
	50 ve üzeri	24	104,75				

* p>0,05;

Araştırmaya katılanların göçmen girişimciliğin çalışan sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların göçmen girişimciliğin çalışan sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (p>0,05). Bu durum bize çalışan sayısının göçmen girişimcilik üzerinde önemli bir rol oynamadığının göstergesidir. Bu sonuca göre, H₃₇ hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 51: Araştırmaya Katılanların Göçmen Girişimciliğin Çalışan Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Çalışan Sayısı	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Göçmen Girişimcilik	0-9	83	102,54	0,641	2	0,726	-
	10-49	90	95,72				
	50 ve üzeri	24	99,04				

* p>0,05;

Araştırmaya katılanların kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi bireyin, fırsatçı bireyin ve risk alan bireyin çalışan sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların yenilikçi birey özelliklerinin çalışan sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığı ya da hangi gruplar arasında fark olduğunu test etmek için çoklu karşılaştırma testi Bonferroni uygulanmıştır. Çalışan sayısı 50 ve üzeri olanlar çalışan sayısı 0-9 arasında olanlara göre daha fazla yenilikçi kişiliğe sahiptir. Bu sonuca göre, H38 hipotezi kabul edilmiştir. H39, H40 hipotezleri kabul edilmemiştir.

Tablo 52: Araştırmaya Katılanların Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Çalışan Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Çalışan Sayısı	n	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	p	Bonferroni
Yenilikçi Birey	0-9(1)	83	90,40	7,772	2	0,021*	-
	10-49(2)	90	99,91				
	50 ve üzeri(3)	24	125,35				
Fırsatçı Birey	0-9(1)	83	88,51	5,711	2	0,058	-
	10-49(2)	90	105,08				
	50 ve üzeri(3)	24	112,48				
Risk Alan Birey	0-9(1)	83	99,70	0,432	2	0,806	-
	10-49(2)	90	96,91				
	50 ve üzeri(3)	24	104,42				

3.6.6. Araştırmanın Hipotez Souçları

Yapılan analizler sonucunda H3, H12, H22, H24, H26, H29, H30, H31, H38 hipotezleri desteklenmiştir.

Tablo 53:Araştırmanın Hipotezlerinin Sonuçları

Hipotez	Sonuç
H1: Göçmen girişimcilerin cinsiyete göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H2:Göçmen girişimcilerin cinsiyete göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H3:Göçmen girişimcilerin cinsiyete göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklendi
H4:Göçmen girişimcilerin cinsiyete göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H5:Göçmen girişimcilerin cinsiyete göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H6: Göçmen girişimcilerin medeni duruma göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H7:Göçmen girişimcilerin medeni duruma göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H8:Göçmen girişimcilerin medeni duruma göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H9:Göçmen girişimcilerin medeni duruma göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H10:Göçmen girişimcilerin medeni duruma göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H11: Göçmen girişimcilerin doğum yerine göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H12:Göçmen girişimcilerin doğum yerine göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklendi
H13:Göçmen girişimcilerin doğum yerine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H14:Göçmen girişimcilerin doğum yerine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H15:Göçmen girişimcilerin doğum yerine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H16: Göçmen girişimcilerin doğum yılına göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H17:Göçmen girişimcilerin doğum yılına göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H18:Göçmen girişimcilerin doğum yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H19:Göçmen girişimcilerin doğum yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H20:Göçmen girişimcilerin doğum yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi

Hipotez	Sonuç
H21:Göçmen girişimcilerin eğitim alanına göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H22:Göçmen girişimcilerin eğitim alanına göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklendi
H23:Göçmen girişimcilerin eğitim alanına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H24:Göçmen girişimcilerin eğitim alanına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklendi
H25: Göçmen girişimcilerin eğitim alanına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H26:Göçmen girişimcilerin işletme kuruluş yılına göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklendi
H27:Göçmen girişimcilerin işletme kuruluş yılına göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H28:Göçmen girişimcilerin işletme kuruluş yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H29:Göçmen girişimcilerin işletme kuruluş yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklendi
H30:Göçmen girişimcilerin işletme kuruluş yılına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklendi
H31:Göçmen girişimcilerin girişimcilik süresine göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklendi
H32:Göçmen girişimcilerin girişimcilik süresine göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H33:Göçmen girişimcilerin girişimcilik süresine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H34:Göçmen girişimcilerin girişimcilik süresine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H35:Göçmen girişimcilerin girişimcilik süresine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H36: Göçmen girişimcilerin çalışan sayısına göre girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H37:Göçmen girişimcilerin çalışan sayısına göre göçmen girişimcilik algıları farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H38:Göçmen girişimcilerin çalışan sayısına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklendi
H39:Göçmen girişimcilerin çalışan sayısına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi
H40:Göçmen girişimcilerin çalışan sayısına göre kişilik özellikleri alt boyutlarından risk alan birey özelliği farklılık göstermektedir.	Desteklenmedi

SONUÇ VE TARTIŞMA

Ulusal ve küresel düzeyde ekonomik krizlerin çözümlenmesinde, işsizlikle mücadelede, yoksulluğun yok edilmesinde, refah seviyesinin yükseltilmesinde ve daha birçok gelişmenin temelinde girişimcilik ve göçmen girişimcilik önemli rol oynamaktadır. Göçmen girişimcilerin, göç ettikleri ülkenin ekonomisi ve istihdamına katkıları yanında, özellikle ikili ilişkilerin geliştirilmesi ve güçlendirilmesinde, kendi kültürlerini farklı bir ülkede tanıtmaya ve yaşatmada, çeşitli önyargıların kırılması ve barışın sağlanmasında önemli bir rol üstlendikleri ifade edilebilir. Girişimcilerin, kendilerinden bekleneni etkin bir biçimde yerine getirebilmelerinin, sahip oldukları algılar ve taşıdıkları özelliklerle ilişkili olduğu söylenebilir.

Türkiye’de faaliyet göstermekte olan göçmen girişimciler üzerine gerçekleştirilen bu çalışmada, göçmen girişimcilerin özellikleri ve göçmen girişimcilik üzerine algıları araştırılmıştır. Buradan hareketle araştırmanın içeriği girişimci, girişimcilik ve göçmen girişimcilik üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu araştırmanın amacı, göçmen girişimcilerin kişilik özelliklerini ve göçmen girişimciliğe ilişkin algılarını ortaya koymaktır. Bu kapsamda araştırma üç bölüme ayrılmıştır. Araştırma kapsamında girişim, girişimci ve girişimcilik, göç, göçmenlik ve göçmen girişimcilik kavramları detaylı bir biçimde ele alınarak kavramların tüm yönleri ile anlaşılması sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın uygulama sonuçları, girişimcilik ve göçmen girişimcilikle ilgili politikaların belirlenmesinde faydalı olabilecek şekilde paylaşılmıştır.

Araştırmanın uygulama ayağında veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi tercih edilmiştir. Anket, iki temel bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm, demografik sorulardan oluşmuştur. İkinci bölüm, kişilik özellikleri, girişimcilik ve göçmen girişimcilikle ilgili önermeleri içeren üç kısımdan meydana gelmiştir. Anket uygulaması, 205 göçmen girişimcinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya katılan göçmen girişimcilerin %48,8’i Bulgaristan kökenli, %46,6’sı 1950-1960 yılları arasında doğmuştur. %65,9’u kadınlardan, %34,1’i erkeklerden ve çoğunluğu %87,8 ile evli girişimciler oluşturmaktadır. Eğitim durumlarına bakıldığında ilk sırada %28,3’ü ilköğretim mezunları ile lisans mezunlarından oluşmaktadır. Gördükleri eğitim alanlarına bakıldığında %31,7’sinin herhangi bir alanda eğitim almadığı bulunmuştur. Katılımcıların ülkemizde kurdukları girişimlerin kuruluş yıllarına bakıldığında %61’inin 2000 yılı sonrasında işletmelerini kurdukları

bulunmuştur. Göçmen girişimcilerin, en fazla hizmet sektöründe yer aldığı (%74,2) belirlenmiştir. Katılımcıların %57,6'sı girişimcilik faaliyetlerine başlamadan önce özel sektörde çalışmaktadır. Katılımcıların %32,3'ünün 5-10 yıl arasında bir süredir girişimci olduğu, %79'unun zorunlu göç nedeniyle ülkelerinden ayrıldığı, %45,7'sinin işletme bünyesinde 10-49 kişi arasında bir çalışana sahip olduğubelirlenmiştir. Katılımcıların %64,9'luk bir kesiminin işletmelerini kurarken kişisel borçlanmadan faydalandığı, %56,6'sının ailelerinde herhangi bir girişimcinin bulunmadığı, %57,1'inin ailesinde birinci dereceden yakın akraba statüsünde bir girişimcinin ya da amca, kuzen gibi diğer akrabalarının bulunmadığı görülmektedir. Katılımcıların %56,1'inin kendi işini yapma ya da kendi iş yerini işletme isteği ile girişimcilik faaliyetlerinde bulunmayı tercih ettiğini ifade etmiştir. Katılımcıların %51,7'si Türkiye'de göç nedeniyle artan nüfusa bağlı olarak işsizliğin en önemli sorun olduğunu belirtmiştir.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizine göre, “Kişilik özellikleri toplam varyansın %68,288'sini; girişimcilik toplam varyansın %70,808'ini; göçmen girişimcilik toplam varyansın %57,144'ünü açıklamaktadır. Kişilik özelliklerine ilişkin açıklayıcı faktör analizi sonucunda, “yenilikçi birey, fırsatçı birey ve risk alan birey” şeklinde 3 alt boyut bulunmuştur.

Elde edilen bulgular kişilik özellikleri açısından incelendiğinde, göçmen girişimcilerin motivasyonlarının genellikle yüksek olduğu, başkalarının aklına gelmeyen fikirleri hayata geçirdikleri, yenilikçi özellikler taşıdıkları, büyük hedefler peşinde olup onlara ulaşmak için çaba gösterdikleri, etkin iletişim kurma yeteneklerine sahip oldukları, bağımsızlığa önem verdikleri, sürekli genişleme isteği içinde oldukları, fırsatları yakalayabildikleri, bir pazara girerken yeni ürün ya da hizmetleri tercih ettikleri, rekabetçi özelliklere sahip oldukları, risk almayı sevindikleri anlaşılmıştır. Buna göre, göçmen girişimcilerin bir girişimcide olması gereken tüm özelliklere sahip oldukları söylenebilir.

Girişimcilik açısından incelendiğinde, katılımcıların genellikle dürüst ve güvenilir oldukları, yenilik ve değişimlere açık oldukları, katılımcı liderlik anlayışını benimsedikleri, gerektiğinde yetki devredebilme cesaretini gösterdikleri, kendi işlerini kurma eğiliminde oldukları anlaşılmıştır. Bu sonuçların, Pittsburgh'daki Türk göçmen girişimciler üzerine Nişancı ve arkadaşları (2015:39) tarafından yapılan araştırma sonuçları ile örtüştüğü görülmektedir. Ayrıca, göçmen girişimcilerin kendi işlerini kurma amacıyla girişimci olma tercihlerinin, daha önce, Baycan Levent ve Kundak

(2006:415) tarafından İsviçre'deki Türk girişimcilerin demografik özellikleri ile girişimciliğe yönelme nedenlerini inceledikleri araştırma sonuçları ile örtüştüğü anlaşılmaktadır. Türk girişimcilerin, başkalarının yanında ücretli çalışmak istemedikleri kendi işlerini kurmak üzere girişimci oldukları bulunmuştur ki, bu sonuçlar göçmen girişimcilerin bağımsız olma isteklerini göstermek adına anlamlıdır.

Göçmen girişimciler, Türkiye'de göçmen girişimciliğin yeterince yaygın olmadığını, göçmen girişimciliğe yeterli destek sağlanmadığını, göçmen girişimciler arasında dayanışma bulunmadığını, göçmen girişimcilerle yerli girişimcilerin aynı haklara sahip olmadığını, göçmen girişimci olmanın kolay olmadığını belirtmektedirler. Göçmen girişimcilikle ilişkili önerme ortalamaları incelendiğinde, katılımcıların özellikle Türkiye'de göçmen girişimcilikle ilgili konulara bakış açılarının olumsuz olduğu görülmektedir. Bu bulgular, göçmen girişimcilerin, Türkiye'de genel olarak göçmen girişimcilikle ilgili önemli sorunlar yaşandığı düşüncesine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada göçmen girişimcilerin girişimcilik ve göçmen girişimcilik algılarının cinsiyet durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmıştır. Dündar ve Ağca (2007) tarafından üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla yapılan çalışmada erkek ve kız öğrencilerin girişimcilik özellikleri arasında fark olmadığı bulunmuştur (Dündar ve Ağca, 2007:137).Elde edilen bulgulara göre, cinsiyet açısındankişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey ve risk alan bireyin anlamlı bir farklılık göstermediği; yenilikçi bireyin anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Kadın göçmen girişimcilerin yenilikçi birey olma özelliklerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Solmaz ve diğerleri (2014) tarafından turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerini tespit etmek amacıyla yapılan bir çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre yenilikçi kişilik özelliğini daha fazla gösterdikleri bulunmuştur (Solmaz vd., 2014:50). Bu sonucun literatürle örtüştüğü anlaşılmaktadır.

Araştırmada göçmen girişimcilerin girişimcilik ve göçmen girişimcilik algılarının medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Yine, kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey, fırsatçı birey ve risk alan bireyin medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Göçmen girişimcilerin, girişimcilik algıları açısından doğum yerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği; ancak göçmen girişimciliğin ise doğum yerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği

bulunmuştur. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını ortaya koymak üzere çoklu karşılaştırma testi Bonferroni uygulanmıştır. Bu testin sonucuna göre, Bulgaristan'da doğan göçmen girişimcilerin Makedonya'da doğan göçmen girişimcilere göre Türkiye'deki göçmen girişimcilikle ilgili düşüncelerinin farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Bu sonuç, Bulgaristan kökenli göçmen girişimcilerin daha uzun süredir Türkiye'de yaşıyor olmalarından kaynaklanmış olabilir.

Araştırmada, göçmen girişimcilerin doğum yılına göre, kişilik özellikleri alt boyutlarından yenilikçi birey, fırsatçı birey ve risk alan birey arasında; yine girişimcilik ve göçmen girişimcilik algıları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır.

Araştırmada göçmen girişimcilerin eğitim alanına göre girişimcilik algılarında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmıştır. Göçmen girişimcilik algıları ise eğitim alanına göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Bonferroni testi sonucuna göre, eğitim alanı diğer (hukuk, tıp ve eczacılık, otomotiv, tercümanlık, aşçılık, diş hekimliği, muhasebe, öğretmenlik) olan grupla, özel eğitim alanı olmayan (yani herhangi bir alanda eğitim almamış) ve uygulamalı bilimlerin göçmen girişimcilik algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmada katılımcıların kişilik özellikleri alt boyutunda sadece fırsatçı birey olma özelliğinin eğitim alanına göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Eğitim alanı işletme olanlarla diğer (hukuk, tıp ve eczacılık, otomotiv, tercümanlık, aşçılık, diş hekimliği, muhasebe, öğretmenlik) eğitim alanına sahip olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Eğitim alanı işletme olanlar, diğer (hukuk, tıp ve eczacılık, otomotiv, tercümanlık, aşçılık, diş hekimliği, muhasebe, öğretmenlik) eğitim alanına sahip olanlara göre daha fazla fırsatçı kişiliğe sahiptirler. Eğitim alanı işletme olan kişilerin finans, stratejik planlama, pazarlama ve yönetim gibi konularda daha yoğun eğitim almış olmaları, daha fazla fırsatçı kişiliğe sahip olmalarının nedeni olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada göçmen girişimcilerin girişimcilik algılarının işletmenin kuruluş yılına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Kuruluş yılı 2000 ve sonrasında olan işletmelerin girişimcilik algılarının yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmada göçmen girişimcilik algılarının işletme kuruluş yılına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Kişilik özellikleri alt boyutlarından fırsatçı birey olma ve risk alan birey özelliklerinin işletme kuruluş yılına göre istatistiksel olarak anlamlı

farklılık gösterdiği görülmektedir. İşletme kuruluş yılı 1991-2000 arasında olanların, fırsatçı olma ve risk alma özelliklerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmada girişimcilik algılarının girişimcilik süresine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. 21 ve daha fazla bir süredir girişimci olanların girişimcilik algıları diğer gruplara göre daha yüksektir. Göçmen girişimcilik algılarının ve kişilik özellikleri alt boyutlarının girişimcilik süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Araştırmada, göçmen girişimcilerin çalışan sayısına göre, girişimcilik ve göçmen girişimcilik algılarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Çalışan sayısının kişilik özellikleri alt boyutlarından sadece yenilikçi bireye bir etkisinin olduğu anlaşılmıştır. Örücu vd. (2011) tarafından Balıkesir bölgesinde faaliyet gösteren küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin inovasyona bakış açılarını ve inovasyona dair çalışma yapıp yapmadıklarını incelemek amacıyla yaptıkları bir çalışmada, işletmelerin çalışan sayısının artmasının yenilikçilik yapma eğilimlerini de arttırdığını bulmuşlardır (Örücu vd., 2011:70).

Sonuç olarak göçmen girişimcilerin motivasyonlarının genellikle yüksek olduğu, değişik fikirleri hayata geçirdikleri, yenilikçi oldukları, zor hedefler için çaba gösterdikleri, bağımsızlığa önem verdikleri anlaşılmıştır. Ayrıca etkin iletişim kurma ve fırsatları yakalama yeteneklerine sahip oldukları, sürekli genişleme arzusunda ve rekabetçi oldukları, risk almayı sevindikleri anlaşılmıştır. Buna göre, göçmen girişimcilerin bir girişimcide olması gereken birçok özelliğe sahip oldukları söylenebilir. Göçmen girişimciler, dürüst, güvenilir, katılımcı olmak ve yetki devredebilmek gerektiğini düşünmektedirler. Göçmen girişimciler, Türkiye’de göçmen girişimcilik faaliyetlerine verilen desteğin yetersiz olduğunu, göçmen girişimciliğin yaygın olmadığını, göçmen girişimcilerle yerli girişimcilerin aynı haklara sahip olmadığını, göçmen girişimci olmanın kolay olmadığını ve göçmen girişimcilikle ilgili ciddi problemlerin olduğunu düşünmektedirler. Buna göre, göçmen girişimcilerin Türkiye’de göçmen girişimciliğe bakış açılarının olumsuz olduğu söylenebilir.

Literatürde göçmen girişimciler üzerine detaylı araştırmalara rastlanmaması bu araştırmayı özgün kılmaktadır. Çalışma bulgularının ilgilenenlere ve literatüre katkı sağlayabileceği söylenebilir.

Bu bulgular, Türkiye'deki göçmen girişimciler ve göçmen girişimcilik üzerine faydalı çıkarımlar yapılmasını sağlayabilir. Devlet, girişimcilik ve göçmen girişimcilikle ilgili politikaların belirlenmesinde uygulama sonuçlarından yararlanabilir ve daha geniş kapsamlı araştırmaların yapılmasına destek sağlayabilir. Konu ile ilgili daha yüksek örneklemlili ve farklı coğrafik alanlarda daha detaylı araştırmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Acs, Zoltan J; Morck, Randall K; Yeung, Bernard, “Entrepreneurship, Globalization, And Public Policy”, *Journal Of International Management*, VII/3, 2001, s. 235-251.
- Akat, İlder; Budak, Gönül; Budak, Gülay, *İşletme Yönetimi* (4. Baskı), İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitapevi, Şafak Matbaacılık, 2002.
- Aksoy, Zeynep, “Uluslararası Göç Ve Kültürlerarası İletişim”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, V/20, 2012, s. 292-303.
- Altınay, Levent; Altınay, Eser, “Factors Influencing Business Growth: The Rise of Turkish Entrepreneurship in The UK”, *International Journal Of Entrepreneurial Behavior Research*, XIV/1, 2008, s. 24-46.
- Andersson, Pernilla, Wadensjö, Eskil, “Employees Who Become Self-Employed: Do Labour Income and Wages Have an Impact?”, IZA Discussion Papers No:1971, 2006.
- Arıkan, Semra, *Girişimcilik, Temel Kavramlar Ve Bazı Güncel Konular*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2004.
- Aytaç, Ömer, “Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XV/1, 2006, s. 139-160.
- Balaban, Özlem, Özdemir, Yasemin, “Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, III/2 2008, s. 133-147.
- Barringer, Bruce, *Entrepreneurship: Successfully Launching New Ventures*, 2012.
- Barutçu, Esin, İrmış, Ayşe, “Öğrencilerin Kendilerini Girişimci Bir Kişiliğe Sahip Görmelerini ve İş Kurma Niyetlerini Etkileyen Faktörler: Bir Alan Araştırması”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, XXVI/2, 2012, s. 1-25.
- Basu, Anuradha, Altınay, Eser, “The Interaction Between Culture and Entrepreneurship in London's Immigrant Businesses”, *International Small Business Journal*, XX/4, 2002, s. 371-393.
- Baycan, T. Levent; Gülümser, A. Ahu; Kundak, Seda; Nijkamp, Peter; Sahin, Mediha, “Diversity and Ethnic Entrepreneurship”, *Position Paper Of Research Task*, 2006.

- Benzing, Cynthia; Chu, Hung Manh, Kara, Orhan, "Entrepreneurs in Turkey: A Factor Analysis of Motivations, Success Factors, and Problems", *Journal of Small Business Management*, XLVII/1, 2009, s. 58-91.
- Bijak, Jakub, "Forecasting International Migration: Selected Theories, Models, and Methods", Central European Forum for Migration Research, CEFMR Working Paper No.4, 2006.
- Bijwaard, Govert E; Wang, Qi, "Return Migration of Foreign Students", *European Journal of Population*, XXXII/1, 2016, s. 31-54.
- Binks, Martin, Vale, Philip A, *Entrepreneurship And Economic Change*, ABD: Mcgraw-Hill Book Co Ltd, 1990.
- Bird, Barbara; Jelinek, Mariann, "The Operation of Entrepreneurial Intentions", *Entrepreneurship Theory and Practice*, XIII/2, 1998, s. 21-29.
- Bird, Barbara, "Towards a Theory of Entrepreneurial Competency", *Advances in Entrepreneurship, Firm Emergence and Growth*, II/1, 1995, s. 51-72.
- Blanes, Christóbal J. Vicente, "Does Immigration Help To Explain Intra-Industry Trade? Evidence For Spain", *Review of World Economics*, CXLI/2, 2005, s. 244-270.
- Bogan, Vicki; Darity, William, "Culture and Entrepreneurship? African American and Immigrant Self-Employment in The United States", *The Journal of Socio-Economics*, XXXVII/5, 2008, s. 1999-2019.
- Boone, Louis E; Kurtz, David L, *Contemporary Marketing*, ABD: Cengage Learning, 2013.
- Brazeal, V. Deborah; Herbert, T. Theodore, "The Genesis of Entrepreneurship", *Entrepreneurship: Theory and Practice*, XXIII/3, 1999, s. 29-45.
- Brezis, Elise; Soueri, Ariel, "Why do Students Migrate? Where do they Migrate to?", *Alma Laurea Working Papers*, No 25, 2011.
- Bridge, Simon; O'Neill, Ken, *Understanding Enterprise: Entrepreneurship And Small Business*, UK: Palgrave Macmillan, 2012.
- Butler, John S., Greene, Patricia G., *Ethnic Entrepreneurship: The Continuous Rebirth of American Enterprise*, *Entrepreneurship*, 2000, s.267-289.
- Bülbül, Serpil; Köse, Ali, "Türkiye'de Bölgelerarası İç Göç Hareketlerinin Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi İle İncelenmesi", *Istanbul University Journal of the School of Business Administration*, XXXIX/1, 2010, s. 75-94.

- Bygrave, William D; Zacharakis, Andrew, *The Portable MBA in Entrepreneurship*, Vol. 35, ABD: John Wiley Sons, 2014.
- Castles, Stephen, “International Migration at the Beginning of the Twenty-First Century: Global Trends and Issues”, *International Social Science Journal*, LII/165, 2000, s. 269-281.
- Castles, Stephen; Miller, J. Mark; Ammendola, Giuseppe, *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, New York: The Guilford Press, 2005.
- Castles, Stephen; Miller, J. Mark, *Göçler Çağı*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Ceylan, Adnan; Demircan, Nigar, “Girişimciliği Etkileyen Faktörler İle Girişimci Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bir Araştırma”, *IX. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı*, 2001, s. 827-840.
- Chapman, Keith, *People, Pattern and Process: An Introduction to Human Geography*, UK: Hodder Arnold, 1979.
- Chell, Elizabeth, Social Enterprise and Entrepreneurship: Towards a Convergent Theory of the Entrepreneurial Process, *International Small Business Journal*, XXV/1, 2007, s.5-26.
- Chell, Littunen, Hannu, “Entrepreneurship And The Characteristics Of The Entrepreneurial Personality”, *International Journal Of Entrepreneurial Behavior Research*, VI/6, 2000, s. 295-310.
- Collins, J. Christopher; Hanges, J. Paul; Locke, A. Edwin, “The Relationship of Achievement Motivation to Entrepreneurial Behavior: A Meta-Analysis”, *Human Performance*, XVII/1, 2004, s. 95-117.
- Cooper, Billy; Henry, Colette; Hill, Frances; Leitch, Claire, “Entrepreneurship Education and Training: The Issue of Effectiveness”, *International Small Business Journal*, XXII/3, 2004, s. 325-329.
- Coşkun, Recai, “Yönetim-Organizasyon Ders Kitaplarında Biçim ve İdeoloji”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, IV/1, 2009, s. 239-258.
- Cunningham, J. Barton; Lischeron, Joe, “Defining Entrepreneurship”, *Journal of Small Business Management*, XXIX/1, 1991, s. 45-61.

- Çelik, Adnan; Akgemci, Tahir, *Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1998.
- Demirel, Erkan T; Tikici, Mehmet; Türk, M; Akbıyık, N, *Kültürün Girişimciliğe Etkileri: Malatya Örneği*, Ankara Nobel Yayın Dağıtım, 2007.
- Deshpande, Chandrashekar Dundiraj; Arunachalam, B; Bhat, L. S; *Impact of a Metropolitan City on The Surrounding Region: A study of South Kolaba, Maharashtra, Hew Delhi*, Concept, 1980.
- Döm, Serpil, *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği*, Ankara: Detay Yayıncılık, 2006.
- Dreher, Axel; Poutvaara, Panu, “Student Flows and Migration: An Empirical Analysis”, CESifo Working Paper, No 1490, 2005.
- Dudley, K., *Major Migration Since World War II. Population Geography: A Reader*, New York/Englewood Cliffs: McGraw-Hill, 1970.
- Dulupçu, Murat Ali, İktisadi Kalkınmada Beşeri Sermaye Geliştirme Konsepti: Türkiye İçin Model ve Strateji, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, 1997.
- Dunlevy, James A; Hutchinson, William K, “The impact of Immigration on American Import Trade in the Late Nineteenth and Early Twentieth Centuries”, *The Journal of Economic History*, LIX/4, 1999, s. 1043-1062.
- Dündar, Süleyman; Ağca, Veysel, “Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin İncelenmesine İlişkin Ampirik Bir Çalışma”, H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, XXV/1, 2007, s.121-142.
- Erdoğan, Nihat, *Aile İşletmeleri: Yönetim Devri Ve İkinci Kuşağın Yetiştirilmesi*, İzmir: İGİAD Yayınları, 2007.
- Eren, Erol, *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, Beta Yayınları, 1998.
- Eroglu, Feyzullah, *Davranış Bilimleri*, İstanbul: Beta Yayınevi, 1995.
- Eurostat, N. A. C. E., *Rev. 2–Statistical Classification Of Economic Activities in The European Community*, Luxemburg: Office for Official Publications of The European Communities, 2008.
- Fatoki, Olawale; Patswawairi, Tilton, “The Motivations and Obstacles to Immigrant Entrepreneurship in South Africa”, *Journal Of Social Sciences*, XXXII/2, 2012, s. 133-142.

- Faustino, C. Horácio; Leitão, Nuno Carlos, Immigration and Trade in Portugal: A Static and Dynamic Panel Data Analysis, Technical University of Lisbon School of Economics and Management Working Paper No VIII/31, 2008.
- Fidan, Metin; Yılmaz, Şahap, *Girişimcilik*, Türkiye: Tutibay Yayınları, 2002.
- Fidan, Yahya, *Girişimcilik ve Girişimci Özellikleri: Sivas Örneği*, İstanbul: Beta Yayım, 2002.
- Fox, William; Van Rooyen, Enslin, *The Quest for Sustainable Development*, South Africa: Juta And Company Ltd., 2004.
- Gartner, B. William, "Some Suggestions for Research on Entrepreneurial Traits and Characteristics", *Entrepreneurship Theory and Practice*, XIV/1, 1989, s. 27-38.
- Gartner, B. William, "Is There an Elephant in Entrepreneurship? Blind Assumptions in Theory Development", *Entrepreneurship: Theory and Practice*, XXV/4, 2001, s. 27-40.
- Georgarakos, Dimitris; Tatsiramos, Konstantinos, "Entrepreneurship and Survival Dynamics of Immigrants to The US and Their Descendants", *Labour Economics*, XVI/2, 2009, s. 161-170.
- Ghatak, Subrata; Piperakis, S. Andromachi, "The Impact of Eastern European Immigration to UK Trade", *Kingston University Economic Discussion Paper No 2007/3*, London: Kingston University, 2007, s. 1-17.
- Girma, S., Yu, Z., "The Link Between Immigration And Trade: Evidence From The UK, Centre For The Research On Globalisation And Labour Markets (GLM)", *GEP Research Papers No 23*, 2000.
- Global Entrepreneurship Report, 2012.
- Goffee, Robert; Drucker, P. F., *The Frontiers of Management: Where Tomorrow's Decisions Are Being Shaped Today*, New York: Harper Row, 1988.
- Göktürk, A, *AB Ve Göç*, İstanbul: SAV Almanak, 2003.
- Gurel, Eda; Altınay, Levent; Daniele, Roberto, "Tourism Students' Entrepreneurial Intentions", *Annals of Tourism Research*, XXXVII/3, 2010, s.646-669.
- Güney, Semra, *Girişimcilik*, Ankara: Siyasal Kitapevi, 2008.
- Güney, Semra; Çetin, Aysun; Yalçın, Öykü, "Girişimcilik ve Kültür", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, I/2, 2006, s. 53-77.

- Haas, B. Ernst, *Beyond The Nation State: Functionalism and International Organization*, UK: ECPR Press, 2008.
- Hall, Margaret Ann, English Caribbean Immigrant Entrepreneurs in Montreal, Doctoral Dissertation, *Concordia University*, 1999.
- Head, Keith; Ries, John, “Increasing Returns Versus National Product Differentiation As An Explanation For The Pattern Of US-Canada Trade”, *American Economic Review*, 1998, s. 858-876.
- Heilbrunn, Sibylle; Kushnirovich, Nonna; Zeltzer-Zubida, Aviva, “Barriers To Immigrants’ İntegration into the Labor Market: Modes and Coping”, *International Journal of Intercultural Relations*, XXXIV/3, 2010, s. 244-252.
- Hisrich, Robert D; Peters, Michael P, *Entrepreneurship: Starting, Developing, And Managing A New Enterprise*, ABD: Mcgraw-Hill, 2001.
- Hoerder, Dirk; Kaur, Amarjit, *Proletarian and Gendered Mass Migrations: A Global Perspective on Continuities and Discontinuities from the 19th to The 21st Centuries*, Holland: Brill, 2013.
- Hugo, Graeme, *Migration, Development and Environment*, Geneva: International Organization for Migration, 2008.
- Icduygu, Ahmet; Unalan, Turgay, Türkiye’de İc goc: Sorunsal Alanlari ve Arastirma Yontemleri (Internal Migration in Turkey: Problem Areas and Research Methods), *Türkiye’de İç Göç, Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfi*, 1998.
- ILO, Gender Dimensions of Agricultural and Rural Employment: Differentiated Pathways out of Poverty, 2010.
- Insel, Aysu; Cakmak, Nesrin Sungur; Alptug, O, “The Link Between The Turkish Emigrants and The Turkish Trade in Europe”, *In 30th Annual Meeting of the MEEA in Conjunction with the Annual Meeting of the ASSA*, January, 2010.
- International Council on Human Rights Policy Irregular Migration, Migrant Smuggling and Human Rights: Towards Coherence, *Geneva, Switzerland*, 2010.
- IOM 2013, World Migration Report 2013, *Migrant Well-being and Development*, IOM, Geneva.
- IOM 2004a, Migration Management and Foundation: Migration and History, *Essential of Migration Management, vol. 1*, IOM, Geneva.

- Isenberg, J. Daniel, "The Global Entrepreneur", *Harvard Business Review*, LXXXVI/12, 2008, s. 107-111.
- İrmiş, Ayşe; Durak, İbrahim; Özdemir, Lütfiye, *Girişimcilik Kültürü: Anadolu Girişimciliğinden Örnekler*, İzmir: Ekin Yayınevi, 2010.
- Jansen, M., De Kok, J., Spronsen, J. V., Willemsen, S., Immigrant Entrepreneurship in Netherlands: Demographic Determinants of Entrepreneurship of Immigrants from Non-Western Countries, Vol. 200304, EIM, 2003.
- Jennissen, Roel Peter Wilhelmina, *Macro-Economic Determinants Of International Migration in Europe*, Hollanda: Rozenberg Publishers, 2004.
- Jenssen, J., I., Harold F., K., "The Effect of Social Networks on Resource Allocation and Business Start-ups", *European Planning Studies*, X/8, 2002, s. 1039-1046.
- Jones, Terry Ann, "Migration Theory in the Domestic Context: North-South Labor Movement in Brazil", *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, VII/4, 2009, s. 5-14.
- Kalkınma Bakanlığı, 10. Kalkınma Planı 2014-2018, 2013.
- Kanas, Agnieszka; Van Tubergen, Frank; Van der Lippe, Tanja, "Immigrant Self-Employment: Testing Hypotheses About The Role of Origin-and Host-Country Human Capital and Bonding and Bridging Social Capital", *Work and Occupations*, XXXVI/3, 2009, s. 181-208.
- Karabey, Canan Nur; Bingöl, Dursun, "Girişimciliğin Başlangıcı Olarak Fırsat Tanımlama", *Yönetim*, XXI/67, 2010, s. 9-31.
- Karagöz, Kadir, "Göç-Ticaret İlişkisi: Panel Çekim Modeli", *Sosyoekonomi*, XV/15, 2011, s. 55-68.
- Kloosterman, Robert; Rath, Jan, *Immigrant Entrepreneurs: Venturing Abroad in the Age of Globalization*, USA: Berg/University Of New York Press, 2003.
- Kayış, Aliye, *Güvenilirlik Analizi, SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2014.
- Kinay, Hasan Fehmi, *Girişimcilik, Kalkınma ve Rekabet İlişkisi Kütahya'da Kobilerin Girişimcilik Profili*, Anadolu Üniversitesi, SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

- King-Kauanui, Sandra; Thomas, Kevin D; Waters, Gail Ross, "Entrepreneurship and Spirituality: Integration of Spirituality into the Workplace", *Journal of Management, Spirituality & Religion*, II/2, 2005, s. 255-274.
- Kloosterman, Robert; Rath, Jan, "Immigrant Entrepreneurs in Advanced Economies: Mixed Embeddedness Further Explored", *Journal Of Ethnic and Migration Studies*, XXVII/2, 2001, s. 189-201.
- Korunka, Christian; Frank, Hermann; Lueger, Manfred; Mugler, Josef, "The Entrepreneurial Personality in the Context of Resources, Environment and the Startup Process—A Configurational Approach", *Entrepreneurship Theory and Practice*, XXVIII/1, 2011, s. 23-42.
- Koser, Khalid, *International Migration: A Very Short Introduction*, UK: OUP Oxford, 2007.
- Kourtit, Karima; Nijkamp, Peter, "Strangers On The Move: Ethnic Entrepreneurs As Urban Change Actors", *European Review*, XX/3, 2012, s. 376-402.
- Kourtit, Karima; Nijkamp, Peter; Stough, R. Roger, (Eds.), *Drivers of Innovation, Entrepreneurship and Regional Dynamics*, Almanya: Springer Science Business Media, 2011.
- Kreft, F. Steven; Sobel, S. Russell, "Public Policy, Entrepreneurship, and Economic Freedom", *Cato Journal*, XXV/3, 2005, s. 595-616.
- Krueger, Norris F; Reilly, D. Michael; Carsrud, Alan L, "Competing Models Of Entrepreneurial Intentions", *Journal Of Business Venturing*, XV/5, 2000, s. 411-432.
- Kuratko, Donald F; Audretsch, David B, "Strategic Entrepreneurship: Exploring Different Perspectives Of An Emerging Concept", *Entrepreneurship Theory And Practice*, XXXIII/1, 2009, s. 1-17.
- Kurekova, Lucia, "Theories of Migration: Conceptual Review and Empirical Testing in the Context of the EU East-West Flows", *In Interdisciplinary Conference on Migration, Economic Change, Social Challenge*, 2011, s. 1-37.
- Küçük, Orhan, *Girişimcilik Ve Küçük İşletme Yönetimi*, Eskişehir: Seçkin Yayıncılık, 2010.
- Leach, Peter; Bogod, Tony, *Family Business*, UK: Kogan Page Publishers, 1994.
- Leach, Fiona, "Education and Training for the Informal Sector", Volume 2: Country Case Studies, *Occasional Papers on Education*, Serial No. 11, 1995.

- Lee, Ronald Demos; Arthur, W., B; Kelley, A., C; Rodgers, G; Srinivasan, T., N., *Population, Food, and Rural Development*, UK: Clarendon Press, 1998.
- Lemaitre, Georges; Liebig, T; Thoreau, C; Fron, P, “Standardised Statistics on Immigrant Inflows: Results, Sources and Methods”, *A Paper Produced by the Directorate for Employment, Labour and Social Affairs, OECD, Paris*, 2007.
- Levent, Tüzün Baycan; Kundak, Seda, “İsviçre’nin Girişimci Türkleri”, Uluslar arası Girişimcilik Kongresi, Manas Üniversitesi Bildiri Kitabı, Bişkek, 2006, s. 405-418.
- Levent, Tüzün Baycan; Nijkamp, Peter, “Migrant Female Entrepreneurship: Driving Forces, Motivation and Performance”, *Serie Research Memoranda, N. 18, University Amsterdam*, 2006.
- Lewer, J. Joshua; Van den Berg, Hendrik, “Does Immigration Stimulate International Trade? Measuring the Channels of Influence”, *The International Trade Journal*, XXIII/2, 2009, s. 187-230.
- Liñán, Francisco; Chen, Yi-Wen, “Development and Cross-Cultural Application of a Specific Instrument to Measure Entrepreneurial Intentions”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, XXXIII/3, 2009, s. 593-617.
- Lischeron, Joe A; E, Howarth, J, Brearley, S., *The Entrepreneurial Personality, R&D Management*, Vol 23, 1993.
- Lintunen, Liisa, *Who is the Winner Entrepreneur? : An Epistemological Study of the Schumpeterian Entrepreneur*, Dissertation, Helsinki School of Economics and Business Administration, 2000.
- Longhi, Simonetta; Nijkamp, Peter; Poot, Jacques, “Joint Impacts of Immigration on Wages and Employment: Review And Meta-Analysis”, *Journal Of Geographical Systems*, XII/4, 2010, s. 355-387.
- Lovejoy, Paul E. , *The Middle Passage: The Enforced Migration of Africans Across the Atlantic*, ProQuest Information and Learning, 2006.
- Massey, S. Douglas; Arango, Joaquin; Hugo, Graeme; Kouaouci, Ali; Pellegrino, Adela; Taylor, J. Edward, “Theories Of International Migration: A Review and Appraisal”, *Population and Development Review*, XIX/3, 1993, s. 431-466.

- Masurel, Enno; Nijkamp, Peter; Tastan, Murat; Vindigni, Gabriella, “Motivations and Performance Conditions for Ethnic Entrepreneurship”, *Growth and Change*, XXXIII/2, 2002, s. 238-260.
- Matricano, Diego; Sorrentino, Mario, “Ukrainian Entrepreneurship in Italy: Factors Influencing the Creation of Ethnic Ventures”, *Journal Of Innovation And Entrepreneurship*, III/1, 2014, s. 1-28.
- Mccuddy, Michael K. ; Pinar, M.; Eser, Z. ; Isin, F. B., “Fundamental Moral Orientations, Stewardship, and Ethical Issues in Franchising: What Are the Linkages and Implications?”, *American Society of Business and Behavioral Sciences*, XVIII/1, 2011, s. 460-492.
- Morrison, Alison, “Entrepreneurship: What Triggers It?”, *International Journal Of Entrepreneurial Behavior Research*, VI/2, 2000, s. 59-71.
- Mucuk, İsmet, *Modern İşletmecilik*, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2008.
- Müftüoğlu, M. Tamer; Haliloğlu, Necla, *Nasıl Girişimci Olunur?*, İstanbul: Turhan Kitabevi, 2009.
- Naktiyok, Atılhan; Timuroğlu, M. Kürşat, “Öğrencilerin Motivasyonel Değerlerinin Girişimcilik Niyetleri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, XXIII/3, 2009, s. 85-103.
- Naktiyok, Atılhan; Kök Bayrak, Sabahat, “Çevresel Faktörlerin İç Girişimcilik Üzerine Etkileri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, VIII/2, 2006, s. 77-96.
- Naqvi, Syed Wajahat Hussain, “Critical Success and Failure Factors of Entrepreneurial Organizations: Study of Smes in Bahawalpur”, *Journal Of Public Administration and Governance*, I/2, 2011, s.17-23.
- Newell, Colin, *Methods and Models in Demography*, UK: Guilford Press, 1990.
- Newman, Benjamin J. ; Johnston, Christopher D. ; Strickland, A. April; Citrin, Jack, “Immigration Crackdown in The American Workplace: Explaining Variation in E-Verify Policy Adoption Across The US States”, *State Politics Policy Quarterly*, XII/2, 2012, s. 160-182.
- Nişancı, Zehra Nuray, “Göçmen Girişimcilik Üzerine: Pittsburgh’daki Türk Girişimciler”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, X/1, 2015, s. 1-28.

- Nişancı, Zehra Nuray; Oğrak, Abdullah; Özmutaf, Nezhin Metin, “Amerika’da Yaşayan Türk Kökenli Girişimcilerin Girişimcilik Nitelikleri Kapsamında Algıları: Pittsburgh Gıda Sektöründe Bir Araştırma”, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10, 2015.
- Odabaşı, Yavuz, *Girişimcilik*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2004.
- OECD, *Entrepreneurship At A Glance 2012*, *OECD Publishing*, 2012.
- Ojo, Sanya, *Diaspora Entrepreneurship: A Study Of Nigerian Entrepreneurs in London*, Doctoral Dissertation, University Of East London, 2013.
- OM, *World Migration Report 2015, Migrants and Cities-New Partnerships to Manage Mobility*, IOM, Geneva, 2015.
- Ozcan, Yaşar A. ; Luke, Roice D. ; Haksever, Cengiz, “Ownership and Organizational Performance: A Comparison of Technical Efficiency Across Hospital Types”, *Medical Care*, XXX/9, 1992, s.781-794.
- Örücü, Edip; Kılıç, Recep; Savaş, Abdullah, “Kobi’lerde İnovasyon Stratejileri ve İnovasyon Yapmayı Etkileyen Faktörler: Bir Uygulama”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, XII/1, 2011, s. 58-73.
- Özer, İnan, *Kentleşme, Kentlileşme Ve Kentsel Değişme*, İzmir: Ekin Kitabevi, 2004.
- Özer, Pınar Süral; Topaloğlu, Tayfun, “Girişimci ve Yöneticilerin Öğrenilmiş Gereksinimleri İle Kontrol Odaklarının Kıyaslanmasına Yönelik Bir Araştırma”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XVI/2, 2007, s. 439-456.
- Özkalp, Enver; Kirel, Ç. , *Örgütsel Davranış*, Eskişehir: Anadolu Üni. Yayınları, 2004.
- Özkul, Gökhan, *Girişimcilik Teorileri ve Girişimci Tipleri: Antalya-Burdur-Isparta İllerinde (İBBS Düzey 2 TR61 Bölgesinde) İmalat Sanayi KOBİ’lerindeki Girişimciler Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Parker, Simon, *The Economics of Entrepreneurship*, Massachusetts: Cambridge, 2009.
- Peri, Giovanni; Requena - Silvente, Francisco, “The Trade Creation Effect Of Immigrants: Evidence From The Remarkable Case Of Spain”, *Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d’économique*, XLIII/4, 2010, s. 1433-1459.

- Piperakis, Andromachi S. ; Milner, Chris; Wright, Peter W. , “Immigration, Trade Costs and Trade: Gravity Evidence For Greece”, *Journal of Economic Integration*, XVIII/4, 2003, s. 1-13.
- Quassoli, Fabio, “Making the Neighbourhood Safer: Social Alarm, Police Practices and Immigrant Exclusion in Italy”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, XXX/6, 2004, s. 1163-1181.
- Ram, Monder; Jones, Trevor, “Ethnic-Minority Businesses in The UK: A Review Of Research and Policy Developments”, *Environment and Planning C: Government and Policy*, XXVI/2, 2008, s. 352-374.
- Ramadani, Veland; Rexhepi, Gadaf; Gërguri-Rashiti, Shqipe; Ibraimi, Sadudin; Dana, Léo-Paul, “Ethnic Entrepreneurship in Macedonia: The Case Of Albanian Entrepreneurs”, *International Journal Of Entrepreneurship and Small Business*, XXIII/3, 2014, s. 313-335.
- Rath, Johann Christoffel, *Unravelling The Rag Trade, Immigrant Entrepreneurship in Seven World Cities*, 2002.
- Rath, Jan; Kloosterman, Robert, “Outsiders' Business: A Critical Review Of Research On Immigrant Entrepreneurship”, *International Migration Review*, XXXIV/3, 2000, s.657-681.
- Reimers-Hild, I. Connie; King, James W. ;Foster, E. John; Fritz, Susan; Waller, Steven S. ; Wheeler, Daniel W. , *A Framework For The “Entrepreneurial” Learner Of The 21st Century*, 2005.
- Renzulli, Linda A. ; Aldrich, Howard; Moody, James, “Family Matters: Gender, Networks, and Entrepreneurial Outcomes”, *Social Forces*, LXXIX/2, 2000, s. 523-546.
- Rettab, Belaid, *The Emergence of Ethnic Entrepreneurship: A Conceptual Framework*, EIM Business and Policy Research Report No 0103, 2001.
- Reynolds, Paul D. ; Camp, S. M. ; Bygrave, W., D. ; Autio, E., Hay, M., *Global Entrepreneurship Monitor Gem 2001 Summary Report*, *London Business School And Babson College*, 2002.
- Roark, Erik A. ; Graham, Matthew, *Immigration, Poverty and Low-Wage Earners: The Harmful Effect of Unskilled Immigrants on American Workers*, *Federation for American Immigration Reform (FAIR)*, Washington, DC. Retrieved November, 11, 2011.

- Robbins, S., Bergman, R., Stagg, I., Coulter, M., *Management*, Sydney: Pearson Education, 2012.
- Saeki, Noriko; Fan, Xitao; Dusen, Lani, “A Comparative Study Of Creative Thinking Of American And Japanese College Students”, *The Journal Of Creative Behavior*, XXXV/1, 2001, s. 24-36.
- Sanders, Jimmy M. ; Nee, Victor, “Immigrant Self-Employment: The Family As Social Capital and The Value Of Human Capital”, *American Sociological Review*, LXI/2, 1996, s. 231-249.
- Saydam, Abdullah, *Kırım Ve Kafkas Göçleri, 1856-1876*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basmevi, 1997.
- Schumpeter, Joseph A. ; *The Theory of Economic Development*, Cambridge MA: Harvard, 1934.
- Schwenken, Helen; Eberhardt, Pia, “Gender Knowledge in Economic Migration Theories and in Migration Practices”, *Garnet Working Paper*, LVIII/8, 2007, s. 1-31.
- Sezer, Cemal, “Kariyer Olarak Girişimcilik ve Girişimcilik Niyetini Etkileyen Faktörlerin İçerik Analizi İle Belirlenmesi”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, II/6, 2013, s. 49-60.
- Shook, Christopher L. ; Priem, Richard L. ; McGee, Jeffrey E. , “Venture Creation and The Enterprising Individual: A Review and Synthesis”, *Journal Of Management*, XXIX/3, 2003, s. 379-399.
- Sinha, B., R., K., “Human Migration: Concepts And Approaches”, *Foldrajzi Ertesito*, Geographical Bulletin, Vol: 3-4, 2005, s. 403-414.
- Smilor, Raymond W. ; Sexton, Donald L., *Leadership and Entrepreneurship: Personal and Organizational Development in Entrepreneurial Ventures*, ABD: Greenwood Publishing Group, 1996.
- Solmaz, Seyit Ahmet; Aksoy, Özlem; Şengül, Serkan; Sarıışık, Mehmet, “Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Turizm Lisans ve Önlisans Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, XVI/26, 2014, s. 41-55.

- Strüder, Inge R. , Do Concepts Of Ethnic Economies Explain Existing Minority Enterprises? The Turkish Speaking Economies in London, *London School Of Economics And Political Science Department Of Geography Environment*, 2003.
- Swedberg, Richard, *Max Weber And The Idea Of Economic Sociology*, ABD: Princeton University Press, 2000.
- Şimşek, Burcu, “Orada ve Burada: İki Göçmen Türk Kadından Dijital Hikâyeyle Avustralya'daki Kırk Yılı Hatırlamak”, *Moment Dergi*, I/2, 2014, s. 148-174.
- Tai, Silvio H. , “Market Structure and The Link Between Migration and Trade”, *Review of World Economics*, CXLV/2, 2009, s. 225-249.
- Takalo, Tuomas; Toivanen, Otto, “Entrepreneurship, Financiership, and Selection”, *The Scandinavian Journal of Economics*, CXIV/2, 2012, s. 601-628.
- Thornton, Patricia H. , “The Sociology Of Entrepreneurship”, *Annual Review Of Sociology*, XXV/1, 1999, s. 19-46.
- Tikici, Mehmet; Aksoy, Ali, *Girişimcilik Ve Küçük İşletmeler*, Ankara: Nobel Yayınevi, 2009.
- Toksöz, Gülay, Uluslararası Emek Göçü, *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*, No 129, 2006.
- Tomanek, Aleksandra, *International Migration Theories*, 2011.
- UNFPA, *Migration*, 2015.
- Ülgen, Hayri; Mirze, S. Kadri, *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım, 2007.
- Ürper, Yılmaz, Tosunoğlu, Burak Tuğberk; T., C. Hakan K., Mehmet B., A., Demirci E., Sağlam N., *Girişimcilik ve İş Kurma*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2012.
- Valdez, Zulema, “Beyond Ethnic Entrepreneurship: Ethnicity and the Economy in Enterprise”, *Working Paper Series 07, Center For US-Mexican Studies*, 2003.
- Van Delft, Hadewijch; Gorter, Cees; Nijkamp, Peter, “In Search Of Ethnic Entrepreneurship Opportunities in The City: A Comparative Policy Study”, *Environment And Planning C: Government and Policy*, XVIII/4, 2000, s. 429-451.
- Van Gundy, A., B., *Techniques Of Structured Problem Solving* (2nd Ed., Pp. 168-169), New York: Van Nostrand Reinhold, 1988.

- Vinogradov, Evgueni; Gabelko, Maria, "Entrepreneurship Among Russian Immigrants in Norway and Their Stay-At-Home Peers", *Journal Of Developmental Entrepreneurship*, XV/4, 2010, s. 461-479.
- Volery, Thierry, "Ethnic Entrepreneurship: A Theoretical Framework", *Handbook Of Research On Ethnic Minority Entrepreneurship*, 2007, s. 30-41.
- Wahlbeck, Östen, "Work in the Kebab Economy: A Study of the Ethnic Economy of Turkish Immigrants in Finland", *Ethnicities*, VII/4, 2007, s. 543-563.
- Waldinger, Roger, "Immigrant Enterprise in The New York Garment Industry", *Social Problems*, XXXII/1, 1984, s. 60-71.
- Waldinger, Roger, "Immigration and Urban Change", *Annual Review Of Sociology*, XV/1, 1989, s. 211-232.
- Waldinger, Roger David; Aldrich, Howard; Ward, Robin, Blaschke, J., *Ethnic Entrepreneurs: Immigrant Business in Industrial Societies*, Newbury Park, CA: Sage, 1990.
- Wasserman, Noam, The Founder's Dilemma-What Do Entrepreneurs Want? Money and Power, Certainly, It Turns Out, Though, That Going For One Precludes The Other, Smart Founders Decide At The Outset Which They Really Want, *Harvard Business Review*, LXXXVI/2, 2008, s. 102-109.
- Weerawardena, Jay; Mort, Gillian Sullivan, "Investigating Social Entrepreneurship: A Multidimensional Model", *Journal Of World Business*, XLI/1, 2006, s. 21-35.
- Yang, Chulguen Charlie; Goralski, Margaret A. , "A Comparative Study On Native-Born And Foreign-Born Female Entrepreneurs: A Narrative Approach", *Business Research Yearbook*, Goralski, Margaret A, 2011, s. 158-163.
- Yavuzcan, İsmail H. , "Almanya'da Türk ve İranlı İşletmeciler Örneğinde Etnik Ekonomi", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 2007.
- Yetim, Nalan, "Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği", *Ege Akademik Bakış*, II/2, 2002, s. 79-92.
- Yıldırım, Halil, *Girişimcilik Ateşi ve İş Melekleri Temel Kavramlar ve Ateşte Çiçek Açtıran İş Melekleri*, İstanbul: Değişim Yayınları, 2008.
- Yuan, Sylvia; Cain, Trudie; Spoonley, Paul, "Temporary Migrants as Vulnerable Workers: A Literature Review", Wellington, New Zealand: Ministry of Business, 2014.

Zelinsky, Wilbur, *Prologue to Population Geography*, ABD: Prentice Hall, 1966.

<http://www.griequity.com/resources/industryandissues/familybusiness/oldestinworld.html>

<http://www.familybusinessmagazine.com>

www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 14.04. 2017

EKLER

Ek 1: Göçmen Girişimcilerin Girişimcilik Alguları ve Kişilik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma

Doğum Yeriniz ve Yılı:	Cinsiyetiniz:
Medeni Durumunuz: () Evli () Bekâr 3() Boşanmış () Diğer.....	
Eğitim Durumunuz : () İlk-Orta () Lise () Ön lisans () Lisans () Lisansüstü	
Eğitim alanınız :	Kuruluş yılınız:
Çalışma alanınız :	
İşletmenizi kurmadan önceki durumunuz: () İşsiz () Özel sektör () Kendi işi () Diğer.....	
Kaç yıldır girişimcisiniz?:	
Ülkenizden ayrılma Sebebiniz:	
Çalışan sayınız:	
Sermaye kaynağınız? () Aile desteği/miras () Kişisel borçlanma () Diğer:.....	
Ailenizde girişimci var mı? Yakınlık derecesi:.....	
Girişimci olma nedeniniz?	
Türkiye’de karşılaştığımız en önemli sorun/sorunlar:	

Kişilik özellikleri açısından kendinizi, 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum 3=Kararsızım 4=Katılıyorum 5=Kesinlikle Katılıyorum şeklinde değerlendiriniz.		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Yenilik yaratmada ve uygulamada başarılıyım					
2	Başkalarının aklına gelmeyen şeyleri düşünür, hayata geçiririm					
3	Kendime büyük hedefler koyar, onlara ulaşmaya azim gösteririm					
4	Motivasyonum genellikle yüksektir ve kolay bozulmaz					
5	Etkin iletişim kurma yeteneğim vardır					
6	Özerkliğe önem veririm					
7	Sürekli genişlemek isterim					
8	Fırsatları yakalayabilirim					
9	Bir pazara girerken yeni ürün ya da hizmetleri tercih ederim					
10	Risk almayı severim					
11	Sürekli öğrenme beni mutlu eder					
12	Genellikle cesaretliyimdir					
13	Belirsizlikten tedirgin olmam					
14	Rekabetçi, yarışmacı bir özelliğim var					
15	Sorumluluk almayı severim					
16	Girişimci kelimesi beni tanımlar					

Girişimcilikle ilgili düşüncelerinizi; 1=Kesinlikle Katılmıyorum 2=Katılmıyorum 3=Kararsızım 4=Katılıyorum 5=Kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendiriniz.		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
17	Girişimcilik bir risktir.					
18	Rahat yaşam için risk üstlenilmelidir.					
19	Çok çalışarak her işin üstesinden gelinbilir.					
20	Girişimcilik yatırım gerektirir					
21	Dürüst ve güvenilir olmak, verdiği sözü yerine getirmek çok önemlidir.					
22	Ücretli çalışmaktansa fikirlerini hayata geçirmek tercih edilmelidir.					
23	Yenilik ve değişimlere açık olmak gerekir.					
24	Katılımcı liderlik anlayışı tercihimdir.					
25	Yetki devredebilme cesaretini göstermek gerekir.					
26	İnsan ilişkilerinde uyumluluk çok önemli bir faktördür.					
27	Kendi işini kurarak gelecek garanti altına alınabilir					

Göçmen Girişimcilikle ilgili düşüncelerinizi; 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum 3=Kararsızım 4=Katılıyorum 5=Kesinlikle Katılıyorum şeklinde değerlendiriniz.		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
28	Türkiye’de göçmen girişimcilik yeterince yaygındır					
29	Türkiye’de Göçmen girişimciliğe yeterli destek sağlanmaktadır					
30	Türkiye’de Göçmen girişimciler arasında dayanışma bulunmaktadır					
31	Türkiye’de Göçmen girişimciler yerli girişimcilerle aynı haklara sahiptir					
32	Göçmen girişimcilikte başarı, bulunduğunuz kültüre uymaktan geçer					
33	Yasalar, politikalar, pazar gibi çevresel faktörler göçmen girişimciliği etkiler					
34	Türkiye’de göçmen girişimci olmak kolaydır					
35	Türkiye’de göçmen girişimcilikle ilgili ciddi problemler vardır					

ÖZGEÇMİŞ

1987 yılında İzmir’de doğdu. İlk ve ortaokulu Bornova Kars Halil Atilla ilköğretim okulunda, liseyi Çimentaş Lisesinde tamamladı. 2015 yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Girişimcilik ve İnovasyon anabilim dalında başladı. 2007 yılından bu yana Tepecik Eğitim ve Araştırma hastanesinde veri giriş personeli olarak çalışmaktadır.

